

VOORONDERZOEK

Duivenvoordecorridor-Voorschoten

AVG Explosieven Opsporing Nederland

Vestiging Heijen:

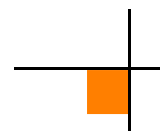
De Grens 7 - 6598 DK Heijen
Postbus 160 - 6590 AD Gennep
Tel. : 0485-802010
Fax : 0485-802084
K.v.K. Venlo 12029421

Vestiging Waalwijk:

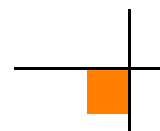
Professor Asserweg 24 – 5144 NC Waalwijk
Tel. : 0416-700220
oce@avg.eu
www.explosievenopsporing.com

INHOUDSOPGAVE

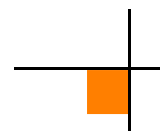
1	INLEIDING.....	6
1.1	AANLEIDING	6
1.2	PROBLEEMSTELLING	6
1.3	DOELSTELLING	6
1.4	ONDERZOEKSGBIED	6
1.5	ONDERZOEKSMETHODE	7
1.5.1	Algemeen.....	7
1.5.2	Inventarisatie bronnenmateriaal	7
1.5.3	Beoordeling bronnenmateriaal	8
1.5.4	Verantwoording	9
1.5.5	Leeswijzer	9
2	INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL	10
2.1	EERDER UITGEVOERDE ONDERZOEKEN	10
2.1.1	Rapportages archief AVG	10
2.1.2	Derden.....	10
2.2	LITERATUUR	19
2.2.1	Meidagen 1940.....	19
2.2.2	Luchtoorlog 1940-1945	23
2.2.3	Bevrijding mei 1945.....	28
2.3	COLLECTIE STAFKAARTEN TOPOGRAFISCHE DIENST KADASTER TE ZWOLLE	28
2.3.1	Geallieerde stafkaarten	28
2.3.2	Duitse stafkaarten	30
2.4	LUCHTFOTO'S	30
2.4.1	Geraadpleegde luchtfoto's	30
2.4.2	Luchtfoto-interpretatie 1944-1945	31
2.4.3	Luchtfoto-interpretatie huidige situatie.....	34
2.5	GEMEENTEARCHIEF VOORSCHOTEN	39
2.5.1	Luchtbeschermingsdienst	40
2.5.2	Aangetroffen / geruimde CE en oorlogsschade	44
2.6	NIEUWSBERICHTEN	45
2.6.1	AVG collectie.....	45
2.7	EXPLOSIEVEN OPRUIMINGS DIENST (EOD)	46
2.7.1	Collectie ruimrapporten.....	46
2.8	COLLECTIE MIJNENKAARTEN	47
2.9	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MILITAIRE HISTORIE (NIMH).....	47
2.9.1	Collectie Duitse verdedigingswerken	47

2.10	PROVINCIAAL ARCHIEF / NATIONAAL ARCHIEF 'S-GRAVENHAGE	49
2.10.1	Militair Gezag.....	49
2.10.2	Inspectie Bescherming Bevolking tegen luchtaanvallen	50
2.11	SEMI STATISCHE ARCHIEFDIENSTEN MINISTERIE VAN DEFENSIE (SSA)	50
2.11.1	Archief Mijn- en Munitie Opruimings Dienst (MMOD) 1945-1947.....	50
2.12	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE (NIOD).....	50
2.12.1	Collecties Departement van Justitie en Generalkommissariat für das Sicherheitswesen	51
2.13	THE NATIONAL ARCHIVES LONDEN.....	51
2.14	LOCATIEDESKUNDIGE DRS. VICTOR LAURENTIUS	52
3	CHRONOLOGIE RELEVANTE GEBEURTENISSEN	54
3.1	INLEIDING EN TABEL CHRONOLOGIE	54
4	BEOORDELING BRONNENMATERIAAL	65
4.1	INDICATIE VAN EXPLOSIEVEN IN HET ONDERZOEKSGBIED	65
4.2	LEEMTEN IN KENNIS BRONNENMATERIAAL.....	65
4.3	SOORT EN VERSCHIJNINGSVORM VAN EXPLOSIEVEN	66
4.3.1	Neergekomen afwerpmunitie, vliegtuigbeschietingen	66
4.3.2	Locaties gedumpte munitie	67
4.3.3	Vliegtuigcrashes	67
4.3.4	Vernietigingslocatie voor CE	67
4.3.5	Munitieopslag in open veld.....	68
4.4	AANTAL MOGELIJK AAN TE TREFFEN EXPLOSIEVEN	68
4.5	HORIZONTALE EN VERTICALE BEGRENZING VERDACHT GEBIED	68
4.5.1	Verdacht gebied afwerpmunitie	68
4.5.2	Verdachte gebieden defensieve maatregelen / gedumpte munitie	69
4.5.3	Verdachte gebieden vliegtuigcrashes	69
4.5.4	Verdacht gebied vernietigingslocatie CE	70
4.5.5	Verdacht gebied munitieopslag in open veld	70
5	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	71
5.1	CONCLUSIE.....	71
5.2	ADVIES VERVOLGTRAJECT.....	72
5.2.1	Aanvullend onderzoek: horen getuigen	72
5.2.2	Opsporing CE	72
6	BIJLAGEN	74
6.1	BRONNENLIJST	74
6.1.1	Archieven	74
6.1.2	Literatuur.....	74

6.1.3 Websites	74
6.1.4 Overig	75
6.2 CERTIFICAAT WSCS-OCE	76
6.3 RICHTLIJNEN WSCS-OCE AFBAKENING VERDACHTE GEBIEDEN	77
6.4 PRESENTATIEKAART VERZAMELDE HISTORISCHE FEITEN	79
6.5 CE-BODEMBELASTINGKAART (VERDACHT GEBIED)	81
6.6 AFBEELDINGEN SKODA LUCHTAFWEERGESCHUT DUIVENVOORDE.....	83

Distributielijst

- AVG Explosieven Opsporing Nederland
- Gemeente Voorschoten

Dit document is bestemd voor de opdrachtgever.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur. (Artikel 16 Auteurswet 1912). Het is de opdrachtgever toegestaan voor intern gebruik kopieën te maken zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Voor informatie, vragen of suggesties:

AVG Explosieven Opsporing Nederland

De Grens 7

6598 DK Heijen

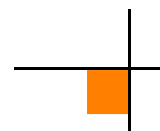
Tel 0485-802020

Fax 0485-802084

Website: www.explosievenopsporing.com / www.uxo.eu

E-mail: oce@avg.eu

Opdrachtgever	Gemeente Voorschoten
Rapport	1562093-VO-04
Naam	VO Duivenvoordecorridor Voorschoten
Versie	Definitief versie 2
Datum	16 maart 2016
Vrijgegeven door:	M.A. Abee (afdelingshoofd OCE)
Paraaf:	
Opgesteld door:	Wouter van den Brandhof MA (historicus)
Paraaf:	

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

AVG Explosieven Opsporing Nederland (hierna: AVG) heeft in opdracht van de gemeente Voorschoten een vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven (hierna: CE) uitgevoerd ter plaatse van de projectlocatie Duivenvoordecorridor, het landelijk gebied gelegen tussen Voorschoten en Leidschendam-Voorburg. Hier worden in de toekomst diverse bodemingrepen uitgevoerd (zie afbeelding 1).

De gemeente Voorschoten heeft, samen met de gemeente Leidschendam-Voorburg en provincie Zuid-Holland, de ambitie om het karakteristieke landschap in de Duivenvoordecorridor te herstellen en te versterken. Uitgangspunten hierbij zijn het versterken van het historisch perspectief, herstel van het coulisselandschap en het verruimen van de recreatieve mogelijkheden. De verouderde glastuinbouw verdwijnt en maakt plaats voor open weilanden, parkbos, wandelpaden en op bescheiden schaal woningbouw. Er wordt ruimte gemaakt voor groen en recreatie in de nabijheid van het stedelijk gebied.¹

1.2 Probleemstelling

Er kunnen als gevolg van gevechtshandelingen CE in het onderzoeksgebied zijn achtergebleven. Er ontstaat bij het spontaan aantreffen en beroeren van CE uit de Tweede Wereldoorlog mogelijk een verhoogd veiligheidsrisico. Onbedoelde detonaties kunnen bij de uitvoering van werkzaamheden in het ergste geval leiden tot dodelijk letsel en zware schade aan materieel en omgeving. Spontane CE vondsten kunnen resulteren in meerwerkkosten door stagnatie van de uitvoeringswerkzaamheden.

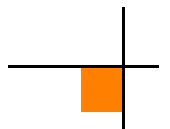
1.3 Doelstelling

Het doel van het vooronderzoek is om aan de hand van een breed scala aan historisch feitenmateriaal een zo genuanceerd mogelijk beeld met betrekking tot het onderzoeksgebied in de Tweede Wereldoorlog te verkrijgen. Aan de hand van deze gegevens wordt een antwoord gegeven op de vraag of en zo ja in welke delen van het onderzoeksgebied er sprake is van een verhoogd risico op het aantreffen van CE. Er wordt daarnaast ingegaan op de te verwachten soort(en) CE, de verschijningsvorm en de mogelijke hoeveelheid. Het onderzoek resulteert in een horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied door middel van GIS kaartmateriaal en het advies om de werkzaamheden onder reguliere omstandigheden uit te voeren, of om vervolgstappen te zetten in de vorm van bijvoorbeeld een detectieonderzoek.

1.4 Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt te Voorschoten in de gemeente Voorschoten en wordt begrensd door de Noortheylaan, de Tuinenlaan, het Oude Veenpad, de Horst en Voordelaan, de Horstlaan, het Geestwoningpad en de Oostvlietweg.

¹ Bron: <http://www.duivenvoordecorridor.nl/ambitie>

AVG maakt een onderscheid tussen het onderzoeksgebied en het analysegebied. Het analysegebied betreft het onderzoeksgebied inclusief een buffer van 181 meter. Alle oorlogshandelingen binnen het analysegebied worden in dit vooronderzoek beoordeeld. Bij een duikbombardement met afwerpmunitie op een 'pin point target' wordt het CE verdachte gebied bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel als zijnde CE verdacht te verklaren. Een dergelijke gevechtshandeling binnen de grenzen van het analysegebied leidt automatisch tot één of meerdere CE verdachte gebieden in het onderzoeksgebied.

Afb. 1.- Begrenzing onderzoeksgebied (rood omlijnd) en analysegebied (zwart omlijnd).

1.5 Onderzoeksmethode

1.5.1 Algemeen

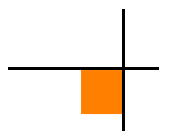
Bij het vooronderzoek worden literatuur en historische bronnen verzameld en gestructureerd geordend. Het eindresultaat is een rapportage met een bijbehorende CE-bodembelastingkaart. Het vooronderzoek dient conform de WSCS-OCE te worden uitgevoerd.²

1.5.2 Inventarisatie bronnenmateriaal

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van:

- Gebeurtenissen die hebben geleid tot de mogelijke aanwezigheid van CE (indicaties)
- Gebeurtenissen die hebben geleid tot de verwijdering van CE (contra-indicaties)

² Werkveldspecifiek certificatieschema voor het systeemcertificaat 'Opsporen CE'

Wij hebben in kader van dit onderzoek de volgende archieven en collecties geraadpleegd:

VERPLICHTE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Literatuur	O.a. En nooit was het stil...	Ja	2.2
Gemeenten Voorschoten	Vermeldingen oorlogshandelingen	Ja	2.5
Provinciaal archief (Nationaal Archief 's-Gravenhage)	Vermeldingen oorlogshandelingen	Ja	2.10
Explosieven Opruimings Dienst	Geruimde explosieven (mora's/wo's), mijnenkaarten	Ja	2.7
Luchtfotocollectie Bibliotheek Universiteit Wageningen	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4
Luchtfotocollectie Topografische Dienst (Kadaster)	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4

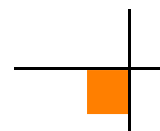
NIET-VERPLICHTE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Nederlands Instituut voor Militaire Historie	Inlichtingen verzet (575 serie)	Ja	2.9
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie	Collecties 216k en 077	Ja	2.12
Luchtfotocollectie The Aerial Reconnaissance Archives	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Nee	
The National Archives (Londen)	2 nd TAF Daily Logs, Operations Record Books	Ja	2.13
Bundesarchiv-Militärarchiv	Duitse 88e legerkorps	Nee	
The National Archives and Records Administration (Washington)	Gegevens 8 th Air Force, 9 th Air Force, verschillende airborne divisions, 104 th US infantry division	Nee	
Getuigen	Getuigenverslagen uit de eerste hand	Nee	
Semi Statisch Archief (SSA) Rijswijk	Mijn- en Munitie Opruimingsdienst	Ja	2.11
Nationaal Archief te Den Haag	Inspectie Bescherming Bevolking tegen luchtaanvallen	Ja	2.10

IN DE WSCS-OCE NIET GENOEMDE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Archief AVG	Gegevens uit binnen- en buitenlandse archieven	Ja	2.1, 2.6
Database AVG	O.a. oude webartikelen	Ja	2.1, 2.6
Koninklijke Bibliotheek	Oude krantenberichten	Ja	2.6
Luchtfotocollectie Luftbilddatenbank	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4
Centre Historique des Archives à Vincennes	Franse gevechtsverslagen	Nee	
The National Archives Ottawa	Canadese gevechtsverslagen	Nee	
Locatiedeskundige	Expert op het gebied van lokale historie dhr. M. van Rijn, gemeente Leidschendam-Voorburg	Ja	Verwerkt in 2.1
Heemkundekringen / historische kringen	Plaatselijke archieven	Nee	

1.5.3 Beoordeling bronnenmateriaal

In deze fase van het vooronderzoek worden de indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek beoordeeld. Op basis van deze gegevens wordt gemotiveerd vastgesteld of er sprake is van een van een op CE verdacht gebied. Indien er sprake is van een verdacht gebied, dan wordt tevens bepaald: de (sub)soort, de mogelijke aantallen en de verschijningsvorm van de vermoedelijk aanwezige CE, alsmede de horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied.

Bij de beoordeling van bronnenmateriaal is gebruikgemaakt van het geografisch informatie systeem (GIS). De indicaties en contra-indicaties zijn vertaald naar een locatie in het RD-coördinatenstelsel en verwerkt in GIS. De GIS dataset wordt mede gebruikt om te beoordelen of het onderzoeksgebied, of delen daarvan, verdacht is op de mogelijke aanwezigheid van CE.

1.5.4 Verantwoording

Het vooronderzoek is tot stand gekomen dankzij de volgende personen:

- Dhr. W. van den Brandhof MA (historicus): uitvoering van het vooronderzoek
- Dhr. P. Gieben (information manager): GIS kaartmateriaal
- Dhr. H. van Driel (coördinator OCE): GIS kaartmateriaal
- Dhr. M.A. Abee (afdelingshoofd OCE): interne beoordeling opzet en inhoud rapportage
- Dhr. J.W.J. de Beer (manager OCE): interne beoordeling opzet en inhoud rapportage

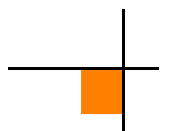
1.5.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat de resultaten van het literatuur- en het archiefonderzoek.

In hoofdstuk 3 zijn de relevante indicaties en contra-indicaties chronologisch geordend in een lijst van gebeurtenissen. In dit hoofdstuk is tevens bepaald of de lijst met gebeurtenissen voldoende indicaties bevat, waaruit blijkt dat ter plaatse van de onderzoekslocatie mogelijk CE aanwezig zijn.

Hoofdstuk 4 is het resultaat van de beoordeling van het bronnenmateriaal. De bij hoofdstuk 4 behorende presentatiekaart van de verzamelde historische feiten is opgenomen in bijlage 6.4.

Conclusies en aanbevelingen komen aan de orde in hoofdstuk 5.

2 INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

2.1 Eerder uitgevoerde onderzoeken

2.1.1 Rapportages archief AVG

Medewerkers van AVG hebben in het verleden geen vooronderzoeken op het grondgebied van de gemeente Voorschoten uitgevoerd.

2.1.2 Derden

Er zijn in het AVG archief meerdere vooronderzoeken beschikbaar, uitgevoerd door civiele explosieven opruimingsbedrijven in (onder andere) de gemeente Voorschoten:

- Saricon, 'Vooronderzoek Conventionele Explosieven 900 watergangen Zuid-Holland' met de documentcode 72344-VO-01 d.d. 21 april 2008
- KWS Infra BV, Vooronderzoek CE. Project: OCE Vooronderzoek Vlietwijk te Voorschoten. Versie 001 d.d. 5 januari 2015. Projectnummer 5140500-14. Kenmerk: 5140500-14-VO-001
- T&A Survey BV, Rapportage van het historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven ten behoeve van het project RijnlandRoute d.d. 21 januari 2010, versie 3. Projectnummer 0710GPR2086.1
- T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag. Versie 3.0 d.d. 11 september 2012. Projectnummer L-NGE001 (RRZ 052)
- Bombs Away, Eindrapportage Conventionele Explosieven Langs de Vliet Voorschoten d.d. 15 mei 2014. Kenmerk 14P019 conceptrapport

De volgende rapportage bevat relevante informatie met betrekking tot de gemeente Voorschoten:

- Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5), almede oudere versies

Dhr. Van Rijn heeft tevens relevante historische documentatie ter beschikking gesteld.

Daarnaast werd het internet geraadpleegd. Hier werd het volgende vooronderzoek aangetroffen:

- ECG, Vooronderzoek naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied 'Rijnlandroute Leiden' d.d. 1 oktober 2014. Documentcode 294-013-VO-01

De opgesomde rapportages zijn geanalyseerd. De bevindingen aan de hand van de belangrijkste rapportages zijn in de onderstaande tabellen samengevat:

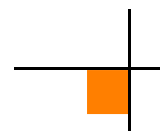
Datum	Gebeurtenis (bron: Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Te Voorschoten, in de bosrand van landgoed Ter Horst, is een Douglas Northrop gecrasht (p.165, 210)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
10 mei 1940	een granaat gevallen in een perenboom en 1 in de sloot ter plaatse van Leischeweg 167 (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
10 mei 1940	Op Landgoed Rozenburg is een vliegtuig neergestort (p.210)	Ja	Landgoed Rozenburgh ligt in het analyse gebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5))	Relevant	Motivatie
14 mei 1940	Omstreeks 03.45 een tweede bomaanval op Voorschoten, langs de grens met Wassenaar waar drie stuks afweergeschut stond. Een groot aantal bommen zijn afgeworpen, welke op één na op grondgebied van Voorschoten terecht kwamen. De ene bom was van klein kaliber (mogelijk ca. 50 kg) en kwam in een sloot terecht, op de gemeentegrens (p.207, 210)	Mogelijk	Uit 'de kanonnen van Duivenvoorde' blijkt dat op 14 mei 1940 de in het analysegebied gelegen Nederlandse batterij met Duitse bommen werd bestookt. Het is dan ook waarschijnlijk dat deze vermelding betrekking heeft op het analysegebied
14 mei 1940	Bij de fabriek van Boesveld en Klaassen aan de Hofweg zijn vijf bommen afgeworpen en er is ook geschoten. Getroffen werd de Hofweg, het voorterrein van de Zilverfabriek, het bos Berbice en het einde van de Benvebulaan (p.210)	Nee	Deze locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
24 juli 1940	Granaat aangetroffen aan de Oranjekade (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
25 september 1940	Bij het baggeren van een sloot langs de Tram-baan op de grens met Voorschoten zijn twee trommels met elk drie kleine vliegtuigbommen en twee vliegtuigmitrailleurs gevonden (p.207)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
December 1940	Bom op landgoed Duivenvoorde (p.210)	Ja	Deze locatie ligt in het analysegebied.
2 maart 1941	Boven Den Haag, Kijkduin, Rijswijk, Voorburg en Voorschoten werden lichtfakkels uitgeworpen (p.41)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied
17 maart 1941	Achter woning Leidscheweg 558 is een niet ontplofte granaat gevonden (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
18 maart 1941	Bommen afgeworpen boven Voorschoten en Leidschendam, woningen aan Leidscheweg 70 en Veurscheweg 28 hebben glasschade. Tevens melding twee bominslagen aan de Veurscheweg (p.205, 210)	Mogelijk	De Veurscheweg loopt door het analysegebied (de plek waar de bommen zijn gevallen)
23 maart 1941	Bom in Duivenvoortsepolder te Voorschoten, bij grens Leidschendam (p.210)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied
23 maart 1941	Twee kleine bommen op een perceel nabij Haagwijk, mogelijk in het bos. Tevens meldingen: vijf bommen ingeslagen bij Landgoed Haagwijk, gaten van drie meter. Eén bom ingeslagen op landweg vanaf Veurscheweg 350 (p.210)	Ja	Haagwijk ligt in het onderzoeksgebied.
24 maart 1941	Een niet ontplofte handgranaat aangetroffen op bouwland tegenover Valkenburgseweg 44 (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
24 juli 1941	Leidscheweg 167 granaatinslag in perenboom (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
8 augustus 1941	Britse bommenwerper stort neer nabij kasteel Duivenvoorde (p.210)	Ja	Deze locatie ligt in het onderzoeksgebied
12 augustus 1941	Drie brisantgranaten neergekomen op het landgoed Ter Horst op ca. 100 meter van de spoorbaan, twee bommen in het bos en één bom in een sloot (p.210)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied.
26 maart 1942	Vliegtuig brandend neergestort Koninginneplaats Voorschoten (p.208)	Nee	Onbekende straatnaamaanduiding
25 juni 1942	Bommen zijn neergekomen in het weiland nabij boerderij Bellesteijn aan de Oostdorperweg 197 (p.210)		Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
26 juni 1942	Bominslagen aan de Schoolstraat, schade aan diverse gebouwen (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5))	Relevant	Motivatie
26 juli 1942	in een weiland in de Ommedijkse Polder nabij de Valkenburgseweg was een gat aanwezig (diameter 20 cm). Er werd geen bom gevonden (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
1 september 1942	Een boot in de Vliet werd beschoten , de woningen aan de Rijndijk 52, 178, 210, 230, 288, 290,292 en 231 werden beschadigd alsmede de brug over de Rijn bij de Haagse Schouw en een woonark nabij een brug te Oegstgeest (p.210)	Mogelijk	Indien het om de in een andere bron genoemde beschieting gaat bij de kruising van de Jan Sneldervaart en de 'molen' (dus dezelfde vermelding)
1 december 1942	Beschieting van woningen en schuren aan de Rijndijk (p.210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
26 februari 1943	Rijksstraatweg gebombardeerd (p.208, 210)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
8 maart 1943	Een brandbom is neergekomen in een weiland in de Stevenshofjespolder tussen Rijndijk en Haagweg (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
10 maart 1943	Brandbom is neergekomen in een weiland in de Hollandse polder nabij Rijndijk 31 op 280 meter ten zuiden van de woning (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
25 maart 1943	Vliegtuig is brandend neergestort boven Voorschoten (p.42)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied
26 maart 1943	Een Britse bommenwerper is neergestort op landgoed Ter Horst aan de Veurscheweg (p.211)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied.
25 juni 1943	Nabij Rijndijk 150 in de Stevenhofjespolder (500 meter ten ZW van de woning) is een gat gevonden met daarin een fosforrubberbom van 14 kg (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
21 oktober 1943	Melding van het verzet: 'After the movements of the division Alphen, Voorschoten has probably become an Artillery staff centre. Saw 4 offic. 1 with cyph. '31' or '37' Only WH. Soldiers, red piping, are observed in the village, saw only one soldier WH. white piping and one soldier, WH. Black piping. 1) House opposite 'De Gouden Leeuw': board also 'Schreibstube' 2) Hotel 'De Gouden Leeuw' occupied by WH. Soldiers red piping, saw behind the hotel 3 guns with shields, yellow painted, 12 caliber about 10 cm. The houses round this place are also occupied by WH. Soldiers, with red piping. 3) Huts, Ortskommandantur, slight activity; sentry. 4) 'Beerestein' occupied by WH. Soldiers, red piping, sentry WH. Soldier, red piping, houses in the neighbourhood occupied by WH. Soldiers, red piping. In several houses in the village also, WH. Soldiers with red pipings' (p.138)	Ja	Enkele aangegeven locaties bevinden zich in het onderzoeksgebied (de Gouden Leeuw en omgeving)
Geen datumvermelding	Enkele dagen later vielen er bommen rondom de boerderij aan de Veurseweg 348 te Voorschoten. Wellicht dachten de Britten dat het vliegtuig hier was verborgen. Of de Bommen Brits of Duits waren is niet bekend (p.108)	Ja	De aangegeven locatie ligt in het onderzoeksgebied

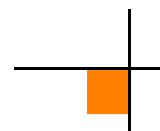
Datum	Gebeurtenis (bron: Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5))	Relevant	Motivatie
2 januari 1944	In Voorschoten is op het terrein van de zilverfabriek (zuidzijde) een batterij van drie stuks 10.5 cm houwitser opgesteld. Een foto heeft betrekking op Voorschoten met stellingen/verdedigingswerken rondom Voorschoten-dorp (p.144)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
22 februari 1944	103 x 13 mm patronen gevonden in een weiland nabij Hofweg 27b (firma Boesveld en Klaasen) (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
21 maart 1944	Melding van het verzet: 'Aan het einde van Landweg te Voorschoten is een legerplaats gecamoufleerd als volledig dorpje met kerk, school enz. Vrijliggend achter de landweg' (p.144)		De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied
9 september 1944	Nabij het station is een trein beschoten door vliegtuigen (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
13 september 1944	Motorboot in Valkeburgsewetering nabij Valkenburg beschoten (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
14 september 1944	Bombardement munitiebunkers nabij Kasteel Duivenvoorde. Twaalf bommen neergekomen op ca. 400 meter ten ZW van watertoren aan de Papelaan. Er is één bom gevallen in een weiland nabij Haagwijk aan de Veurschelaan. Het betrof 500 kg brisantbommen (p.211)	Ja	Uit geanalyseerde luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog blijkt dat er bomkraters zichtbaar zijn op ongeveer 550 meter afstand van de genoemde watertoren (afkomstig van dit bombardement)
15 september 1944	Vrachtauto beschoten door vliegtuigen bij de Horstbrug aan de Veurscheweg (p.211)	Ja	De Veurseweg ligt in het onderzoeksgebied.
19 september 1944	Bombardement munitiebunkers nabij Kasteel Duivenvoorde (p.211)	Ja	Deze locatie ligt in het analysegebied.
10 november 1944	V2 stort neer bij kasteel Duivenvoorde (p.211)	Ja	Deze locatie ligt in het analysegebied.
4 december 1944	Een auto werd door vliegtuigen geschoten. De woningen aan Veurseweg 208, 210 en 212 werden beschadigd (p.211)	Ja	Deze percelen liggen in het analysegebied
10 december 1944	Het geschut was actief in Voorschoten, er vielen zes bommen (p.117)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied
10 december 1944	Rapport van de groep Leiden en omstreken. Er staat momenteel slechts bij de Vink in Voorschoten ten zuiden van het station een stuk tweeloops 2 cm luchtafweer (p.178)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
12 december 1944	Rapport van groep Voorschoten. Barakkenkamp, stelling Beresteijn en Herv. School. Het luchtdoelgeschut staat in het barakkenkamp Voorschoten en is niet in stelling gebracht. De houwitser 10.5 cm zijn gecamoufleerd ondergebracht in het bos om stelling Beresteijn. De troepen beschikken over luchtdoelmitrailleurs waarvan enkele in stelling zijn gebracht op het barakkenkamp. Voorschoten wordt een luchtdoelcentrum waarschijnlijk ter bescherming van voorname wegen en bruggen en V2 installaties. De aldaar gelegerde luchtlandingstroepen artillerie bestaan uit: drie batterijen met elk vier stukken veldgeschut van 10.5 cm, voorts een verbindingsafdeling, een stafbatterie en een ziekenrevier. Veel munitie opgeslagen in het barakkenkamp (p.177-178)	Nee	De aangegeven locaties liggen niet in het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5))	Relevant	Motivatie
6 februari 1945	Er werden om 10.30 uur acht bommen geworpen nabij de spoorbrug over de Rijn bij 'De Vink' te Voorschoten. De bommen troffen geen doel en vielen binnen 150 meter westelijk van de spoorlijn en troffen een 30-tal woningen. Dit is de tweede keer dat de brug is gemist. Tevens melding: bombardement spoorbaan en station-Voorschoten (p.177, 211)	Nee	Deze locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
9 maart 1945	Twee brisantbommen vallen op landgoed Ter Horst (p.211)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
15 maart 1945	Spoorlijn ten noorden van het station Voorschoten gebombardeerd (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
18 maart 1945	vliegtuigen beschieten auto nabij Schoolstraat 108 (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
Tweede Wereldoorlog	Bombardement door de Britten van een bos nabij Duivenvoorde vanwaar V-1 werden afgeschoten (p.206)	Ja	Deze locatie ligt in het analysegebied
20 maart 1945	Bombardement door 4 spitfires om 10.10 uur met 6 x 250 lbs bommen. De spoorbaan op ca. 1 km ten NW van Voorschoten werd getroffen (p.211)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
26 maart 1945	Rapport van groep Voorschoten. In de paardenstallen van kasteel Duivenvoorde zijn raketbommen gelost. Tevens worden hier raketbommen volgens geruchten gemonteerd (p.180)	Ja	Deze locatie ligt in het onderzoeksgebied
29 maart 1945	Door de Duitsers werd bij kasteel Duivenvoorde raketbrandstof opgeblazen. Andere vermelding: bij kasteel Duivenvoorde werden springstof en raketonderdelen vernietigd. Andere resten werden bij Leidschendam in het water gegooid. (p.211)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
30 maart 1945	Rapport van de groep Leiden. Voorschoten. Bij de terugtocht hebben de rakettroepen van kasteel Duivenvoorde een munitiedepot in de lucht laten vliegen. Raketbomtroepen hebben in het haventje bij de Zijlpoort vier raketbomwagens het water in gereden (p.180)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
1 april 1945	Sinds 25 maart worden aan Maaldrift en Duivenvoorde raketbommen gelost. In de tuin van kasteel Duivenvoorde waren drie à vier hefkransen opgericht om de raketten te lossen (p.181)	Ja	Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
April 1945	De overgebleven V-2's bij kasteel Duivenvoorde werden opgeblazen, het kasteel werd hierdoor zwaar beschadigd (p.211)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
30 april 1945	Aan de Papelaan te Voorschoten staan vier stukken FLAK (p.181)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied
2013	Met behulp van een metaaldetector een handvol patronen op landgoed Duivenvoorde gevonden met het jaartal 1938 (p.99)	Ja	Landgoed Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied

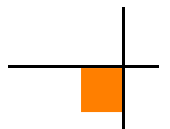
Datum	Gebeurtenis (bron: Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5))	Relevant	Motivatie
2014	Dhr. J. van der Helm. Hij kon zich nog herinneren dat zijn vader heeft verteld dat nabij Haagwijk tussen de woningen 300-302 en de Vliet enkele bommen zijn gevallen. Of bij Haagwijk of in de Vliet ook bommen zijn gevallen, weet Jan v.d. Helm niet meer. Volgens J. v.d. Helm was de exacte locatie het terrein ten zuiden van de waterbassins (zijn verwijderd in 2012) en de Vliet (p.94-95)	Ja	Haagwijk ligt in het onderzoeksgebied

Datum	Gebeurtenis (bron: T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag.)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Een Douglas werd aangevallen door vijf Messerschmitts en kwam brandend neer in de bosrand van het landgoed Ter Horst aan de Papenlaan te Voorschoten (p.7)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
10 mei 1940	Granaat gevonden ter plaatse van de Oranjkade in Voorschoten (p.14-15)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
11/12 augustus 1941	Staartstuk van een vliegtuigbom gevonden die vermoedelijk afkomstig was van een van de bommen afgeworpen in de nacht van 11 op 12 augustus 1941. Het stuk bevond zich in een tuintje langs de spoorweg Leiden – Den Haag in Voorschoten (p.14)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied
Na 24 september 1940	Er vielen bommen op het landgoed Duivenvoorde. Rakelings naast de boerderij aan de Veurseweg 348 waren enkele bommen gevallen. Waarschijnlijk was dit een Brits bombardement. De bommen vielen aan drie zijden van de boerderij (p.8)	Ja	Landgoed Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied. Een gedeelte van de Veurseweg loopt door het analysegebied heen
17 maart 1941	Achter een de woning gelegen aan een perceel aan de Leidseweg 558 te Voorschoten in een perceel tuingrond tussen de broeikassen was een rond gat was ontstaan. Het gat had een middellijn van 15 cm en een diepte van ongeveer acht cm. De afstand van het ontstane gat en de woningen aan de Leidseweg is ongeveer 130 meter en ongeveer 150 meter van een gebouw en van een weg. Nader onderzoek wees uit dat het een niet ontplofte granaat betrof (p.8, 15)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
17/18 maart 1941	Op 18 maart meldde een groep inwoners van Voorschoten aan de Veurseweg glasschade te hebben opgelopen als gevolg van bominslagen 's avonds om 22.15 uur in Leidschendam (p.8)	Nee	Er wordt enkel over glasschade gesproken (geen bominslag in Voorschoten)

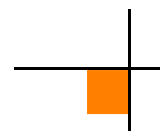
Datum	Gebeurtenis (bron: T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag.)	Relevant	Motivatie
23 maart 1941	Er was sprake van schade aan kasteel Duivenvoorde in Voorschoten als gevolg van bominslagen. Vermelding andere bron: proces-verbaal waarin werd opgetekend dat op 23 maart 1941 in de namiddag omstreeks 10.14 uur op het landgoed Haagwijk te Voorschoten behorende aan baron Schimmelpenninck van der Oije een vijftal bommen waren ingeslagen. Op hetzelfde tijdstip was eveneens een bom ingeslagen op de landweg welke loopt van de Veurseweg naar de boerderij gelegen aan de Veurseweg 350. Drie verbalisanten meldden elk twee slagen gehoord te hebben. De ingeslagen bommen hadden een zestal gaten gemaakt met een middellijn van ongeveer drie meter en een diepte van ongeveer 80 cm (p.8)	Ja	Landgoed Duivenvoorde en Haagwijk liggen in het onderzoeksgebied. Een gedeelte van de Veurseweg loopt door het onderzoeksgebied heen
11/12 augustus 1941	Staartstuk van een brisantbom, afgeworpen door een Brits vliegtuig terechtgekomen nabij het station van Voorschoten (p.9)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
12/13 augustus 1941	Om circa 4.20 uur drie brisantbommen terechtgekomen op landgoed Ter Horst ca. 100 meter verwijderd van de spoorlijn. Glaschade aan Haagwijk, ontstaan door bommen, die onder de gemeente Leidschendam werden afgeworpen; 2 bommen in het bos en één bom in een sloot; gaten van ongeveer 5 x 2½ meter. De plaats waar de bommen zijn gevallen is ongeveer 400 meter van woningen verwijderd. Op 12 augustus 1941 werd door een zoon van een wegwerker van de spoorwegen van de Bent op het weiland gelegen naast de plaats, waar de bedoelde bommen zijn gevallen een staartstuk van een vliegtuigbom had gevonden. Op het stuk is aangegeven: No., 2 I G.P.. 500 L.B.F.L. 8 – 38 (p. 14)	Ja	Ter Horst en Haagwijk liggen in het onderzoeksgebied
1 december 1942	Schade ten gevolge van een beschieting vanuit vliegtuigen om 11.30 uur, daarbij werd onder andere de Rijndijk nr. 52 te Voorschoten beschadigd. Ze kwamen uit oostelijke richting over Valkenburg aanvliegen. Het betrof vermoedelijk Britse vliegtuigen (p.16)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
1943	Een ooggetuige meldde dat: 'Hevig schietend vloog een Engelse jachtbommenwerper in 1943 onder de spoorwegkabels door en schoot bij station Voorschoten een locomotief Lek (p.8)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
10 maart 1943	Proces-verbaal politie Voorschoten. Omstreeks 13 uur kwam een melding binnen dat een brandbom was neergekomen in een weiland behorende bij een perceel gelegen aan de Rijndijk nr. 20 (p.16)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

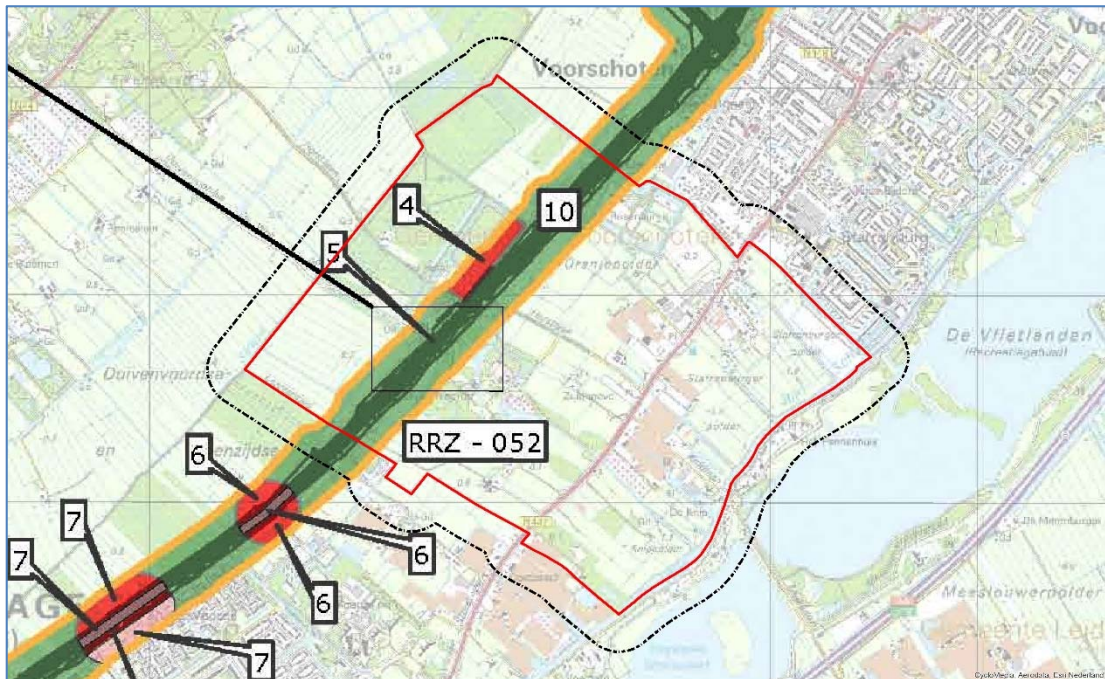
Datum	Gebeurtenis (bron: T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag.)	Relevant	Motivatie
26 maart 1943	Er stortte omstreeks half elf in de avond in de buurt van Ter Horst een Engelse bommenwerper neer in Voorschoten. Andere melding: omstreeks 22.30 uur is er aan de Horstlaan, ongeveer 200 meter over de spoorwegovergang, gerekend vanaf de Veurscheweg, gelegen binnen de gemeente Voorschoten een Britsvliegtuig, vermoedelijk een bommenwerper, brandend neergestort / Het vliegtuig stort neer achter de woning Horstlaan 12, ca. 200 meter over de spoorwegovergang, gerekend vanaf de Veurscheweg (p.8, 14)	Ja	De Horstlaan loopt door het onderzoeksgebied heen. Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied.
9 september 1944	Omstreeks 14.15 uur in de onmiddellijke nabijheid van het station te Voorschoten een trein beschoten. Deze trein kwam uit de richting Voorschoten (p.14, 16)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
14 september 1944	Omstreeks 14.50 uur werd door een aanval uit noordwestelijke richting komende 'vreemde vliegtuigen' een bomaanval gedaan op het landgoed Raaphorst te Wassenaar, in de onmiddellijke nabijheid van de grens met de gemeente Voorschoten. Bij deze aanval vielen twaalf bommen. In een weiland op ongeveer 400 meter ten zuidwesten van de watertoren aan de Papelaan in Voorschoten, welk land in eigendom toebehoorde aan een landbouwer, Veurscheweg 96. Eén bom was gevallen in een weiland nabij 'Haagwijk' aan de Veurscheweg te Voorschoten op ongeveer 300 meter ten zuidoosten van de weg ter plaatse. De bommen waren alle brisantbommen van naar schatting 500 kilo. die alle tot ontploffing zijn gekomen. Behoudens bomtrechters in de weilanden hebben de bommen alleen ruitschade veroorzaakt (p.16-17)	Ja	Er zijn op geanalyseerde luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog bomkraters van dit bombardement zichtbaar in het analysegebied
15 september 1944	Omstreeks 16.45 uur werd een aanval uitgevoerd op de Horstbrug gelegen bij de Veurscheweg te Voorschoten (p.16)	Ja	Deze locatie bevindt zich in het onderzoeksgebied
6 februari 1945	Bombardement op de spoorbrug over de Rijn tussen Oegstgeest en Voorschoten. Bij een getuige wonende op de Hooge Morsweg 93 drongen de bomscherven het huis binnen. Het station en de spoorbaan in Voorschoten waren eveneens doelwit van de RAF. Andere vermelding: Des 's morgens om 10.30 uur werden 8 bommen geworpen nabij de spoorbrug over de Rijn bij 'De Vink' te Voorschoten. De bommen troffen geen doel, maar vielen binnen 150 meter westelijk van de spoorlijn en troffen een 30 tal woonhuizen die gedeeltelijk volkomen werden verwoest of zwaar beschadigd.' Voorts staat er: 'Dit is de tweede maal achter elkaar, dat de brug gemist wordt (p.9, 10, 19)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag.)	Relevant	Motivatie
9 maart 1945	Omstreeks 8.30 uur werd door 'vreemde vliegtuigen' een tweetal brisantbommen afgeworpen op het landgoed Ter Horst in Voorschoten, waarvan één vermeld als gedetoneerd. Hoewel de beide brisantbommen in de onmiddellijke nabijheid van het jachtslot Ter Horst waren neergekomen, was geen materiële schade ontstaan (p.17)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
15 maart 1945	Er kwamen drie bommen neer op de spoorlijn ten noorden van station Voorschoten en een vierde kwam neer in het weiland (p.11)	Nee	Deze locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
29 maart 1945	Duitse troepen bliezen hun voorraad raket-springstof en onderdelen op bij Kasteel Duivenvoorde in Voorschoten (p.11)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
Geen datumvermelding	Aan de Rijndijk te Voorschoten (tussen Haagsche Schouw en De Vink) staan 3 z.g. vierling 20 mm snelvuurkanonnen. Bij deze vierling-stukken bevindt zich ook nog een lichte luchtdoelmitrailleur (p.19)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
24 juni 1948	Duitse verdedigingswerken waarin schuilkelders en bunkers bij Bijdorp en bunkers aan de Donkiaan, Bloklaan en bij kasteel Duivenvoorde (p.11)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
2 mei 1973	Een schrijven van de burgemeester naar aanleiding van een bouwproject gelegen in de noordwest hoek van de wijk Adegeest, meldde dat een landbouwer aldaar het vermoeden van niet ontplofte bommen had op een perceel weiland. Deze zouden in de oorlogsjaren zijn afgeworpen door bombardementen op de spoorlijn. De burgemeester van Voorschoten verzocht om een onderzoek naar de juistheid van het gestelde en het melden van eventuele vondsten (p.17)	Nee	Deze locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: KWS Infra BV, Vooronderzoek CE. Project: OCE Vooronderzoek Vlietwijk te Voorschoten. Versie 001 d.d. 5 januari 2015)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Duits bombardement op Voorschoten. Getroffen wordt het terrein achter de bollenschuur van Hoogwerff Kroon (p.14)	Ja	De bollenschuur ligt in het onderzoeksgebied

Afb.2.- De door T&A in kaart gebrachte spoorlijn Leiden-'s-Gravenhage, projectnr. L-NGE001 (RRZ 052). Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied. T&A Survey heeft een klein gedeelte van het onderzoeksgebied als zijnde verdacht op CE aangemerkt (rood gearceerd, de onverdachte gebieden zijn groen gearceerd).

Tevens zijn de overige rapportages geanalyseerd. Dit heeft niet geresulteerd in relevante aanvullingen op dit vooronderzoek. Het rood gearceerde gebied bij nr. 4 op afb. 2 is door T&A Survey verdacht verklaard op basis van de bombardementen d.d. 12 augustus 1941 en 9 maart 1945 (landgoed Ter Horst, diverse kalibers).

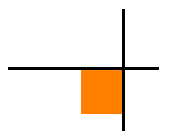
2.2 Literatuur

2.2.1 Meidagen 1940

Beknopt algemeen historisch kader:

Het 6^e en 18^e Duitse leger vielen op 10 mei 1940 Nederland binnen in kader van het door Hitler bevolen Fall Gelb. Het 6^e Duitse leger trok door het zuidelijk deel van Nederland richting het Albertkanaal. De hoofdaanval van het 18^e Duitse leger was gericht op de Moerdijkbruggen die door Duitse parachutisten waren veroverd. De Moerdijkbruggen waren de toegangspoort naar Vesting Holland waar het Nederlandse opperbevel, koningin Wilhelmina en de regering zetelden.

Nederland was van groot belang voor de Luftwaffe (de Duitse luchtmacht). De vliegvelden zouden worden gebruikt voor de strijd tegen Groot-Brittannië en tegelijkertijd kon het Ruhrgebied alleen afdoende worden beschermd tegen vijandelijke luchtaanvallen wanneer er Nederlands grondgebied aan het Derde Rijk was toegevoegd.

Gemeente Voorschoten:

De gevechtshandelingen op het grondgebied van de huidige gemeente Voorschoten worden in de onderstaande tabellen beschreven:

Datum	Gebeurtenis (bron: C.D. Kamerling, Algemeen Overzicht van de strijd om en in de Vesting Holland (zonder het oostfront) en de strijd tegen de luchtlandingstroepen rondom 's-Gravenhage. Mei 1940)	Relevant	Motivatie
Meidagen 1940	Het Nederlandse tweede Depotbataljon bevond zich te Voorschoten (p.6)	Nee	Geen indicatie voor aanwezigheid CE
Meidagen 1940	Te Wassenaar en Voorschoten bevonden zich de 14 ^e , 78 ^e en de 163 ^e Batterij Luchtafweer (p.24)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.
Meidagen 1940	De kunstweg Vuur-Voorschoten werd door Nederlandse militairen afgesloten in verband met een opgevangen radiomelding omtrent gelande Duitse parachutisten in de omgeving van Voorschoten (p.89)	Nee	Geen indicatie voor aanwezigheid CE

Datum	Gebeurtenis (bron: T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Duits bombardement op Voorschoten. Getroffen werd een terrein achter de bollenschuur van Hoogwerff Kroon.	Ja	De bollenschuur ligt in het onderzoeksgebied
10 mei 1940	Douglas Northrop 8A3N nr. 388 van het 3-V-2 LvR om 04.30 uur in een bosrand van het landgoed Ter Horst aan de Papelaan te Voorschoten neergestort.	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
14 mei 1940	Duits bombardement op Voorschoten. Getroffen werd de Hofweg en het terrein van de zilverfabriek.	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.

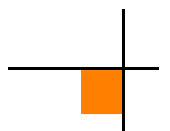
Datum	Gebeurtenis (bron: G.J. Zwanenburg, En nooit was het stil...Deel 1 & 2)	Relevant	Motivatie
14 mei 1940	De luchtafweertellingen die door Duitse vliegtuigen werden aangevallen waren de 78e Bt.Lu.A bij Amsterdam, de 8e Bt.Lu.A bij Leiden (Voorschoten) en de 14e Bt.Lu.A. bij Wassenaar, waarbij volgens Nederlandse rapporten de laatste twee niet tot zwijgen werden gebracht (deel 1, p. 29)	Nee	Niet bekend exact waar de stellingen zijn betrokken.

Datum	Gebeurtenis (bron: meldingen betreffende luchtaanvallen in het tijdvak van 10 t/m 14 mei 1940, binnengekomen bij de Rijksinspectie voor de Luchtbescherming te 's-Gravenhage)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Voorschoten. Luchtaanval op de gemeente	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.
13 mei 1940	Voorschoten. Luchtaanval op gemeente, vijf doden en twee gewonden, enige schade	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: http://www.mei1940.nl/Meidagen/10_mei_1940_deel_1.htm)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	78e Batterij LuA. (4 tl.). De 78e luchtdoelartillerie batterij was op 7 mei 1940 op het landgoed bij Duivenvoorde te Voorschoten geplaatst. De munitie sloeg men op in het koetshuis van het kasteel. De woning van de jachttopziener Geitenbeek richtte men in als onderkomen voor de staf. De bemanning sliep, met het bevel van de OLZ : 'Verscherpte bewaking binnenland', in twee veldtenten bij de batterij. Toen zij 's ochtends om kwart over drie door het aanzwellend gedreun van vliegtuigmotoren werden gewekt, konden zij direct tot actie overgaan. 1e	Ja	Landgoed Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied. Dit geldt ook voor de bollenschuur

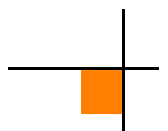
Datum	Gebeurtenis (bron: http://www.mei1940.nl/Meida-gen/10_mei_1940_deel_1.htm)	Relevant	Motivatie
	Lt. P.W. Vlietstra, C.-78e Lu.A. Omstreeks 3.15 uur werd de batterij gealarmeerd door een hevig geronk, van vliegtuigen. Vaandrig Rustige, die dienst als Batterij-Commandant deed, riep de bezetting op hun posten en het eerste vuur werd op een ontelbaar aantal Duitse vliegtuigen geopend. Bij het horen van het vuur stond de rest van de manschappen op en haastte zich naar de opstellingsplaats. De sergeant Westerhout, die zich geen tijd gunde zich aan te kleden, laadde met enige chauffeurs munitie en toen even later de Commandant zelf het commando overnam, was het gehele apparaat der batterij in werking. Een Duits toestel werd tot dalen gedwongen. Het liet zijn bommenlast achter de bollenschuur (van Hoogwerff-Kroon) vallen en vloog toen in brand. Van de ongeveer 15 Hollandse jachtvliegtuigen, die de Duitsers eveneens aanvielen, was er na een half uur nog maar een te zien; de overmacht voor dit toestel was echter te groot en het stortte brandend in de omliggende bossen neer. Een Duits vliegtuig werd in brand geschoten, drie anderen werden tot dalen gedwongen.		

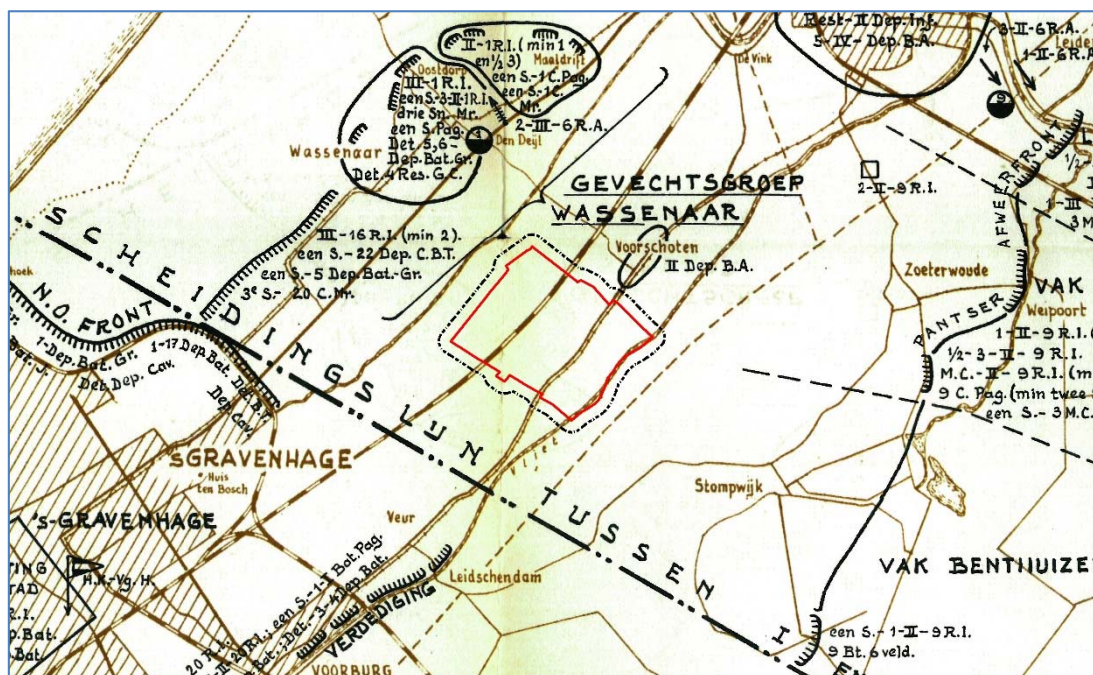
Datum	Gebeurtenis (bron: R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Duitse transportvliegtuigen en Nederlandse jagers in de lucht. Er werd hevig geschoten op van alles en nog wat, waaronder op boer Van Pasen van boerderij de Lindehoeve Leidseweg 279 die met zijn knecht op het land de koeien aan het melken was (p.8)	Nee	Niet duidelijk is op exact welke locatie het oorlogsslachtoffer zich bevond
Mobilisatieperiode, 10 mei 1940	In het barakkenkamp aan het einde van de Landweg (nu Kon. Marinelaan) gelegerde Nederlandse militairen van het Ite depot Bereden Infanterie kwamen in actie en reden Voorschoten uit om posities in te nemen. Achter de met zandzakken versterkte stootblokken op het rangeerterrein bij het station aan de Papelaan stelde men afweergeschut op. De soldaten die waren gelegerd in de bollenschuur van Hoogwerff Kroon op de Veurseweg schoten op de vliegtuigen. Militairen langs de Willem de Zwijgerlaan en Wijngaardenlaan vuurden vanaf de daken van de huizen op de vliegtuigen. Aan het 'smalle laantje' bij het spoor stonden, beschermd door de spoordijk en een rij hoge linden, rekruten die voor het eerst een geweer in handen hadden, te schieten op de overvliegende vliegtuigen. Daaruit werd met mitrailleurs teruggeschoten en de kogels ketsten op de straatstenen. Er hadden ook drie stukken Nederlands 7.5 cm geschut opgesteld gestaan bij het zgn. Moddergat op Ter Horst. Munitie werd veilig opgeslagen in één van de koetshuizen (p.8, 35)	Ja	De bollenschuur van Hoogwerff Kroon ligt in het onderzoeksgebied. Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied

Datum	Gebeurtenis (bron: R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Er viel een vliegtuigbom in de vijver voor het huis Berbice, bewoond door de directeur van de Zilverfabriek. Er zijn enkele bommen bij de Zilverfabriek neergekomen. Omgeving Zilverfabriek tevens beschoten. In het voorterein zijn enkele bomkraters en de rails van de trambaan zijn beschadigd. Er kwam een groepje jachtbommenwerpers in een schuine lijn van Valkenburg aanvliegen. Er vielen bommen in het bos van Berbice, bij de houten muziektent aan het einde van de Benvenutolaan (die toen nog niet zo werd genoemd en deel uitmaakte van de huisnummering van de Leidseweg) en aan den Hofweg. Op het volkstuinencomplex achter de Duivenvoordsestraat gaan bewoners aan de slag om een loopgraaf te maken als beschutting tegen bombardementen. Nederlandse militairen schoten vanuit villa Henriëtte tegenover de Gereformeerde kerk in de richting van het Wilhelminapark (p.9, 37)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
10 mei 1940	Er sloeg een granaat in een perenboom die langs het water stond op de Oranjekade. De granaat kwam in de sloot terecht (p.9)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
14 mei 1940	Bij de timmerfabriek van Boesveld en Klaassen aan de Hofweg stond een Nederlandse mitrailleur opgesteld, waarop door Duitse jachtvliegers vijf kleine bommen werden geworpen; vervolgens werden de stellingen door dezelfde vliegers met hun boordkanonnen onder vuur genomen (p.37)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
Mei 1940	Douglas Northrop 8A van de derde jachtgroep in de brand geschoten tijdens een luchtgevecht en neergestort bij de zgn. 'eendenbomen', landgoed Ter Horst (p.11-12)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied.
Mei 1940	Bij Duivenvoorde bevindt zich de 78 ^e Batterij Luchtafweer. De Duitsers voerden vanuit de lucht herhaalde mitrailleuraanvallen uit (p.12)	Ja	Landgoed Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied.
13 mei 1940	Burger op het terras van café-restaurant De Gouden Leeuw aan de Veurseweg getroffen door mitrailleurvuur uit en Duits vliegtuig. De auto van de man, staande aan de Veurseweg, werd doorzeefd (p.14)	Ja	De Gouden Leeuw ligt in het onderzoeksgebied.
Mei 1940	Voorschoten had in de meidagen van 1940 niet in de frontlinie gelegen. In de weilanden rond het dorp lagen veel dode koeien. De schade aan huizen en gebouwen was beperkt gebleven tot de Rijndijk en de Valkenburgseweg (p.37-38)	Nee	De vermeldingen zijn te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945)	Relevant	Motivatie
Mei 1940	Boven De Horsten, langs de Papelaan, is een Nederlandse G1 jager in fel gevecht met enkele Messerschmitts. Honderden Voorschotenaren zien 'hun' toestel neerstorten in het bos. Maaiveld vuur uit rondvliegende Duitse jachtvliegtuigen. O.a. de eigenaar van 'Het Wapen van Voorschoten' wordt getroffen. Er wordt aan het Haagse Schouw verwoed gevochten. Duits mitrailleurnest ingericht op korte afstand van café De Haagse Schouw. Duitse weerstand bij Maaldrift (p.11, 13)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
Mei 1940	Bominslag aan de Hofweg nabij de Zilverfabriek (p.18)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.

Afb.3.- Nederlandse militaire opstellingen in de meidagen van 1940. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

2.2.2 Luchtoorlog 1940-1945

In de onderstaande overzichten zijn gegevens met betrekking tot de luchtoorlog in Voorschoten verwerkt:

Datum	Gebeurtenis (bron: T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945)	Relevant	Motivatie
4 december 1940	Bombardement door twee Blenheims Mk IV op Voor-schoten. Getroffen werd de omgeving van het station.	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
11 september 1944	Bombardement op de Raaphorst (V-2 lanceerplaats) te Wassenaar.	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
14 september 1944	Bombardement door 35 Lancasters en tien Mosquitoes met 186 ton brisant- en 32/250 lb. markeringsbommen op Wassenaar. Getroffen werd een V-2 basis in de bos-sen van de Raaphorst, de Schouwweg, Araweg, Pape-gaaienlaan, Papeweg en de Vinkelaan.	Ja	Uit geanalyseerde luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog blijkt dat een aan-tal van deze bommen ter hoogte van grens van het analysegebied is ingesla-gen.
17 september 1944	Bombardement door vijf Mosquitoes GB- van het No. 105 squadron en Lancasters PM- van het No. 103 squadron, Lancasters 60- van het No. 582 squadron en Lancasters CF- van het No. 625 squadron met 24 mar-keringsbommen en 169 ton brisantbommen tussen 19.45 en 20.00 uur op Wassenaar. Getroffen werd de Raaphorst en de Eikenhorst.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de gren-zen van het analysegebied.
10 november 1944	V-2 neergestort te Voorschoten. Getroffen werd kasteel Duivenvoorde.	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onder-zoeksgebied.
21 november 1944	Bombardement op Wassenaar. Getroffen werd het ge-bied tussen het Kerkehout en de Kerkeboslaan, beide zij-den van de Rijksstraatweg ter hoogte van de Eikenhorst-laan, de Raaphorst en Papeweg.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de gren-zen van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945)	Relevant	Motivat
4 december 1944	Bombardement door Spitfires op Wassenaar. Getroffen werd de omgeving van de Papegaaienlaan en het terrein van de veehouder Brak aan de Raaphorstlaan.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
6 januari 1945	Bombardement op de spoorbrug over de Rijn tussen Oegstgeest en Voorschoten.	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
6 februari 1945	Bombardement op Voorschoten. Getroffen werd het station en de spoorbaan.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
28 februari 1945	Bombardement op Voorschoten. Getroffen werd de omgeving van de meelfabriek nabij de Stevenshofpolder.	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
28 februari 1945	Bombardement door Spitfires met twee ton brisantbommen op Wassenaar. Getroffen werd Raaphorst en het terrein van het hotel Den Ouden Deijl.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
2 maart 1945	Bombardement door 11 Spitfires met vier ton brisantbommen op Wassenaar. Getroffen werd Duindigt, Rust en Vreugd, Raaphorstlaan 11 t/m 14, de Rijkstraatweg 629 t/m 645 en Laan van Koot 8.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
9 maart 1945	Bombardement op Wassenaar. Getroffen werd Duindigt door 27 Spitfires met 7 ton brisantbommen en Rust en Vreugd door 23 Spitfires met 9 ton brisantbommen, een munitieopslagplaats op de Waalsdorpervlakte, de St. Ursulakliniek, de kwekerij van Tol aan de Raaphorstlaan en Kasteel Witteburg.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
15 maart 1945	Bombardement op Voorschoten. Getroffen werd de spoorlijn ten noorden van het station.	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
29 maart 1945	Door de Duitsers werd bij het kasteel Duivenvoorde te Voorschoten raketspringstof opgeblazen.	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: G.J. Zwanenburg, En nooit was het stil...Deel 1 & 2)	Relevant	Motivat
4 december 1940	Bomber Command. AD's. Twee Blenheims, één deed een aanval op het spoorstation van Voorschoten (NO van Den Haag) en één op het vliegveld op Texel. In beide gevallen waren geen resultaten waar te nemen (deel 1, p. 139)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
14 september 1944	Bomber Command. Aanval gericht tegen het landgoed Raaphorst dat door de Duitsers werd gebruikt voor de opslag van V-2's (deel 2, p.315)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: A. Korthals Altes, Luchtgevaar)	Relevant	Motivat
14 september 1944	Stafleden van het Sonderkommando dat zich bezighield met de V-wapenlanceringen vonden logies op kasteel Duivenvoorde. Allen behoorden tot de zelfstandige Versuchsbatterie 444 onder leiding van SS-generaal dr.ir. Kammler. De legeringsplaats op de Raaphorst werd al in de vroege middag van 14 september 1944 door Bomber Command aangevallen. Hier hadden zich bedieningsmannschappen van V-wapens geconcentreerd, alsmede hun materieel (p.276)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied.

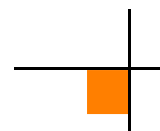
Datum	Gebeurtenis (bron: R.J. Braggaa, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950)	Relevant	Motivat
15 mei 1940	Een burger ziet bij Maaldrift een uitgebrand Duits transportvliegtuig. Een eindje verderop ligt een Nederlands jachtvliegtuig op zijn kop. Er stond een vernield kanon op de hoek van de Emmalaan (p.26)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
24 juli 1940	Granaat gevonden aan de Oranjekade (p.54)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
1940	Achter het koetshuis van Berbice werd een munitiebunker aangelegd. Aan de westkant van het terrein waar het	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950)	Relevant	Motivatie
	bos overgaat in weiland, werden drie kazematten aangelegd voor zwaar afweergeschut (p.40)		
17 maart 1941	Niet ontplofte granaat op een tuinderij aan de Leidseweg (p.54)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
23 maart 1941	Twee zware slagen gehoord, kennelijk afkomstig van een bominslag. Schade aan kasteel Duivenvoorde ten gevolge van bominslagen (p.54)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied.
24 maart 1941	Niet ontplofte granaat aan de Valkenburgseweg (p.54)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
Rond 1 oktober 1940	Enige dagen nadat de Wellington L7788 is opgestegen, vallen er bommen op landgoed Duivenvoorde. Een boerderij aan de Veurseweg werd bijna getroffen (p.80)	Nee	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied.
Geen datumvermelding	Het Nederlandse verzet had wapens opgeslagen in de Oranjemolen, polder aan de Dobbewetering (p.125)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
8 augustus 1941	Brits vliegtuig met vijf bemanningsleden neergestort in de buurt van Duivenvoorde (p.126)	Ja	Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
Nacht van 11 op 12 augustus 1941	Staartstuk van een Britse brisantbom terechtgekomen bij station Voorschoten (p.127)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied.
1 september 1942	Vrachtschip Alida Maria onder vuur genomen door Britse jachtvliegtuigen in de Vliet bij de molen in de Starrenburgerpolder (p.127)	Ja	Voor zover bekend is de laatste molen al in 1932 gesloopt. Locatie waar deze molen globaal heeft bestaan is bekend en tevens is bekend waar de Jan Sneldervaart ligt. Deze locatie ligt in het analysegebied.
1 december 1942	Aanval op de brug bij het Haagse Schouw. Een rij huizen aan de Rijndijk werd bij de aanval beschadigd (p.127-128)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
1943	Hevig schietend vloog een Britse jachtbommenwerper onder de spoorkabels door en schoot bij station Voorschoten een locomotief lek (p.128)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
26 maart 1943	In de buurt van Ter Horst stortte een Britse bommenwerper neer (p.128)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
5 september 1944	Luchtgevecht te Voorschoten (p.223)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.
9 september 1944	Geallieerde jachtvliegtuigen beschieten bij station Voorschoten een dieseltrein (p.226, 233)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
13 september 1944	Jachtvliegtuigen vrijwel de gehele dag in touw. Plotseling mitrailleurvuur op doelen Haagweg of Papelaan. Motorboot op de Valkenburgse Watering met gericht mitrailleurvuur tot zinken gebracht (p.227)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied.
14 september 1944	Bombardement op startbanen van de V-1 (Raaphorst (p.227)	Ja	Uit geanalyseerde luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog blijkt dat een aantal van deze bommen ter hoogte van grens van het analysegebied is ingeslagen.
15 september 1944	Een Brits jachtvliegtuig voert een beschieting uit ter hoogte van de Veurseweg nabij de Horstbrug. Raaphorst vanuit de lucht beschoten (p.138, 227)	Ja	Een gedeelte van de Veurseweg loopt door het onderzoeksgebied heen
16 september 1944	De Britten beschieten schepen in de Vliet, nemen bij De Vink een trein onder vuur (p.227)	Mogelijk	Het is niet bekend waar de schepen in de Vliet onder vuur werden genomen. De Vliet loopt door het onderzoeksgebied heen.
17 september 1944	Bombardement op startbanen V-1 op Raaphorst. We zien talloze brandbommen vallen, daarna gewone. Jagers beschieten een trein bij het station (p.227-228)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
19 september 1944	Twee auto's beschoten in Voorschoten, twee wagens en een schuit (p.234)	Nee	De vermeldingen zijn te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.

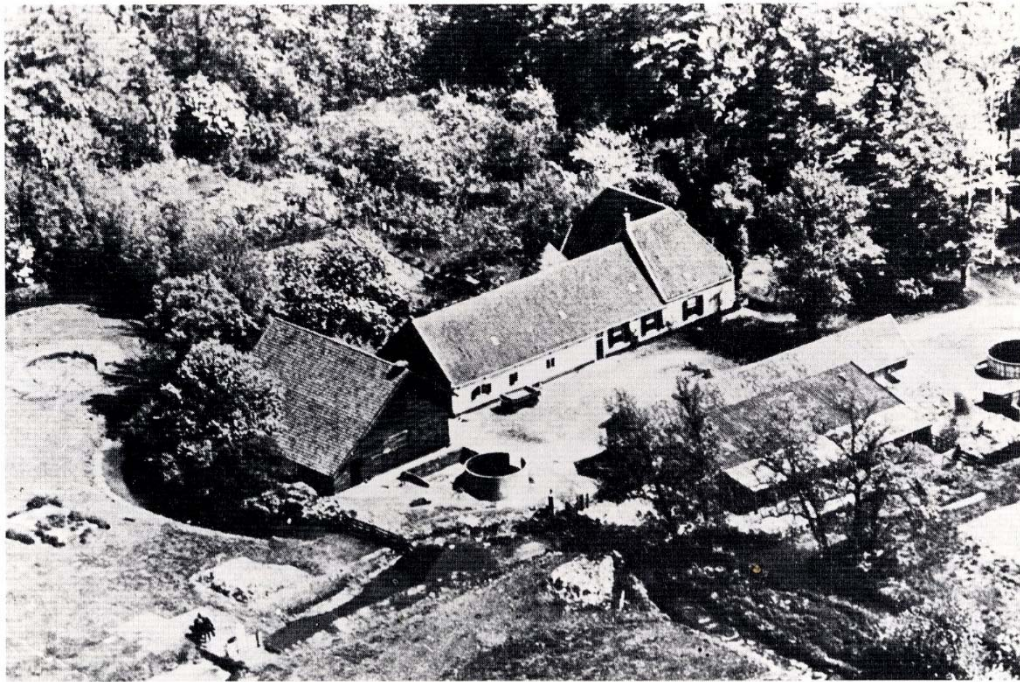
Datum	Gebeurtenis (bron: R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950)	Relevant	Motivatatie
26 november 1944	Op de Hoge Rijndijk, in Leiden, bij de firma Noordam, in Voorschoten en achter de Zuidbuurt in Zoeterwoude is luchtafweer van het zwaarste kaliber opgesteld (p.236)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
4 december 1944	Ziekenauto beschoten door drie Britse jachtvliegtuigen op de Veurseweg ter hoogte van het Laantje van Wissen (p.236)	Ja	De locatie ligt in het onderzoeksgebied
10 december 1944	Het geschut in Voorschoten was actief. Ook daar vielen zes bommen (p.236)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.
Winter van 1944	Twee Britse jachtvliegtuigen nemen vanaf de omgeving van de Laurentiuskerk een voertuig voor slagerij van Os in de Schoolstraat onder vuur (p.236)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
1944	Bunkers aanwezig aan de Donklaan (p.165)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
1944	Wehrmacht militairen werpen bij De Vink handgranaten in het water. Twee Voorschotenaren verklaarden tevens dat SS'er bij De Vink twee handgranaten in de Korte Vliet hadden gegooit (p.166)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
1944	Geallieerde jachtvliegtuigen wierpen bij De Horsten hun bommen af (p.233)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
1945	Brits vliegtuig neergestort in de Noord-Hoflandse Polder (p.237)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
Geen datumvermelding	De spoorbrug bij De Vink was regelmatig doelwit van Britse vliegtuigen. N.B. de Binnenlandse Strijdkrachten hadden tevens springstof aangebracht bij deze brug (p.237-238)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
6 februari 1945	Een aanval brengt grote schade toe aan huizen en fabrieksgebouwen aan de Hoge Morsweg (p.237)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
3 maart 1945	Een Britse jager beschiet bij Duivenvoorde acht man van een bluscompagnie (p.228)	Ja	Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied.
9 maart 1945	Brits bombardement met brisantbommen op Ter Horst (p.238)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
14 maart 1945	Er vallen bommen bij de spoorbrug en ten noorden van het station aan de Papelaan (p.238)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
18 maart 1945	Britse jachtvliegtuigen beschieten een auto op de hoek van de Voorstraat en de Schoolstraat (p.238)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
29 maart 1945	Ladingen springstof en een grote hoeveelheid raketonderdelen op landgoed Duivenvoorde door de bezetter tot ontploffing gebracht (p.302)	Ja	Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
Geen datumvermelding	Britse vliegtuigen bestoken regelmatig de Veurseweg en de Leidseweg (p.234)	Ja	Een gedeelte van de Veurseweg loopt door het onderzoeksgebied heen

Datum	Gebeurtenis (bron: L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945)	Relevant	Motivatatie
September 1940	Brits bombardementstoestel maakt een noodlanding bij kasteel Duivenvoorde (p.21)	Ja	Kasteel Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
Juli 1941	Britse brisantbommen op landgoed De Horsten (p.21)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
Zomer van 1941	Voorschoten getroffen door enkele bominslagen. Hierdoor schade aan een aantal percelen aan de Veurseweg, de Voorstraat en de Kniplaan (p.21)	Ja	De Veurseweg loopt door het onderzoeksgebied heen. De Kniplaan ligt in het onderzoeksgebied
Geen datumvermelding	Fosforrubberbommen bij de Rijndijk (p.23)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
1 september 1942	In de Vliet, ter hoogte van het huidige Starrenburg, wordt het motorvrachtschip Alida Maria beschoten door Britse jachtvliegtuigen (p.27)	Ja	Deze locatie ligt in het analysegebied (dit wordt bevestigd via een andere bron)
December 1942	Luchtaanval op de brug bij Haagsche Schouw met mitrailleurvuur en projectielen (p.30)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
26 maart 1943	Langs de Horstlaan stort een Brits vliegtuig brandend neer (p.31)	Mogelijk	De Horstlaan loopt door het onderzoeksgebied heen

Datum	Gebeurtenis (bron: L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945)	Relevant	Motivatie
9 september 1944	Een passerende trein wordt bij het station aan de Papelaan door Britse jachtvliegtuigen beschoten (p.35)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
13 september 1944	Op de Oude Rijn tussen Voorschoten en Valkenburg wordt een bootje beschoten en tot zinken gebracht (p.39)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
14 september 1944	Aanval door geallieerde bommenwerpers op landgoed Raaphorst nabij de Papelaan. Twaalf bommen komen tot ontploffing (p.39)	Ja	Er zijn andere meldingen die de bombardementen van deze dag in relatie brengen met de waargenomen bomkraters ter hoogte van de buitengrens van het analysegebied
15 september 1944	Op de Veurseweg wordt een vrachtwagen met paardentractie beschoten door geallieerde jachtvliegtuigen (p.39)	Mogelijk	Een gedeelte van de Veurseweg loopt door het onderzoeksgebied heen
17 september 1944	Weer bommen op de Horsten (p.39, 45)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
Begin december 1944	Auto op de Veurseweg beschoten. Schade aangebracht aan de omliggende percelen Veurseweg 208, 210 en 212 (p.39-40)	Ja	Deze percelen liggen in het onderzoeksgebied
Geen datumvermelding	In de weilanden waar nu de wijk Adegeest is, kwamen brokstukken van een afgezwaaide Duitse raket neer (p.40)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
9 maart 1945	Brisantbommen op de Horsten (p.40)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
18 maart 1945	Vanaf de Veurseweg nadert een auto de kruising Voorstraat/Schoolstraat te Voorschoten. Vlak voorbij Bijdorp krijgt de auto de volle laag van overvliegende jachtvliegtuigen (p.41)	Nee	Bijdorp ligt buiten de grenzen van het analysegebied

Boerderij aan de Veurseweg 348 te Voorschoten op het landgoed Duivenvoorde, waar links op de foto nog duidelijk de bomkrater te zien is, die ontstond doordat de Engelsen waarschijnlijk probeerden de Wellington uit te schakelen.

Afb.4.- Bomkrater bij Veurseweg 348.

2.2.3 Bevrijding mei 1945

Het grondgebied van de huidige gemeente Voorschoten werd pas na de Duitse capitulatie in mei 1945 bevrijd. Er hebben hier derhalve in het laatste oorlogsjaar geen grondgevechten plaatsgevonden.

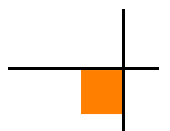
2.3 Collectie stafkaarten Topografische Dienst Kadaster te Zwolle

2.3.1 Geallieerde stafkaarten

Het onderzoeksgebied staat op de volgende stafkaarten/ Defence Overprints:

- 'Benthuizen' sheet 373 (First Edition, Defence Overprint) d.d. 25 maart 1945
- 'Benthuizen' sheet 373 (First Edition, stafkaart) d.d. 1943

Deze stafkaarten/ Defence Overprints hebben het Nord de Guerre coördinatenstelsel, schaal 1:25.000. Op de geraadpleegde Defence Overprint kaarten staande volgende objecten in het analysegebied ingetekend: Single Fence (obstakels), M.G. (machinegeweernesten)

2.3.2 Duitse stafkaarten

Er is één Duitse stafkaart van het onderzoeksgebied beschikbaar. Dit is de Topografische Karte der Niederlande 1:50.000, Truppenkarte 30 Ost 's-Gravenhage (uitgave maart 1943). Op deze stafkaart staan geen CE gerelateerde gegevens vermeld. De stafkaart geeft echter wel een goed beeld van het onderzoeksgebied in de Tweede Wereldoorlog, vergelijkbaar het de geraadpleegde geallieerde stafkaarten.

2.4 Luchtfoto's

2.4.1 Geraadpleegde luchtfoto's

Het archief van de Afdeling Speciale Collecties van de Wageningen Universiteitsbibliotheek werd in kader van dit vooronderzoek geraadpleegd. Dit archief bevat circa 93.000 luchtverkenningfoto's die zijn gemaakt door de Royal Air Force (RAF) en United States Army Air Forces (USAAF) tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er zijn hier relevante luchtfoto's van het analysegebied aanwezig.

Het archief van de Topografische Dienst te Zwolle werd eveneens geraadpleegd. Dit archief bevat circa 110.000 luchtverkenningfoto's uit de oorlogsperiode, gemaakt door de RAF en USAAF. Het archief bestaat ook deels uit voor- en naoorlogse luchtfoto's. Er zijn ook hier relevante luchtfoto's van het analysegebied aanwezig.

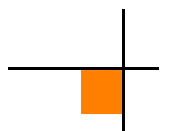
Daarnaast werd het archief van de Luftbilddatenbank te Estenfeld (Duitsland) geraadpleegd. De Luftbilddatenbank beschikt over 500.000 eigen luchtfoto's en raadpleegt daarnaast archieven in Nederland, Amerika, Groot-Brittannië en Canada. Er zijn hier relevante luchtfoto's van het analysegebied aanwezig.

De volgende luchtfoto's uit de drie genoemde luchtfotoarchieven werden besteld:

Datum	Vlucht	Fotonr.	Kwaliteit ³	Collectie	Geogerefereerd
3 januari 1941	B-022	418	C	Luftbilddatenbank	Ja
4 oktober 1942	C-453	2086	B	Luftbilddatenbank	Ja
21 februari 1945	128	Collage	B	Universiteit Wageningen, afd. Speciale Collecties	Ja
26 februari 1945	632	Collage	A	Kadaster, Zwolle	Ja
18 maart 1945	614	Collage	A	Kadaster, Zwolle	Ja
18 maart 1945	634	Collage	A	Kadaster, Zwolle	Ja
18 maart 1945	637	Collage	A	Kadaster, Zwolle	Ja
21 maart 1945	610	Collage	A	Kadaster, Zwolle	Ja
21 maart 1945	16-1903	3048	A	Kadaster, Zwolle	Ja
5 juni 1945	551	Collage	C	Universiteit Wageningen, afd. Speciale Collecties	Ja

De luchtfoto's zijn als categorie A, B of C gekwalificeerd. Dat betekent dat de verkrijgbare luchtfoto's een kleine, matige of grote kwalitatieve beperking hebben voor wat betreft de luchtfoto interpretatie. De collages werden door de gemeente Leidschendam-Voorburg aangeleverd.

³ Geallieerde kwalificatie van fotokwaliteit. A = goed, B = matig, C = slecht.

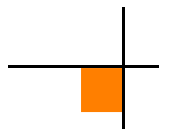
2.4.2 Luchtfoto-interpretatie 1944-1945

Een belangrijk selectie criterium voor de luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog is de opnamedatum. De voorkeur ging primair uit naar 'jonge' luchtfoto's met een zo laat mogelijke opnamedatum uit de Tweede Wereldoorlog, dat wil zeggen: luchtfoto's die na de belangrijkste gevechtshandelingen zijn gemaakt. Er is daarnaast rekening gehouden met de kwaliteit van de luchtfoto's, alsmede de schaal. Er kan naar aanleiding van de luchtfotoanalyse worden geconcludeerd dat er diverse sporen van gevechtshandelingen en militaire objecten in het analysegebied zichtbaar zijn.

Op de foto's d.d. 1942 werden geen bijzonderheden waargenomen. Op de luchtfoto d.d. 8 maart 1945 en de latere opnames zijn ter hoogte van de Dobbawatering elf kraters met een gemiddelde doorsnee van 7 tot 9.5 meter te zien. De clustering van de kraters duidt op één of meerdere tactische luchtaanvallen. Er zijn vier paren van twee inslagen te zien en daarnaast een groep van drie kraters. Twee van de waargenomen kraters liggen binnen het analysegebied. Deze kraters liggen respectievelijk op 133 en 149 meter afstand van het onderzoeksgebied en zijn daarmee van invloed op het onderzoeksgebied. Op ongeveer 350 meter afstand van de spoorwegovergang bij de Oude Veenweg zijn twee kraters te zien. Deze kraters zijn beide ongeveer 3.6 meter breed. De beide kraters liggen in het analysegebied op ongeveer twaalf meter afstand van de grens van het onderzoeksgebied en zijn daarmee van invloed op het onderzoeksgebied.

Afb. 7.- Luchtfotocollage van het analysegebied. De luchtfoto's d.d. 5 juni 1945 zijn gepositioneerd door middel van GIS.

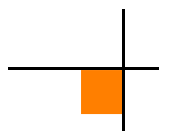

Afb.8.- Krateranalyse met weergegeven een tweetal kraters in het analysegebied. Luchtfoto d.d. 21 maart 1945.

Rondom het landgoed Duivenvoorde zijn prikkeldraadafzettingen geplaatst. Daaruit blijkt dat de Duitse bezetter dit landgoed heeft gebruikt. Deze afzetting omvat, voor zover dit kan worden waargenomen, ook het terrein bij de Veurseweg 348 en 350. Bij de Veurseweg 265 tot en met 287 zijn soortgelijke prikkeldraadafzettingen te zien. In het hetzelfde gebied werd een viertal stellingen waargenomen.

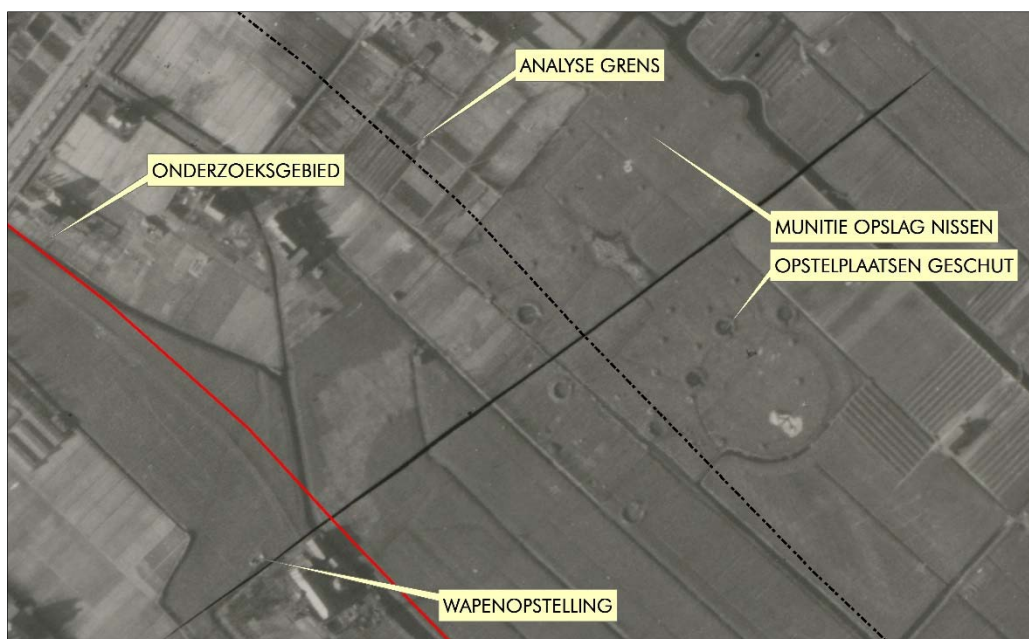
Nabij het Laantje Van Wissen / de Mighelbrinklaan bevindt zich een munitieopslag. Dit terrein is afgezet met een draadafzetting en wordt beveiligd met een aantal wapenopstellingen. Eén van deze wapenopstellingen ligt bij de kruising Mighelbrinklaan - Rosenburherlaan. Binnen de draadafzetting zijn tevens twee barakken en meerdere 'bulten' met een gelijkmatige onderlinge afstand te zien. Het betreft hier een munitieopslag, aangezien er in de wijde omgeving meerdere voorbereide stellingen zijn ingericht. In dit gebied, gelegen bij het terrein nabij hotel-restaurant 'De Gouden Leeuw', is tevens een aantal stellingen en loopgraven aangelegd in de tuinen van de Veurseweg 166 tot en met 226.

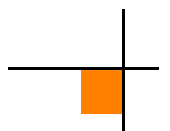

Afb. 9.- Munitieopslag in de omgeving van de Mighelbrinklaan en de Veurseweg. Luchtfoto d.d. 21 maart 1945.

In de omgeving van de huidige Zuiderzichtlaan bevindt zich een zevental opstelplaatsen voor zwaar geschut, een loopgraaf met stelling, een aantal wapenopstellingen, alsmede een groot aantal munitieopslagnissen. Op geen van de geanalyseerde luchtfoto's werd geschut waargenomen, wat erop kan duiden dat er hier enkel sprake is geweest van militaire voorbereidingen. Al deze militaire objecten liggen buiten de grenzen van het onderzoeksgebied (lees: zij leiden niet tot CE verdachte gebieden in het onderzoeksgebied, uitgezonderd één wapenopstelling).

Afb. 10.- Voorbereide geschutsstellingen in de omgeving van de huidige Zuiderzichtlaan. Luchtfoto d.d. 21 maart 1945.

Ter hoogte van de Oostvlietweg werden enkele stellingen en loopgraven waargenomen. Ook deze militaire objecten lagen buiten de grenzen van het onderzoeksgebied. Op basis van de luchtfoto-analyse werden de volgende waarnemingen gedaan:

Datum	Waarneming:	Relevant	Motivatie
18/21 maart 1945	Meerdere kraters groter dan zeven meter doorsnee bij de Dobbawatering	Ja	Twee van deze kraters liggen binnen het analysegebied.
18/21 maart 1945	Twee kraters nabij het Oude Veenpad	Ja	De beide kraters liggen in het analysegebied
18/21 maart 1945	Wapenopstellingen, munitieopslag te velde op een terrein afgeschermd d.m.v. een prikkeldraad afzetting nabij Mighelbrinklaan met de Rosenburherlaan.	Ja	Het terrein ligt in het onderzoeksgebied.
18/21 maart 1945	Drie gecamoufleerde stellingen, meerdere loopgraven en overige veldwerken in he gebied bij de Veurseweg 196 t/m 226.	Ja	Al deze waargenomen veldwerken liggen in het onderzoeksgebied.
18/21 maart 1945	Vier stellingen op een terrein afgeschermd d.m.v. een prikkeldraad afzetting nabij Veurseweg 265 t/m 287.	Ja	Al deze waargenomen veldwerken liggen in het onderzoeksgebied.
18/21 maart 1945	Een stelling tussen de Veurseweg en het perceel van Veurseweg 215.	Ja	Het waargenomen object ligt in het onderzoeksgebied.
18/21 maart 1945	Een wapenopstelling bij de Wilgenlaan 10.	Ja	Het waargenomen object ligt in het onderzoeksgebied.
18/21 maart 1945	Voorbereide geschutsstelling in de omgeving van de Zuiderzichtlaan.	Nee	Geen enkele van de waargenomen objecten is van invloed op het onderzoeksgebied.

2.4.3 Luchtfoto-interpretatie huidige situatie

Het analysegebied is in de huidige situatie geanalyseerd met behulp van Google Earth, GIS topografie en een Dotkareport.⁴ Uit een vergelijking van deze luchtfoto's met de in de voorgaande paragraaf besproken exemplaren blijkt dat er in de omgeving van het analysegebied een aantal grote naoorlogse veranderingen heeft plaatsgevonden.

Het beginpunt bij deze analyse zijn de luchtfoto's d.d. 1945. De waargenomen verschillen worden per jaartal besproken.

Luchtfoto d.d.1966:

Er is weinig veranderd in vergelijking met 1945, uitgezonderd het terrein bij de Rosenburgh waar grondverzet heeft plaatsgevonden. Hier is tevens een aantal paden en wegen aangelegd, almede parkeerplaatsen die direct naast de Rosenburghlaan liggen. Het betreft een begraafplaats in aanleg.

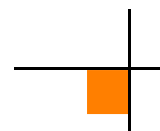
⁴ DotkaReport_20124489_1_1562093.pdf

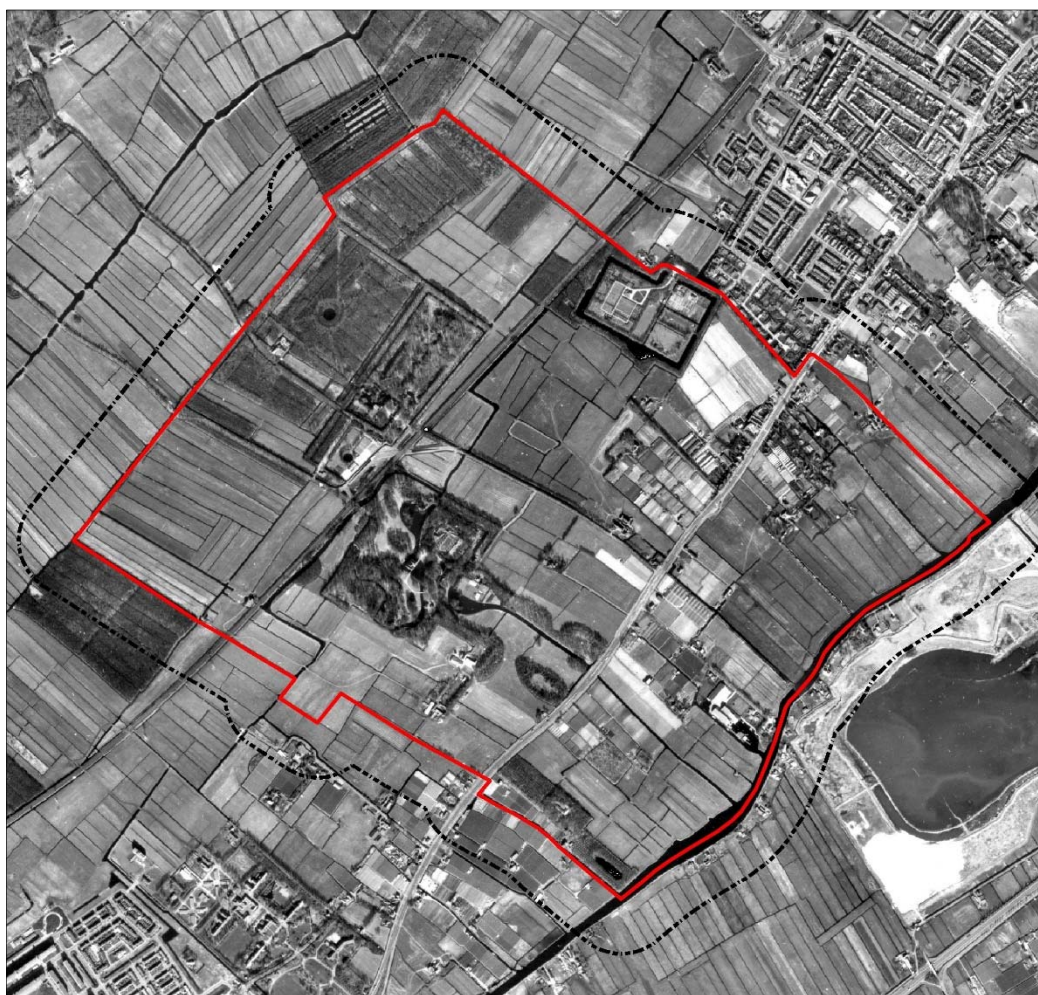

Afb. 11.- Situatie d.d. 1966. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

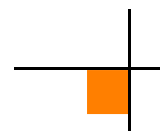
Luchtfoto d.d.1976:

Het terrein tussen Rosenburghlaan en de Karel Doormanlaan is ondertussen met woningen bebouwd. Er werden geen andere relevante waarnemingen gedaan. Ter hoogte van de Kniplaan, nabij de Vliet, is een bedrijfspand gebouwd. Aan de rand van het analysegebied is een nieuwe waterplas ontstaan, namelijk: de Vlietland.

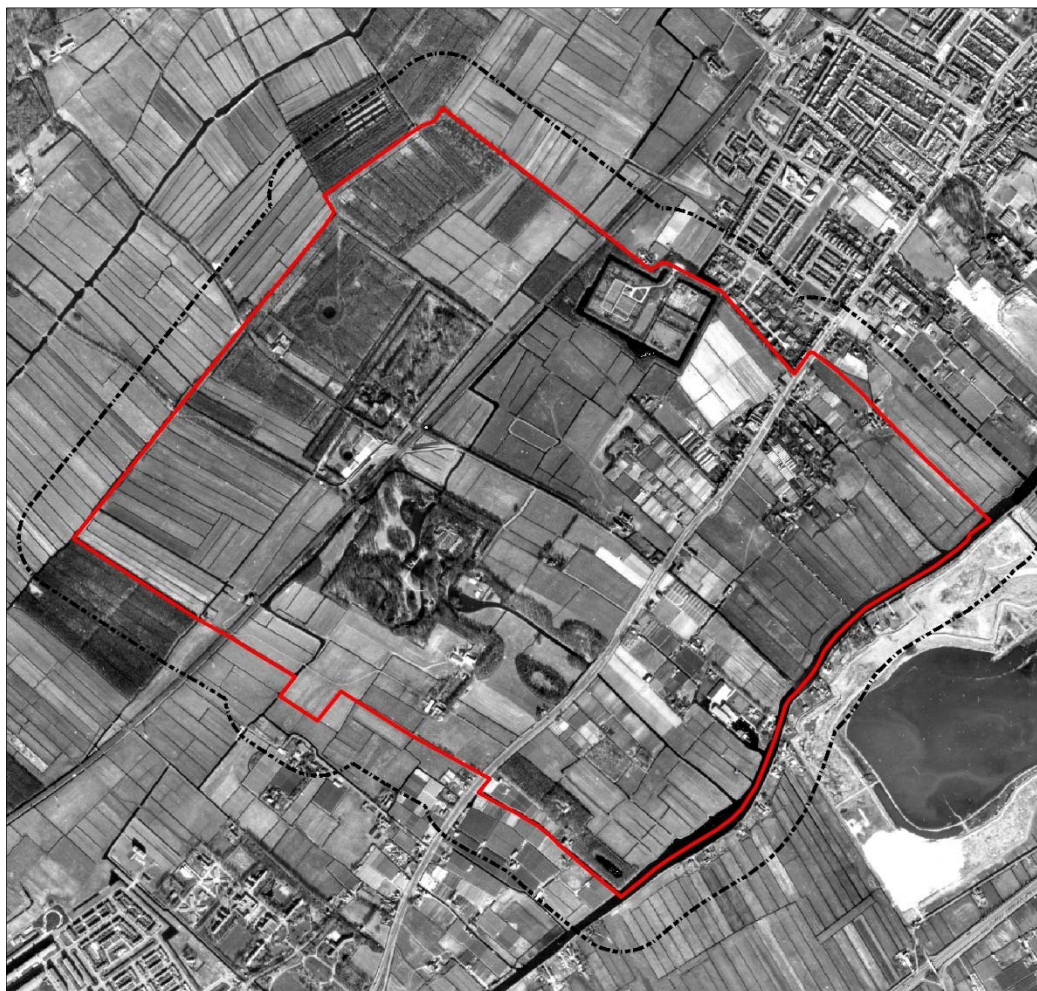

Afb. 12.- Situatie d.d. 1976. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

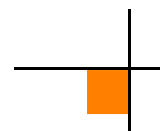

Luchtfoto d.d.1992:

Geen bijzonderheden in vergelijking met 1976.

Afb. 13.- Situatie d.d. 1992. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

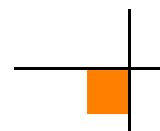

Luchtfoto d.d.2006:

Ter hoogte van Starrenburgerpolder is een woonwijk gerealiseerd, met straten als de Eikenlaan, Ter Lips en het Sterrenpad. Naast het laatstgenoemde pad is een gronddepot ingericht. Bij de Rosenburgerlaan is de British School gerealiseerd. Deze is gesitueerd in het analysegebied.

Afb. 14.- Situatie d.d. 2006. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

Luchtfoto d.d. 2015:

Bij het terrein ter hoogte van manege De Vreehorst is een aantal kassen gesloopt. Deze kassen waren voorheen nog aanwezig nabij de Veurseweg 238. Ook bij de Veursestraatweg 298 is een kas gesloopt. Deze kas lag voorheen in het analysegebied en net buiten de gemeentegrens. Deze kas lag dus voorheen in de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Afb. 15. - Situatie d.d. 2015. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

2.5 Gemeentearchief Voorschoten

Het onderzoeksgebied lag in de Tweede Wereldoorlog in de toenmalige gemeente Voorschoten. In het gemeentearchief van Voorschoten (ondergebracht bij de gemeente Wassenaar, locatie 'de Paauw') werden de volgende inventarisnummers geraadpleegd:

Gemeentearchief Voorschoten.	Periode
Dossier 1518. Doos 9. Inlevering, teruggave, verbeurdverklaring, vernietiging, enz. van wapenen en munitie inlevering, teruggave van wapenen en munitie	1940-1965
Dossier 1725. Doos 201. Schadeloosstelling ivm schade aangebracht door het Nederlandse leger	1941-1942
Dossier 1856. Doos 72. Wederopbouwplannen wederopbouwplan voor de rijsdijk als gevolg van bombardementen	1945-1950

Gemeentearchief Voorschoten.	Periode
Dossier 1875. Doos 76. Bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld hulpverlening bij rampen tengevolge van luchtaanvallen	1941-1945
Dossier 1876. Doos 76. Bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld kosten verpleging slachtoffers luchtaanvallen	1941-1942
Dossier 1877. Doos 76. Bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld luchtbescherming (bominslagen)	1941-1944
Dossier 1880. Doos 76. bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld politierapporten (luchtaanvallen)	1940-1945
Dossier 1882. Doos 76. Bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld ingeleverde voorwerpen uit vliegtuigen etc.	1941-1945
Dossier 1883. Doos 76. Bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld luchtbescherming (alarmering, waarschuwing)	1938-1945
Dossier 1884. Doos 76. Bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld aanhouding van voortvluchtige vijandelijke vliegers	1941-1944
Dossier 1885. Doos 76. Bescherming van de bevolking en van de objecten tegen (oorlogs-)geweld openbare veiligheid oorlogsslachtoffers	1940-1945
Dossier 1886. Doos 77. Ontploffingen, ontbrandingen en dergelijke gevaren ontploffen en ontbranden	1940-1973
Dossier 2454. Doos 197. Landverdediging prikkeldraadversperring	1944-1945
Dossier 2474. Doos 199. Bezettingsschade aangebracht door de Duitse weermacht	1942-1949
Dossier 2475. Doos 199. Claims als gevolg van schade aangebracht door militaire troepen	1945-1947

2.5.1 Luchtbeschermingsdienst

Er zijn in het gemeentearchief van Voorschoten documenten van de Luchtbeschermingsdienst aanwezig. De Luchtbeschermingsdienst was tijdens de Tweede Wereldoorlog onder andere verantwoordelijk voor het geven van luchtalarm bij bombardementen, het controleren van verduisteringsmaatregelen en het opnemen van schade na uitgevoerde bombardementen en vliegtuigbeschietingen.

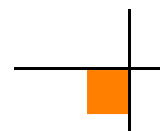
In het onderstaande overzicht zijn gegevens met betrekking tot de luchtoorlog in de jaren 1940-1945 opgenomen. Enkele van deze vermeldingen hebben betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: gemeentearchief Voorschoten)	Relevant	Motivatie
14 mei 1940	Er stond in de omgeving van de fabriek van Boesveld en Klaassen aan de Hofweg een mitrailleur opgesteld. Er werden daar, naar men meent, vijf bommen neergeworpen en vliegtuigbeschietingen uitgevoerd (inventarisnr. 1885)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
24 juli 1940	Granaat gevonden in de Oranjekade (inventarisnr. 1875)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
14 november 1940	Een sperballon met staaldradkabel drijft over de gemeente Voorschoten en wordt door een Duits jachtvliegtuig neergeschoten (inventarisnr. 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
17 maart 1941	In het tuinland van D. Mechelse, gelegen achter Leidscheweg 558 werd een rond gat aangetroffen met een middellijn van 15 cm en een diepte van ca. 8 cm, gelegen tussen een rij broeikassen. De afstand tussen het gat en de woningen aan de Leidscheweg is ca. 130 meter. Er kon niet worden bepaald of het gat was ontstaan door een ontplofte granaat of bom. Het betrof vermoedelijk een granaatslag (inventarisnr. 1875, 1877, 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
18 maart 1941	Bominslagen waardoor glasschade aan o.a. Veurscheweg 42, 142, 144, 146, 143 (inventarisnr. 1877)	Nee	Er wordt alleen over glasschade gesproken. Uit de vermelding kan niet

Datum	Gebeurtenis (bron: gemeentearchief Voor- schoten)	Relevant	Motivatatie
			worden afgeleid waar de bommen zijn gevallen
23 maart 1941	Melding van één of meerdere bominslagen op een niet nader genoemde locatie. Ten gevolge hiervan scheuren in de muren van het perceel Haagweg 4 te Duivenvoorde (inventarisnr. 1877, 1880)	Ja	Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
23 maart 1941	Vijf bominslagen op landgoed Haagwijk (bos) te Voorschoten. Eveneens een bom ingeslagen op de landweg die loopt van de Veurscheweg naar Veurscheweg 350 te Voorschoten. De ingeslagen bommen veroorzaakten zes gaten met een middellijn van drie meter en een diepte van ca. 80 cm (inventarisnr. 1880)	Ja	Haagwijk ligt in het onderzoeksgebied. De Veurscheweg loopt door het onderzoeksgebied heen en Veurscheweg 350 ligt in het onderzoeksgebied
24 maart 1941	Melding dat er zondagavond om 22:14 uur waarschijnlijk twee kleine bommen zijn afgeworpen op een perceel nabij Haagwijk, waarschijnlijk in het bos. Vervolgens werd er de melding gedaan dat er in bouwland tegenover perceel Valkenburgscheweg 44 waarschijnlijk een niet ontplofte granaat is aangetroffen. Deze ligt boven de grond en is ca. 15 cm lang, eirond. Het betreft waarschijnlijk een handgranaat, gelegen op ca. 100 meter afstand van de woning (inventarisnr. 1877, 1880)	Ja	Haagwijk ligt in het onderzoeksgebied
12 augustus 1941	Drie brisantbommen 's nachts neergekomen op landgoed Ter Horst ca. 100 meter verwijderd van de spoorlijn Den Haag-Leiden. Twee bommen in het bos en één in de sloot. Gaten van ca. 5 x 2.5 meter. De plaats waar de bommen zijn gevallen is ca. 400 meter van woningen verwijderd. Glasschade ontstaan aan Haagwijk door in de gemeente Leidschendam gevallen bommen. N.B. in een document uit inventarisnr. 1880 wordt overigens gemeld dat er twee bommen neerkwamen in een laan met beukenbomen, de ander trof een sloot, lopende tussen het bos en een weiland. Hier wordt gesproken over bomtrechters met een diepte van ca. 2.5 meter en een omvang van ca. 8 meter (inventarisnr. 1875, 1880)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
13 augustus 1941	Een jongen heeft de voorgaande dag het staartstuk van een vliegtuigbom gevonden op het weiland naast de plaats waar de bommen zijn gevallen. Op het stuk is aangegeven: No 2 I G.P.. 500 L.B.F.L. 8-38 (inventarisnr. 1875, 1880)	Ja	De locatie bevindt zich in het onderzoeksgebied
13 augustus 1941	Staartstuk van een vliegtuigbom gevonden in een tuintje gelegen langs de spoorweg 's-Gravenhage-Leiden, vermoedelijk afkomstig van de bommen die in de nacht van 11 op 12 augustus 1941 werden afgeworpen (inventarisnr. 1875, 1880)	Ja	De locatie bevindt zich in het onderzoeksgebied
19 mei 1942	'Gasballon' met blikken bussen neergekomen op een weiland onmiddellijk achter het kinderhuis Nieuw Voordorp (inventarisnr. 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
26 juli 1942	Gat met een diameter van ca. 20 cm en een diepte van ca. 70 cm aangetroffen op een weiland in de Ommedijksche Polder nabij de	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: gemeentearchief Voorschoten)	Relevant	Motivatatie
	Valkenburgschen Weg, vermoedelijk veroorzaakt door een neergekomen niet gedetoneerd projectiel (inventarisnr. 1880)		
1 september 1942	Motorschip 'Alida Maria' in de Vliet, gemeente Voorschoten, is het doelwit van een vliegtuigbeschieting. Het vaartuig was onderweg van Leimuiden naar Rotterdam (inventarisnr. 1880)	Mogelijk	Een gedeelte van de Vliet ligt in het onderzoeksgebied
1 december 1942	Vliegtuigbeschieting woningen en schuren aan de Rijndijk te Voorschoten. Het betrof Rijndijk 52, 178, 210, 228,230,288,290,292 en 231. Van de brug aan het Haagsche Schouw werden twee leuningën vernield. Het brugdek beschadigd en hekken en stijlen doorschoten. Tevens woonark in de Rijn getroffen, nabij de brug, gemeente Oegstgeest. N.B. er wordt over ontploffende granaten gesproken – dit betreft 20 mm munitie (inventarisnr. 1880)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
8 maart 1943	Brandbom aangetroffen in weiland in de Stevenshofjespolder tussen de Rijndijk en Haagweg. De plaats van inslag bleek zich bij nader inzien in de gemeente Wassenaar te bevinden (inventarisnr. 1880, 1883)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
10 maart 1943	Zeshoekige staafbrandbom aangetroffen op een weiland in de Hoflandschen Polder op ca. 280 meter ten zuidwesten van Rijndijk 31 (inventarisnr. 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
26 maart 1943	Ter plaatse van de Horstlaan, ca. 200 meter over de spoorwegovergang, gerekend vanaf de Veurscheweg, is een Brits vliegtuig neergestort. Het betreft vermoedelijk een bommenwerper behorende tot de Britse 'Marine vliegdiens'. N.B. de crashlocatie wordt ook omschreven als zijnde een bos van landgoed 'Ter Horst' gelegen tussen de spoorlijn Voorschoten-Den Haag en de Rijksweg te Wassenaar. Het uitgebrande vliegtuig lag gedeeltelijk in de sloot en gedeeltelijk op de slootkant (inventarisnr. 1875, 1880)	Ja	De Horstlaan loopt door het onderzoeksgebied heen. Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
28 april 1943	Kabelballon met daaraan hangende blikken bussen neergekomen op tuinland van kwekerij 'Bosgeest' ca. 150 meter achter de percelen Veurscheweg 102 en 104 te Voorschoten (inventarisnr 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
25 juni 1943	Op hooiland, gelegen op ca. 500 meter ten zuidwesten van Rijndijk 150, een gat in de grond aangetroffen. Het betrof een fosforrubberbom van ca. 14 kilo, gelegen op ca. 60 cm diepte. Het uiteinde was bolvormig. De bom is daar vermoedelijk op 26 februari 1943 neergekomen, toen de Rijksweg te Wassenaar, nabij de grens met Voorschoten werd aangevallen (inventarisnr 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
22 februari 1944	In een weiland gelegen onmiddellijk achter het timmerbedrijf van de fa. Boesveld & Klaassen, Hofweg te Voorschoten werden 103 groten-deels onbeschadigde 13 mm patronen en vier lege hulzen aangetroffen (inventarisnr 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
3 mei 1944	'Gasballon' gedaald op een bollenveld gelegen aan de Veurscheweg tussen de percelen 30 en 34. Aan deze ballon waren enige fos-	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: gemeentearchief Voorschoten)	Relevant	Motivatie
	forflesjes bevestigd die daar brand veroorzaakten. De ballon steeg vervolgens weer op. Twee onbeschadigde, gevulde flesjes ter plaatse aangetroffen (inventarisnr 1880)		
9 september 1944	Trein beschoten in de onmiddellijke nabijheid van station Voorschoten. De trein kwam uit de richting Voorschoten (inventarisnr. 1875, 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
13 september 1944	Een aantal vliegtuigen voert een beschieting uit op een motorboot op de Valkenburgsche Wetering, zijde de scheiding tussen de gemeenten Voorschoten en Wassenaar. Er werd een tweetal waarschuwingssalvo's afgegeven. Toen het motorschip bleef doorvaren, werd het tot zinken gebracht (inventarisnr. 1875)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
14 september 1944	Bomaanval op landgoed Raaphorst te Wassenaar, in de onmiddellijke nabijheid van de grens met de gemeente Voorschoten. Twaalf bommen neergekomen in een weiland, gelegen op ca. 400 meter ten zuidwesten van de watertoren aan de Papelaan te Voorschoten. Eén bom gevallen in een weiland nabij Haagwijk aan de Veurscheweg te Voorschoten op ca. 300 meter ten zuidoosten van Veurscheweg. De bommen waren allen brisantbommen van naar schatting 500 kilo en kwamen tot ontploffing (inventarisnr 1880)	Ja	Haagwijk ligt in het onderzoeksgebied
15 september 1944	Vrachtwagen met paardentractie door vliegtuigen aangevallen op de Horstbrug, gelegen in de Veurscheweg te Voorschoten. Meerdere slachtoffers door 'kogels' (inventarisnr. 1880)	Ja	De locatie bevindt zich in het onderzoeksgebied
19 september 1944	Oorlogsschade in Voorschoten door handelingen van geallieerde vliegtuigen (inventarisnr. 2475)	Nee	De vermelding is te globaal om te kunnen bepalen of er hier sprake is van het analysegebied.
4 december 1944	Drie jachtvliegtuigen nemen een luxe auto bestemd voor ziekenvervoer onder vuur op de Veurscheweg ter hoogte van perceel no. 215. De auto werd vernield. De percelen Veurscheweg 208, 210 en 212 werden ernstig beschadigd (inventarisnr. 1875, 1880)	Ja	De locaties bevinden zich in het onderzoeksgebied
6 februari 1945	De gemeente Voorschoten werd door een bombardement getroffen, waarbij o.m. een 25-tal woningen werd betrokken: Rijndijk 2 t/m 50, de even nummers. Van de 25 woningen werden er twaalf totaal verwoest en derfien zwaar beschadigd (inventarisnr. 1856)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
9 maart 1945	Twee brisantbommen afgeworpen op landgoed Ter Horst te Voorschoten, in de onmiddellijke nabijheid van jachtslot Ter Horst (inventarisnr. 1880)	Ja	Ter Horst ligt in het onderzoeksgebied
18 maart 1945	Personenauto, bestemd voor ziekentransport, wordt ter hoogte van Schoolstraat 108 het doelwit van een vliegtuigbeschieting (inventarisnr. 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

2.5.2 Aangetroffen / geruimde CE en oorlogsschade

In het onderstaande overzicht zijn gegevens met betrekking tot CE en oorlogsschade opgenomen. Een aantal vermeldingen heeft betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: gemeentearchief Voorschoten)	Relevant	Motivatie
6 juni 1940	Niet gesprongen projectielen aanwezig in de tuinen van Veurscheweg 84 en Leidscheweg 215 (inventarisnr. 1886)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
4 en 5 juli 1940, 3 oktober 1940	Er zijn oorlogsslachtoffers tijdens of ten gevolge van de oorlogsdagen gevallen in de omgeving van Haagsche Schouw, aan de Hofweg (door mitrailleurvuur), aan de Haagweg en de Valkenburgscheweg (kogels), aan de Hofweg (bominslag), aan de Veurscheweg (door mitrailleurvuur) en aan de Veurscheweg (Rozenburg) . Bij Haagsche Schouw kwamen o.a. Duitse en Nederlandse militairen om het leven. Bij landgoed Rozenburg één Nederlandse militair door een vliegtuigcrash . Aan de Rijndijk, Valkenburgscheweg en Haagweg een onbekend aantal Nederlandse militairen gewond/gesneuveld (inventarisnr. 1885)	Ja	De Veurseweg/Rozenburgh ligt in het onderzoeksgebied
24 maart 1941	Er ligt sinds de oorlogsdagen een niet ontplofte handgranaat op bouwland gelegen langs de Valkenburgscheweg tegenover perceel 44, ca. 100 meter vanaf bovengenoemde weg (inventarisnr. 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
24 juli 1940	Melding dat er op de eerste oorlogsdag een granaat was ingeslagen in de perenboom die langs het water staat op de Oranjekade. De granaat kwam in de sloot terecht (inventarisnr. 1880)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
18 – 23 januari 1943	De burgemeester van de gemeente Voorschoten maakt bekend dat er in de omgeving van Rotterdam schietoefeningen worden gehouden in de periode van 18 – 23 januari 1943. Een kring van 25 kilometer rondom Rotterdam wordt als gevaarlijk gebied aangemerkt (inventarisnr. 1883)	Nee	Niet bekend waar (tevens vrm. FLAK)
11 maart 1944	De Wehrmacht heeft het plan om een prikkeldraadversperring aan te leggen o.a. over de losplaats aan de Veurscheweg naast het pand no. 163 en langs een gedeelte van de Vaartsloot richting Vliet (inventarisnr. 2454)	Ja	De Veurseweg 163 ligt in het onderzoeksgebied.
30 maart 1944	Er is in de Voorstraat een versperring aanwezig (inventarisnr. 2454)	Nee	Geen indicatie dat hier CE zijn aangebracht
7 september 1945	Een perceel van ca. zes are tuingrond, kadastraal bekend gemeente Voorschoten sectie C nr. 137, van D. Mechelse Leidscheweg 194, is door de bezetter gebruikt om daar prikkeldraadversperringen aan te leggen en stellingen te maken (inventarisnr. 2454)	Nee	Geen indicatie dat hier CE zijn aangebracht
15 september 1945	Prikkeldraadversperring aangebracht langs het gehele terrein van Moorrees, Veurscheweg 161 (inventarisnr. 2454)	Ja	Dit pand lag destijds in het onderzoeksgebied (en bestaat inmiddels niet meer) . De aanwezigheid ervan wordt bevestigd door middel van geanalyseerde luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog
23 november 1945	Er werden begin juli 1944 op land van W.Segaar, Leidscheweg 546 te Voorschoten, ten behoeve van de Wehrmacht loopgraven	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

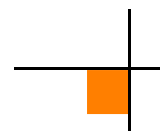
Datum	Gebeurtenis (bron: gemeentearchief Voor-schoten)	Relevant	Motivatie
	aangelegd en prikkeldraadversperringen geplaatst (inventarisnr. 2454)		
23 maart 1948	Aan weerszijden van de spoorbrug over de Rijn liggen verschillende niet ontplofte bommen in het water. Het zou ca. zes à zeven exemplaren betreffen. Tevens nabij de schuur van H.J. Breukink in de sloot langs de Rijndijk één à twee bommen en één in het weiland. Deze zouden afkomstig zijn van het bombardement van 4 februari 1944 (inventarisnr. 1886)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
25 maart 1948	Zes à zeven bommen aanwezig in het water aan weerszijden van de spoorbrug over de Rijn, in de nabijheid van de Vink. Eén à twee bommen in een sloot nabij een schuur aan de Rijndijk tegenover de boerderij van dhr. H.J. Breukink Rijndijk 52 te Voorschoten en één bom in het weiland nabij genoemde schuur. Deze bommen zijn afkomstig van een op 4 februari 1944 uitgevoerd bombardement (inventarisnr. 1886)	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
2 mei 1973	Er zijn volgens een landbouwer niet ontplofte bommen aanwezig op een terrein in de noordwesthoek van de wijk Adegeest. Deze bommen waren bedoeld geweest voor de spoorlijn Den Haag-Leiden. Op de plek waar de blindgangers aanwezig zouden zijn, wordt een recreatiebad gebouwd (inventarisnr. 1886)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied

2.6 Nieuwsberichten

2.6.1 AVG collectie

De collectie CE gerelateerde nieuwsberichten in het AVG bedrijfsarchief, alsmede de krantencollectie bij de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage is geraadpleegd. Er werden geen berichten met betrekking tot het analysegebied gevonden.

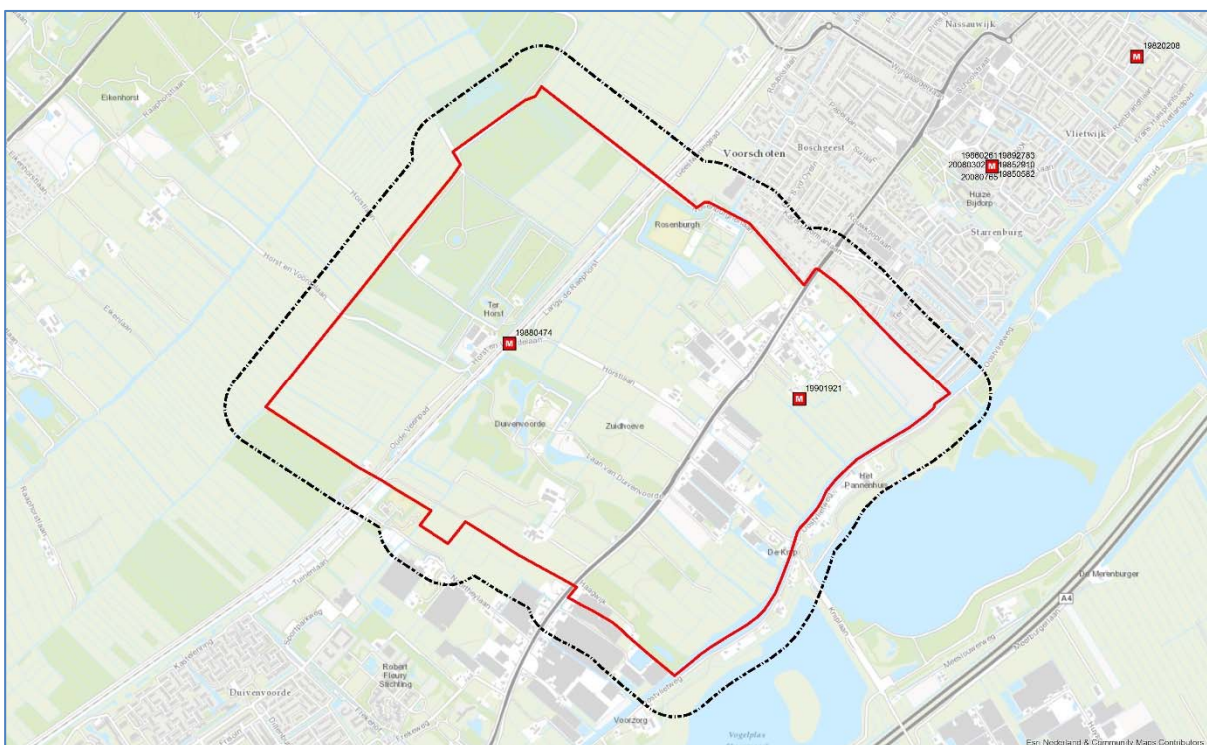
Datum	Gebeurtenis (bronnen: archief AVG, Koninklijke Bibliotheek)	Relevant	Motivatie
De Telegraaf d.d. 15 september 1933	GRANAAT UIT EEN SLOOT GEBAGGERD. VOORSCHOTEN, 14 Sept. — Eer. afgeschoten, doch niet ontplofte granaat van 12 bij 41 c.M. hebben werklieden gisteren gevonden hij hei uitbaggeren van een sloot in het Burgemeester Venedepark nabij het kinderkuis 'Nieuw Voordorp'. Na een voorloopig onderzoek door een artillerie-officier uit Leiden, is de granaat voorzichtig opgeborgen, in afwachting van de komst van personeel van de artillerie-inrichtingen. Het is nog een raadsel, hoe het gevaarlijke projectiel In de sloot is geraakt De huid was grootendeels met een dikke laag roest bedekt (De Telegraaf d.d. 15 september 1933)	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied. De melding is bovendien vooroorlogs

2.7 Explosieven Opruimings Dienst (EOD)

2.7.1 Collectie ruimrapporten

De EOD houdt sinds 1970 heeft meldingen van aangetroffen CE bij. Deze meldingen zijn tot 1992 als melding opdracht en ruim rapport (MORA) en na 1992 als uitvoeringsopdracht (UO) gearchi-veerd. AVG heeft het overzicht van relevante MORA's en UO's van Voorschoten opgevraagd. Er zijn in dit overzicht enkele meldingen van het onderzoeksgebied geregistreerd. De bekende locaties waar in het verleden ruiming werd uitgevoerd, zijn voor de volledigheid op de navolgende afbeelding weergegeven.

Afb. 16. – Locaties EOD-ruiming (rode blokjes). Onderzoeksgebied: rood omlijnd. Analysegebied: zwart omlijnd.

Datum	Gebeurtenis (EOD-archief)	Relevant	Motivatie
1988	Horstlaan-Spoorweg. Besluit om niet tot een zoekactie over te gaan (ruimingnr. 19880474). Hoewel er geen ruiming is uitgevoerd, wordt er over een dumplocatie van SKODA R 75 TL luchtdoelgranaten gesproken. Deze zijn hier in de meidagen van 1940 terechtgekomen. Deze UO bevat tevens het artikel 'de kanonnen van Duivenvoorde'. Het hier aanwezige geschut werd door de Duitsers gebombardeerd en door vliegtuigen beschoten. Hier wordt gesproken over bommen die in mei 1940 achter de bollenschuur van Bart Hoogwerff Kroon vielen. Het betrof een noodafwerp van een aangeschoten Duits vliegtuig. In de bollenschuur waren Nederlandse militairen gelegerd. Boven Duivenvoorde hadden ca. 15 lichte Nederlandse jachtvliegtuigen de aanval ingezet op Duitse vliegtuigen. Tevens de volgende vermelding betreffende de Nederlandse luchtafweer te Duivenvoorde: bij de capitulatie bleek er een aanzienlijke hoeveelheid patronen en granaten over te zijn. Alles werd na de	Ja	De bollenschuur ligt in het onderzoeksgebied. Het gebombardeerde Nederlandse luchtafweergeschut stond in het onderzoeksgebied

Datum	Gebeurtenis (EOD-archief)	Relevant	Motivatie
	overgave uit het koetshuis gehaald en op een vrachtwagen geladen. Naast de kruising van de laan en de spoorlijn lag een diepe sloot. Daar werd de hele lading in geworpen. Voor zover bekend zijn de projectielen nooit weggehaald. Crash van de Nederlandse '388' te landgoed Ter Horst, grenzend aan Duivenvoorde. Tevens vliegtuigbeschieting Nederlands luchtafweerpersoneel op Duivenvoorde		
1990	Veurseweg 215 (ruimingnr. 19901921). Aangetroffen: 1 brisantgranaatschot van 8 cm mortier met restant schokbuis	Ja	Het CE is geruimd in het onderzoeksgebied

2.8 Collectie mijnenkaarten

De collectie mijnenveldkaarten van de EOD is in kader van het vooronderzoek geraadpleegd. Dit geldt ook voor de collectie mijnenveld leg- en ruimrapporten. Er lagen geen gedocumenteerde mijnenvelden in het onderzoeksgebied.

2.9 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Het NIMH in Den Haag beheert collecties over de geschiedenis van de Nederlandse krijgsmacht in binnen- en buitenland vanaf de Tachtigjarige Oorlog tot heden. In dit archief is een groot aantal collecties met betrekking tot de landmacht, luchtmacht en marine ondergebracht.

2.9.1 Collectie Duitse verdedigingswerken

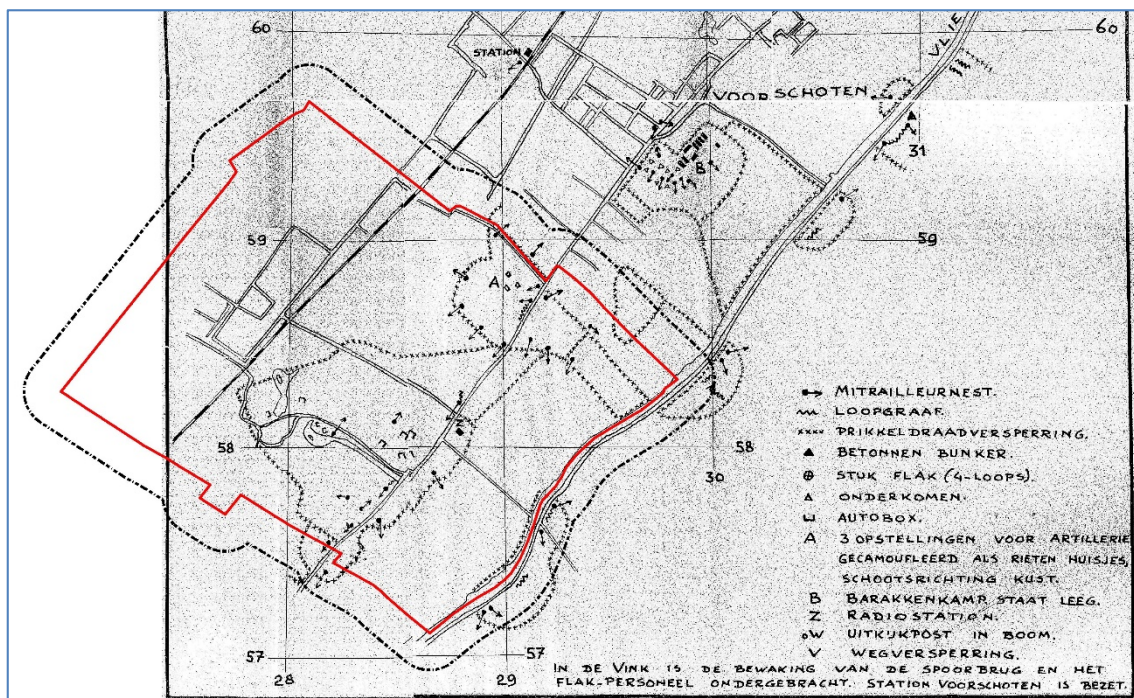
De collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen', ook wel bekend als de 575-serie, is opgebouwd uit inlichtingenrapporten, plattegronden en verordeningen van zowel de Duitse bezettingsmacht als van het verzet / Bureau Inlichtingen te Londen. Deze zes meter lange collectie bestaat onder andere uit afwikkelingen van de Genie, inlichtingen van de illegaliteit, kaarten van inundaties, gegevens betreffende Duitse mijnenvelden, Britse en Duitse kaarten, telegrammen en Duitse voorschriften.

In het AVG bedrijfsarchief zijn de volgende inventarisnummers met betrekking tot Voorschoten aanwezig:

Collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen'	Inventarisnummer
J.A. 319. Troepenlegering te Voorschoten, Leidschendam, Zoeterwoude en Stompwijk.	56
J.A. 336. Startplaatsen van V 2 zouden komen te Warmond, Vogelenzang en Voorschoten.	56
J.A. 469. Troepenlegering te Leiden. N.B. bevat ook informatie over Voorschoten!	58
J.A. 481. Troepenlegering te Leiderdorp, Zoeterwoude, Voorschoten en Oegstgeest.	58
J.A. 485. Troepenlegering en –verplaatsingen te Oegstgeest, Leiden en Voorschoten.	58
31 mei 1944. A-273 Molen. Verdedigingslinie achter De Vliet tussen Voorburg en Leiden I t/m II	228
Mei 1944. GB/6595/44. Geschut, mitrailleursnesten te Voorschoten	398
14 juni 1944. 283 vlaggen. Verdedigingswerken tussen Valkenburg en Leidschendam	231
23 december 1944. 282 vlaggen. Verdedigingswerken tussen Leiden en Warmond	231

De bevinden aan de hand van de geraadpleegde inventarisnummers zijn in de onderstaande overzichten verwerkt:

Datum	Gebeurtenis (bron: NIMH 575-serie)	Relevant	Motivatie
23 februari 1945	J.A. 319. Er bevindt zich luchtafweer bij de Rijndijk te Voorschoten. Spoorbrug De Vink wordt eventueel opgeblazen. Opslag munitie boerenschuur tegenover graanmalerij 'Welgelegen' 50 kisten granaten. Zendstation gelegen 60 meter ten westen van het kruispunt Lo-laan-Veursche Achterweg naast het kerkhof nabij viaduct Voorburg	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
Geen datumvermelding	Op Duivenvoorde bevindt zich een Panzer Abteilung bureau afkomstig uit Hilversum. Op boerderijen in de omgeving is personeel ingekwartierd.	Ja	Duivenvoorde ligt in het onderzoeksgebied
Mei 1944	Waarnemingen Voorschoten 22 april 1944 – 28 april 1944. Vier stukken geschut op luchtbanden aan de rand van het bos zilverfabriek Begeer te Voorschoten. Staan ca. 30 tot 40 meter van elkaar. Kaliber vermoedelijk 12 cm. Achter deze stukken geschut bevinden zich kuilen met munitie. Op verschillende punten in het bos bevinden zich vrachtauto's met munitie. Bedieningsmansschappen van geschut in het HBS instituut Vullings, ook Beresteijn genaamd. Op het gehele terrein van de Zilverfabriek en de HBS zijn verschillende houten gebouwen geplaatst met daarin verschillende auto's met munitie. Soldaten waren daar bezig met het invetten van granaten, lang 75 cm. Voor de fabriek op de Leidseweg bevindt zich een klein mitrailleurnest. In de Voorstraat NW zijde prikkeldraadversperring. Mitrailleur-nesten in de Schoolstraat recht tegenover Pauwenstraat, Bijdorpstraat, Rozenburglaan en ten zuidwesten van prikkeldraadversperring aan landweg hoek Veurscheweg. Drie stukken geschut opgesteld in de onmiddellijke omgeving van café de Gouden Leeuw, op het terrein gelegen tussen Veurscheweg en voetbalveld, vermoedelijk hetzelfde kaliber als bij de Zilverfabriek. De stukken staan in rieten schuren die als huizen zijn gecamoufleerd. In schuren die achter en naast café De Gouden Leeuw liggen zou veel munitie aanwezig zijn. Volgens geruchten is door militaire vrachtauto's op 27 april 1945 de gehele dag door militaire vrachtauto's munitie aangevoerd in de schuur tegenover de Zilverfabriek	Ja	Het betreft de vermeldingen in de omgeving van de Veurseweg en de 'Gouden Leeuw', alsmede de Rozenburgerlaan
27 februari 1945	J.A. 336. Vermoedelijke startplaatsen raketbom, troepen legering etc. Volgens geruchten zouden er startplaatsen komen te Warmond Vogelenzang en Voorschoten.	Nee	De locatie bevindt zich buiten de grenzen van het analysegebied
20 april 1945	J.A. 469. Voorschoten. Drie man DRB, en bij het station en bij de Vink ieder een post van vijf man. Deze dienen ter bewaking van de spoorlijn. Veldpostnummer 30660. Kwartier Papelaan 25	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
23 april 1945	J.A.481. De bewaking van station en De Vink is ingetrokken. Momenteel alleen nog drie man D.R.B. aanwezig	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied
25 april 1945	J.A. 485. Voorschoten en Wassenaar Noord. Geen troepen.	Nee	De locaties bevinden zich buiten de grenzen van het analysegebied

Afb. 17. – Verdedigingswerken bij Voorschoten. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.
Bron afbeelding: NIMH 575-serie, inventarisnummer 231. In het analysegebied zijn prikkeldraadversperringen en mitrailleurnesten aanwezig.

2.10 Provinciaal archief / Nationaal Archief 's-Gravenhage

2.10.1 Militair Gezag

Het Militair Gezag van de provincie Zuid-Holland was verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van in 1945 bevrijde delen van Nederland. Er bevinden zich in dit archief gegevens over in Zuid-Hollandse gemeenten aanwezige CE.

Het archief van het Militair Gezag van de Provincie Zuid-Holland bevindt zich bij het Nationaal Archief in 's-Gravenhage. Er werd in de inventaris gezocht op de trefwoorden explosieven, mijnen, munitie en bommen. Dit resulteerde in de volgende treffers:

Toegang 3.09.34. Archief van het Militair Gezag in Zuid-Holland, 1944-1947. Nationaal Archief 's-Gravenhage	Inventarisnummer
Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, munitie en andere explosieven, 1945	43
Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, munitie en andere explosieven, 1945	146
Stukken betreffende de opruiming van mijnen, munitie en andere explosieven, 1945	231
Stukken betreffende het in kaart brengen van mijnenvelden en het opruimen van explosieven, 1945	282
Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, springstof en andere explosieven, 1945	361
Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, springstof en andere explosieven, 1945	465
Stukken betreffende de opruiming van mijnen, munitie en andere explosieven, 1945	529

Toegang 3.09.34. Archief van het Militair Gezag in Zuid-Holland, 1944-1947. Nationaal Archief 's-Gravenhage	Inventarisnummer
Stukken betreffende de opruiming van mijnen, munitie en andere explosieven, 1945	575

Het archiefonderzoek resulteerde niet in vermeldingen met betrekking tot Voorschoten.

2.10.2 Inspectie Bescherming Bevolking tegen luchtaanvallen

In het archief van de Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, periode 1937-1946, zijn meldingen en processen-verbaal van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten opgenomen. Het betreft gegevens betreffende de luchtoorlog in o.a. de provincie Zuid-Holland. De in dit archief aanwezige bronnen bevatten gegevens over onder andere bombardementen, noodafworpen en vliegtuigbeschietingen. Het volgende inventarisnummer werd geraadpleegd:

2.04.53.15. Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946. Nationaal Archief 's-Gravenhage	Inventarisnummer
Meldingen en processen -verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde Luchtactiviteiten. Zuid-Holland	76

Het archiefonderzoek resulteerde niet in informatie met betrekking tot de gemeente Voorschoten.

2.11 Semi Statistische Archiefdiensten Ministerie van Defensie (SSA)

Het SSA in Rijswijk beheert de archieven van het Ministerie van Defensie voordat deze aan het Nationaal Archief worden overgedragen. In dit archief zijn bronnen met betrekking tot naoorlogse CE-ruimingen door de Mijn- en Munitie Opruimingsdienst en de Mijn Opruimings Dienst ondergebracht. Het betreft documenten uit de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog: een periode waarin er nog grote aantallen CE in Nederland aanwezig waren.

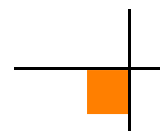
2.11.1 Archief Mijn- en Munitie Opruimings Dienst (MMOD) 1945-1947

De MMOD en de MOD waren na de Tweede Wereldoorlog in Nederland verantwoordelijk voor het opruimen van mijnen en achtergelaten CE. Het archief bestaat uit meldingen, kaarten, plattegronden en ruimrapporten betreffende locaties binnen Nederlandse gemeenten waar CE aanwezig waren. Er is in dit archief één document met betrekking tot Voorschoten aanwezig:

Datum	Gebeurtenis (bron: Semi Statistische Archiefdiensten Rijswijk)	Relevant	Motivatie
4 december 1945	De burgemeester van de gemeente Voorschoten verklaart dat er, voor zover hem bekend, geen explosieve stoffen of andere gevaarlijke munitie in de gemeente aanwezig zijn	Nee	Het betreft een momentopname. Er zijn op latere data wel degelijk CE op het grondgebied van Voorschoten geruimd.

2.12 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies houdt zich bezig met de bestudering van de Eerste en Tweede Wereldoorlog, de Holocaust en hedendaagse genociden. In het archief te Amsterdam is een uitgebreide collectie oorlogsdagboeken en boeken ondergebracht. Dit archief bevat daarnaast een groot aantal foto's uit de Tweede Wereldoorlog.

2.12.1 Collecties Departement van Justitie en Generalkommissariat für das Sicherheitswesen

Bij het NIOD werden de onderstaande twee collecties geraadpleegd:

- Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k)
- Collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077)

Het betrof de onderstaande inventarisnummers:

Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k), NIOD	Inventarisnummer
Rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen en de vondst van niet-ontploffte explosieven, 23 juni 1943 - 28 april 1944.	180
Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten.	181-185
Meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen.	186
Telexberichten inzake meldingen van neergestorte geallieerde bommenwerpers, 20 - 24 februari 1944.	328
Stukken betreffende het melden van schade door bombardementen en beschietingen uit vliegtuigen, 24 februari 1944 - 31 maart 1945.	329
Stukken betreffende het opstellen van processen-verbaal inzake bombardementen en beschietingen in verschillende gemeenten, 28 september 1944 - 31 maart 1945.	331
Proces-verbaal van de luchtbeschermingsleider inzake schade door luchtaanvallen door de geallieerden en afweergeschut van de Duitsers, 3 februari 1944.	477
Stukken betreffende het instellen van een onderzoek naar de gevolgen van luchtaanvallen, 8 oktober 1944 - 6 februari 1945.	493
Stukken betreffende het instellen van een onderzoek inzake het bombardement op 14 oktober, 17 oktober 1944.	624
Rapporten van de onderluitenant van de Marechaussee F. Meems inzake het vinden van benzinetanks, die uit een vliegtuig waren geworpen, alsmede de inslag van een granaat, 20 januari - 20 maart 1944.	642

Collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077), NIOD	Inventarisnummer
Berichtgevingen betreffende neergekomen vliegtuigen, 1943.	1759

Er zijn in de bovenstaande inventarisnummers geen documenten met betrekking tot Voorschoten aanwezig.

2.13 The National Archives Londen

The National Archives in Londen is het officiële nationale archief van het Verenigd Koninkrijk. Er liggen hier gevechtsverslagen van Britse eenheden die op Nederlands grondgebied strijd hebben geleverd. In The National Archives zijn o.a. de logboeken van geallieerde luchtmachteenheden ondergebracht.

Vliegtuigen van de 2nd Tactical Air Force (2nd TAF) gaven tactische luchtsteun aan geallieerde gevechtseenheden. De geallieerde duikbommenwerpers vielen o.a. vijandelijke stellingen, tanks, treinen en hoofdkwartieren aan. De volgende Daily Logs van de 2nd Tactical Air Force werden in Londen geraadpleegd:

Daily Logs 2nd Tactical Air Force. The National Archives Londen	Inventarisnummer
2nd Tactical Air Force: Daily Log: Sept.-Oct. 1944	Air 37/715
2nd Tactical Air Force: Daily Log: Nov.-Dec. 1944	Air 37/716
2nd Tactical Air Force: Daily Log: Jan.-Feb. 1945	Air 37/717
2nd Tactical Air Force: Daily Log: Mar.-May. 1945	Air 37/718

Het archiefonderzoek resulteerde in de volgende vermelding:

Datum	Gebeurtenis (bron: TNA Air 37/715 – Air 37/718)	Relevant	Motivatie
23 maart 1945	302 Squadron, D.7295 – strafed loco and 25 TRG moving towards THE HAGUE – loco exploded	Nee	De genoemde kaartvierkant betreft een gebied van één bij één kilometer. De vermelding is derhalve te globaal om een CE verdacht gebied af te bakenen

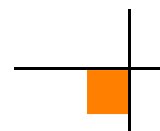
2.14 Locatiedeskundige drs. Victor Laurentius

Drs. Victor Laurentius is historicus en heeft in zijn jeugd op landgoed Duivenvoorde gewoond. Hij verklaarde via de e-mail het volgende:

- Nabij het kasteel Duivenvoorde en de spoorlijn stond een Nederlandse luchtafweerbatterij. Het betrof een opstelling van drie 75 mm Boforskanonnen in de meidagen van 1940 (locatie 1, afb. 18. N.B. deze locatie is dhr. V. Laurentius alleen globaal bekend!)
- Granaten van deze luchtafweerstelling zouden ergens na 14 mei 1940 zijn gedumpt in de sloot of de vaart langs het spoor (locatie A en locatie B, afb. 18). De EOD heeft nog een onderzoek verricht, maar kon de CE niet vinden
- Dhr. Laurentius heeft in de jaren negentig munitie gevonden, afkomstig uit de bagger van de kasteelgracht (locatie 2, afb. 18). Het betrof scherpe Mauser patronen. Hij heeft op Duivenvoorde, behalve Mauser patronen, ook hulzen en fragmenten van een ontplofte landmijn gevonden
- Dhr. Laurentius verwijst naar het zgn. 'bomgat', waar munitie werd vernietigd (dit komt overeen met de vermelding in de hierop volgende tabel)

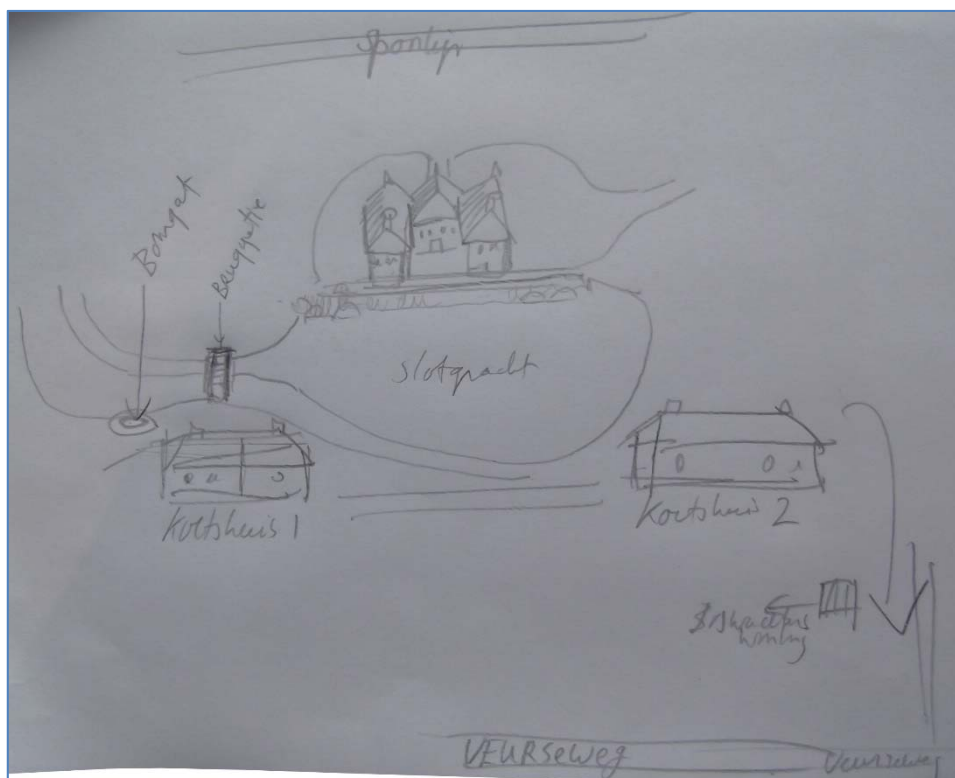
Dhr. Laurentius heeft de hem bekende locaties aangewezen tijdens een locatiebezoek in aanwezigheid van de opdrachtgever en AVG.

Datum	Gebeurtenis (bron: Tauw, Bureauonderzoek Landgoed Duivenvoorde te Voorschoten. Gemeente Voorschoten. Projectnummer S090108)	Relevant	Motivatie
Geen datumvermelding	De verharde paden zijn aangelegd tijdens of na de renovatie van kasteel Duivenvoorde, dat aan het einde van de Tweede Wereldoorlog beschadigd raakte als gevolg van een Duitse V2 raket. Het park had de oorlog evenmin ongeschonden doorstaan. Het 'bomgat', een opgevulde maar nog altijd zichtbare inslagkrater die zich ten zuidwesten van het kasteel bevindt getuigt hiervan (p.20)	Ja	De aangegeven locatie ligt in het onderzoeksgebied

Afb. 18. – De door drs. Laurentius aangegeven locaties, zoals benoemd in de opsomming in deze paragraaf.
Rood omlijnd: onderzoeksgebied.

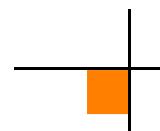

Afb. 19. – Schets van dhr. Laurentius met daarop aangegeven het 'bongaf' te Duivenvoorde.

3 CHRONOLOGIE RELEVANTE GEBEURTENISSEN

3.1 Inleiding en tabel chronologie

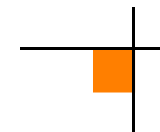
AVG heeft op basis van de gegevens in hoofdstuk 2 een overzicht van relevante gebeurtenissen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog opgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van alle op het moment van opstellen beschikbare bronnen. Deze gegevens zijn chronologisch in een tabel verwerkt. De in deze tabel verwerkte nummering correspondeert met de in de feitenkaart verwerkte feiten en in de bodembelastingkaart afgebakende verdachte gebieden (indien van toepassing).

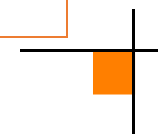
MEIDAGEN 1940 -DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
10 mei 1940	Op Landgoed Rozenburg te Voorschoten is een vliegtuig (een Douglas Northrop) neergestort, in de bosrand van landgoed Ter Horst.	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig op het landgoed is neergestort	1	--
10 mei 1940	Te Voorschoten, in de bosrand van landgoed Ter Horst, is een Douglas Northrop gecrasht (p.165, 210)	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig op het landgoed is neergestort	1	--
10 mei 1940	Een Douglas werd aangevallen door vijf Messerschmitts en kwam brandend neer in de bosrand van het landgoed Ter Horst aan de Papenlaan te Voorschoten (p.7)	2.1.2	T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag.)	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig op het landgoed is neergestort	1	--
10 mei 1940	Douglas Northrop 8A3N nr. 388 van het 3-V-2 LvR om 04.30 uur in een bosrand van het landgoed Ter Horst aan de Papelaan te Voorschoten neergestort.	2.2.1	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig op het landgoed is neergestort	1	--
10 Mei 1940	Douglas Northrop 8A van de derde jachtgroep in de brand geschoten tijdens een luchtgevecht en neergestort bij de zgn. 'eendenbomen', landgoed Ter Horst (p.11-12)	2.2.1	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig op het landgoed is neergestort	1	--
10 mei 1940	De soldaten die waren gelegerd in de bollenschuur van Hoogwerff Kroon op de Veurseweg schoten op de vliegtuigen.	2.2.1	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, er werd geschoten met klein kaliber munitie. Geen bewijs voor dumping van deze CE	2	--
10 mei 1940	Duits bombardement op Voorschoten. Getroffen wordt het terrein achter de bollenschuur van Hoogwerff Kroon (p.14) N.B. het betreft hier juist een noodafworp!	2.1.2	KWS Infra BV, Vooronderzoek CE. Project: OCE Vooronderzoek Vlietwijk te Voorschoten. Versie 001 d.d. 5 januari 2015. Projectnummer 5140500-14. Kenmerk: 5140500-14-VO-001	Nee, de bollenschuur ligt in het onderzoeksgebied maar niet bekend is waar de bommen vielen	2	--

¹ FK = Feitenkaart

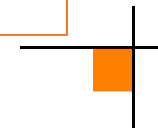
² CE BBK = CE Bodembelastingkaart

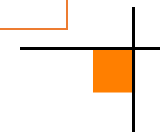
MEIDAGEN 1940 -DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
10 mei 1940	Duits bombardement op Voorschoten. Getroffen werd een terrein achter de bollenschuur van Hoogwerff Kroon.	2.2.1	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, de bollenschuur ligt in het onderzoeksgebied maar niet bekend is waar de bommen vielen	2	--
10 mei 1940	Een Duits toestel werd tot dalen gedwongen. Het liet zijn bommenlast achter de bollenschuur (van Hoogwerff Kroon) vallen en vloog toen in brand.	2.2.1	http://www.mei1940.nl/Meidagen/10_mei_1940_deel_1.htm	Nee, de bollenschuur ligt in het onderzoeksgebied maar niet bekend is waar de bommen vielen	2	--
10-14 mei 1940	Nederlands luchtafweergeschut in het onderzoeksgebied door Duitse vliegtuigen beschoten en gebombardeerd. Tevens melding dumping luchtafweergranaten SKODA 75 TL	2.7.1	EOD archief	Ja, het gebombardeerde luchtafweergeschut stond in het onderzoeksgebied. Afbakening 'pin point target'/stelling.	3	B1
13 mei 1940	Burger op het terras van café-restaurant De Gouden Leeuw aan de Veurseweg getroffen door mitrailleurvuur uit en Duits vliegtuig. De auto van de man, staande aan de Veurseweg, werd doorzeefd	2.2.1	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, men spreekt over een vliegtuigbeschieting waarvan het spreidingsgebied niet bekend is	4	--
Meidagen 1940	Oorlogsslachtoffer aan de Veurseweg door mitrailleurvuur	2.5.2	Gemeentearchief Voorschoten	Nee, er wordt geen exacte locatie (huisnummer) opgegeven. Derhalve kan er op basis van dit feit niet worden afgebakend	--	--
September 1940	Brits bombardementstoestel maakt een noodlanding bij kasteel Duivenvoorde (p.21)	2.2.2	L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945	Nee, de locatie is alleen globaal bekend	--	--
25 september 1940	Bij het baggeren van een sloot langs de Trambaan op de grens met Voorschoten zijn twee trommels met elk drie kleine vliegtuigbommen en twee vliegtuigmitrailleurs gevonden.	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, de locatie ligt in het analysegebied, maar dit feit is niet van invloed op het onderzoeksgebied	5	--
December 1940	Bom op landgoed Duivenvoorde (p.210)	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg'	Nee, het is niet bekend waar deze bom exact is gevallen.	--	--
17/18 maart 1941	Op 18 maart meldde een groep inwoners van Voorschoten aan de Veurseweg glasschade te hebben opgelopen als gevolg van bominslagen 's avonds om 22.15 uur in Leidschendam. Melding gemeentearchief:	2.1.2, 2.5.1	T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag, gemeentearchief Voorschoten	Nee, er wordt enkel over glasschade bij Veurseweg gesproken (geen exacte locatie bominslagen bekend)	6	--

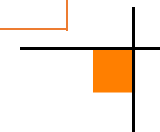
MEIDAGEN 1940 -DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	Bominslagen waardoor glasschade aan o.a. Veurscheweg 42, 142, 144, 146, 143					
23 maart 1941	Op hetzelfde tijdstip was eveneens een bom ingeslagen op de landweg dat loopt van de Veurseweg naar de boerderij gelegen aan de Veurseweg 350.	2.1.2.	Vooronderzoek T&A Survey spoortracé Leiden-Den haag	Nee, het is niet bekend waar deze bom exact is gevallen.	7	--
23 maart 1941	2 kleine bommen op een perceel nabij Haagwijk, mogelijk in het bos	2.5.2	Gemeentearchief Voorschoten	Nee, het is niet bekend waar deze bom exact is gevallen.	8	--
Zomer van 1941	Voorschoten getroffen door enkele bominslagen. Hierdoor schade aan een aantal percelen aan de Veurseweg	2.2.2	L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945	Nee, niet vermeld wordt waar de bommen zijn gevallen, waardoor de schade was ontstaan, zijn ingeslagen.	--	--
8 augustus 1941	Britse bommenwerper stort neer nabij kasteel Duivenvoorde	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, er wordt geen specifieke locatie genoemd	9	--
8 augustus 1941	Brits vliegtuig met vijf bemanningsleden neergestort in de buurt van Duivenvoorde (p.126)	2.2.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, er wordt geen specifieke locatie genoemd	9	--
12 augustus 1941	Drie brisantgranaten neergekomen op het landgoed Ter Horst op ca. 100 meter van de spoorbaan, twee bommen in het bos en één bom in een sloot (p.210)	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, het is niet exact bekend waar deze bommen en granaten zijn neergekomen.	10	--
1 september 1942	Vrachtschip Alida Maria onder vuur genomen door Britse jachtvliegtuigen in de Vliet bij de molen in de Starrenburgerpolder	2.2.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950, L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945	Nee, de locatie is alleen globaal bekend	11	--
26 maart 1943	Er stortte omstreeks half elf in de avond in de buurt van Ter Horst een Engelse bommenwerper neer in Voorschoten.	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig is neergestort	18	--
26 maart 1943	Er stortte omstreeks half elf in de avond in de buurt van Ter Horst een Engelse bommenwerper neer in Voorschoten. Andere melding: omstreeks 22.30 uur is er aan de Horstlaan, ongeveer 200 meter over de	2.1.2	T&A Survey BV, Rapportage. Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van spoortracé Leiden-Den Haag.	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig is neergestort	18	--

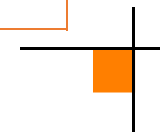
MEIDAGEN 1940 -DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	spoorwegovergang, gerekend vanaf de Veurscheweg, gelegen binnen de gemeente Voorschoten een Brits vliegtuig, vermoedelijk een bommenwerper, brandend neergestort / Het vliegtuig stort neer achter de woning Horstlaan 12, ca. 200 meter over de spoorwegovergang, gerekend vanaf de Veurscheweg (p.8, 14)					
26 maart 1943	In de buurt van Ter Horst stortte een Britse bommenwerper neer (p.128)	2.1.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig is neergestort	18	--
26 maart 1943	Langs de Horstlaan stort een Brits vliegtuig brandend neer (p.31)	2.1.2	L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig is neergestort	18	--
26 maart 1943	Ter plaatse van de Horstlaan, ca. 200 meter over de spoorwegovergang, gerekend vanaf de Veurscheweg, is een Brits vliegtuig neergestort. Het betreft vermoedelijk een bommenwerper behorende tot de Britse 'Marine vliegdiens'. N.B. de crashlocatie wordt ook omschreven als zijnde een bos van landgoed 'Ter Horst' gelegen tussen de spoorlijn Voorschoten-Den Haag en de Rijksstraatweg te Wassenaar . Het uitgebrande vliegtuig lag gedeeltelijk in de sloot en gedeeltelijk op de slootkant (inventarisnr. 1875, 1880)	2.1.2	gemeentearchief Voorschoten	Nee, het is niet bekend exact waar dit vliegtuig is neergestort	18	--
21 oktober 1943	Melding van het verzet: 'After the movements of the division Alphen, Voorschoten has probably become an Artillery staff centre. Saw 4 offic. 1 with cyph. '31' or '37' Only WH. Soldiers, red piping, are observed in the village, saw only one soldier WH. white piping and one soldier, WH. Black piping. 1) House opposite 'De Gouden Leeuw': board also 'Schreibstube' 2) Hotel 'De Gouden Leeuw' occupied by WH. Soldiers red piping, saw behind the	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5	Nee, het betreft alleen informatie betreffende eenheden en door Duitse troepen gebruikte panden	--	--

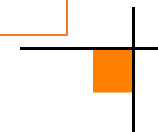
MEIDAGEN 1940 -DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	hotel 3 guns with shields, yellow painted, 5 caliber about 10 cm. The houses round this place are also occupied by WH. Soldiers, with red piping. 3) Huts, Ortskommandantur, slight activity; sentry. 4) 'Beerestein' occupied by WH. Soldiers, red piping, sentry WH. Soldier, red piping, houses in the neighbourhood occupied by WH. Soldiers, red piping. In several houses in the village also, WH. Soldiers with red pipings' (p.138)					
22 februari 1944	Enkele dagen later vielen er bommen rondom de boerderij aan de Veurseweg 348 te Voorschoten. Wellicht dachten de Britten dat het vliegtuig hier was verborgen. Of de Bommen Brits of Duits waren is niet bekend.	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Ja, in combinatie met W.O.2 luchtfoto's waarop bomkraters in het onderzoeksgebied te zien zijn	12	B2
11 maart 1944	De Wehrmacht heeft het plan om een prikkeldraadversperring aan te leggen o.a. over de losplaats aan de Veurscheweg naast het pand no. 163 en langs een gedeelte van de Vaartsloot richting Vliet. Prikkeldraadversperring aangebracht langs het gehele terrein van Moorrees, Veurscheweg 161	2.5.2	Gemeentearchief Voorschoten	Nee, een prikkeldraadversperring is onverdacht tenzij deze voorzien is van CE. Daarvoor geen bewijs aangetroffen.	--	--
Mei 1944	Mitrailleunesten ten zuidwesten van prikkeldraadversperring aan landweg hoek Veurscheweg. Drie stukken geschut opgesteld in de onmiddellijke omgeving van café de Gouden Leeuw, op het terrein gelegen tussen Veurscheweg en voetbalveld. De stukken staan in rieten schuren die als huizen zijn gecamoufleerd. In schuren die achter en naast café De Gouden Leeuw liggen zou veel munitie aanwezig zijn.	2.9.1	NIMH 575-serie	Ja, de wapenopstellingen en geschutstellingen zijn verdacht conform de WSCS-OCE.	13	B3
14 september 1944	Stafleden van het Sonderkommando dat zich bezighield met de V-wapenlanceringen vonden logies op kasteel Duivenvoorde.	2.2.2	A. Korthals Altes, Luchtgevaar	Nee, de Raaphorst ligt buiten het analysegebied. Op basis van het feit dat	--	--

MEIDAGEN 1940 -DUIJSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	Allen behoorden tot de zelfstandige Versuchsbatterie 444 onder leiding van SS-generaal dr.ir. Kammler. De legeringsplaats op de Raaphorst werd al in de vroege middag van 14 september 1944 door Bomber Command aangevallen. Hier hadden zich bedieningsmanschappen van V-wapens geconcentreerd, alsmede hun materieel (p.276)			militairen logies vonden op kasteel Duivenvoorde kan geen CE verdacht gebied worden afgebakend		
14 september 1944	Bombardement door 35 Lancasters en tien Mosquitoes met 186 ton brisant- en 32/250 lb. markeringsbommen. op Wassenaar. Getroffen werd o.a. een V-2 basis in de bossen van de Raaphorst. Melding gemeentearchief: Bomaanval op landgoed Raaphorst te Wassenaar, in de onmiddellijke nabijheid van de grens met de gemeente Voorschoten. Twaalf bommen neergekomen in een weiland, gelegen op ca. 400 meter ten zuidwesten van de watertoren aan de Papelaan te Voorschoten.	2.2.2, 2.5.1	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945, gemeentearchief Voorschoten	Ja, in combinatie met W.O.2 luchtfoto's waarop bomkraters in het analysegebied te zien zijn.	14	B4
14 september 1944	Eén bom was gevallen in een weiland nabij Haagwijk aan de Veurscheweg op ongeveer 300m ten zuidoosten van de weg	2.5.2	Gemeentearchief Voorschoten	Ja, in combinatie met W.O.2 luchtfoto's waarop bomkrater in het onderzoeksgebied is te zien.	15	B5
15 september 1944	Vrachtauto beschoten door vliegtuigen bij de Horstbrug aan de Veurscheweg	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal om het CE verdachte gebied vast te kunnen stellen. Ook is niet bekend of er met 2 cm vliegtuigboordwapen-munitie of klein kaliber munitie werd geschoten	16	--
15 september 1944	Vrachtwagen met paardentractie door vliegtuigen aangevallen op de Horstbrug, gelegen in de Veurscheweg te Voorschoten.	2.5.1	Gemeentearchief Voorschoten	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal om het CE	16	--

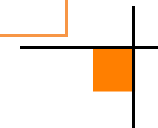

MEIDAGEN 1940 -DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	Meerdere slachtoffers door 'kogels' (inventarisnr.1880)			verdachte gebied vast te kunnen stellen.		
16 september 1944	De Britten beschieten schepen in de Vliet	2.2.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, het is niet bekend waar deze schepen op de Vliet werden beschoten.	--	--
10 november 1944	V2 stort neer bij kasteel Duivenvoorde (p.211)	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5	Nee, het is niet bekend waar exact deze V2 is neergestort. Verificatie via luchtfoto's heeft geen resultaat gehad	17	--
10 november 1944	V-2 neergestort te Voorschoten. Getroffen werd kasteel Duivenvoorde.	2.2.2	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, het is niet bekend waar exact deze V2 is neergestort. Verificatie via luchtfoto's heeft geen resultaat gehad	17	--
Geen datumvermelding	Britse vliegtuigen bestoken regelmatig de Veurseweg	2.2.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, er wordt geen exacte locaties (huisnummers) opgegeven.	--	--
Begin december 1944 (uit andere bronnen blijkt dat het 4 december 1944 betreft)	Auto op de Veurseweg beschoten. Schade aangebracht aan de omliggende percelen Veurseweg 208, 210 en 212	2.2.2	L. van der Bijl, Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 -1945	Nee, deze percelen liggen in het analysegebied en niet het onderzoeksgebied (niet van invloed op het onderzoeksgebied).	19	--
4 december 1944	Een auto werd door vliegtuigen geschoten. De woningen aan Veurseweg 208, 210 en 212 werden beschadigd (p.211)	2.12	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5	Nee, deze percelen liggen in het analysegebied en niet het onderzoeksgebied (niet van invloed op het onderzoeksgebied).	19	--
4 december 1944	Ziekenauto beschoten door drie Britse jachtvliegtuigen op de Veurseweg ter hoogte van het Laantje van Wissen (p.236)	2.2.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal om het CE verdachte gebied vast te kunnen stellen (het onder vuur genomen gebied wordt niet exact genoeg beschreven)	20	--
4 december 1944	Drie jachtvliegtuigen nemen een luxe auto bestemd voor ziekenvervoer onder vuur op	2.5.1	Gemeentearchief Voorschoten	Nee, de locatiebeschrijving is te	20	--

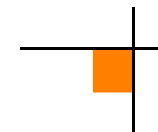
MEIDAGEN 1940 -DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	de Veurscheweg ter hoogte van perceel no. 215. De auto werd vernield. De percelen Veurscheweg 208, 210 en 212 werden ernstig beschadigd (inventarisnr. 1875, 1880)			globaal om het CE verdachte gebied vast te kunnen stellen (het onder vuur genomen gebied wordt niet exact genoeg beschreven)		
3 maart 1945	Een Britse jager beschiet bij Duivenvoorde acht man van een bluscompagnie (p.228)	2.2.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal	--	--
9 maart 1945	Twee brisantbommen vallen op landgoed Ter Horst	2.1.2	Gemeente Leidschendam Voorburg afdeling RO, 'Explosieven onderzoek in gemeente Leidschendam-Voorburg' (juni 2015 versie 12.5)	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal	21	
9 maart 1945	Twee brisantbommen afgeworpen op landgoed Ter Horst te Voorschoten, in de onmiddellijke nabijheid van jachtslot Ter Horst (inventarisnr. 1880)	2.5.1	Gemeentearchief Voorschoten	Nee, de kraters zijn niet zichtbaar op later gemaakte luchtfoto's. Niet bekend is waar in de onmiddellijke nabijheid (noord/zuid/oost/west en hoeveel meter afstand) de bommen vielen	21	
29 maart 1945	Ladingen springstof en een grote hoeveelheid raketonderdelen op landgoed Duivenvoorde door de bezetter tot ontploffing gebracht (p.302)	2.2.2	R.J. Braggaar, Achter verduisterde ramen. Voorschotense kronieken 1940-1950)	Nee, de vernietigingslocatie kan uit deze vermelding niet worden herleid (zie voor exactere gegevens over een vernietigingslocatie de melding van Victor Laurentius)	22	--

BEVRIJDINGSPERIODE & LUCHTFOTOWAARNEMINGEN 1945						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK	Nr .CE BBK
21 februari 1945	Krater groter dan zeven meter doorsnee, 120 meter NO van de weg Haagwijk (NOOT PGI: moet worden toegevoegd aan VO)	2.4.3	Luchtfoto's maart 1945	Ja, de krater ligt in het onderzoeksgebied	28	B5

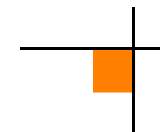

BEVRIJDINGSPERIODE & LUCHTFOTOWAARNEMINGEN 1945						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK	Nr .CE BBK
18/21 maart 1945	Kraters groter dan zeven meter doorsnee bij Dobbewetering	2.4.3	Luchtfoto's maart 1945	Ja, de twee kraters liggen in het analysegebied en zijn daardoor van invloed op het onderzoeksgebied.	23	B4
18/21 maart 1945	Wapenopstelling nabij Mighelbrinklaan met de Rosenburherlaan.	2.4.3	Luchtfoto's maart 1945	Nee, deze wapenopstelling stond boven op het maaiveld. Tegenwoordig is er een weg aangelegd waardoor de wapenopstelling is zijn geheel is verdwenen.	24	--
18/21 maart 1945	Kraters groter dan zeven meter doorsnee. Nabij spoorlijn, Oude Veenpad	2.4.3	Luchtfoto's maart 1945	Ja, twee kraters liggen in het analysegebied en zijn daardoor van invloed op het onderzoeksgebied.	25	B6
18/21 maart 1945	Munitie opslag in open veld, terrein afgeschermd met prikkeldraad, beschermd met wapenopstellingen	2.4.3	Luchtfoto's maart 1945	Ja, zowel de munitie opslag als de wapenopstellingen zijn verdacht conform WSCS-OCE.	26	B7
18/21 maart 1945	Vier stellingen zuidelijk van de Veurseweg, een stelling nabij de Kniplaan, een stelling bij de Laan van de Duivenvoorde.	2.4.3	Luchtfoto's maart 1945	Ja, de stellingen zijn verdacht conform WSCS-OCE	27	B8

NAOORLOGSE PERIODE						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK	Nr .CE BBK
3 maart 1988	UO 19880474, verzoek VZA, negatief advies (Spoorweg Horstlaan)	2.7.1.	Semi Statisch Archief- EOD	Nee, AVG gebruikt de door AVG gehoorde getuige als uitgangspunt	--	--
2015	Verklaring drs. V. Laurentius	2.14	Dumping van CE in sloot (afkomstig van Nederlands luchtafweergeschut, mei 1940)	Ja, drs. Laurentius geeft een specifieke locatie op.	28	B9
2015	Verklaring drs. V. Laurentius	2.14	Bagger uit gracht Duivenvoorde waarin zich CE bevonden	Ja, drs. Laurentius geeft aan dat baggerspecie CE bevat	29	B10

NAOORLOGSE PERIODE						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK	Nr .CE BBK
2015	Verklaring drs. V. Laurentius	2.14	Locatie Nederlands Skoda luchtafweergeschut, mei 1940	Nee, dhr. Laurentius weet niet waar dit in grote weiland het gebombardeerde luchtafweergeschut heeft gestaan	30	B12
2015	Verklaring drs. V. Laurentius	2.14	Bomgat, vernietigingslocatie voor CE	Ja, een vernietigingslocatie voor CE is verdacht conform de indicatietabel van de WSCS-OCE.	22	B11

4 BEOORDELING BRONNENMATERIAAL

4.1 Indicatie van explosieven in het onderzoeksgebied

Er stond in de meidagen van 1940 Nederlands luchtafweergeschut in het onderzoeksgebied. Dit luchtafweergeschut werd door Duitse jachtvliegtuigen gebombardeerd en beschoten.

Er was in de periode voorafgaand aan de bevrijding door de geallieerden geen sprake van grondgevechten in het onderzoeksgebied.

Er waren (wapen-)opstellingen in het onderzoeksgebied aanwezig. Een getuige heeft tevens locaties waar munitie werd gedumpt/vernietigd aangewezen.

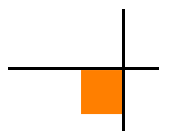
Er zijn militaire vliegtuigen in het onderzoeksgebied gecrasht en er is afwerpmunitie in het onderzoeksgebied neergekomen.

Er is in het verleden één CE in het onderzoeksgebied gevonden. In het onderzoeksgebied lag een vernietigingslocatie van CE. Er wordt tevens gesproken over een gedetoneerd V-wapen.

Op basis van de beschikbare feiten zijn er indicaties beschikbaar waaruit blijkt dat er mogelijk CE in het onderzoeksgebied 'Duivenvoordecorridor' aanwezig zijn.

4.2 Leemten in kennis bronnenmateriaal

- Bij een historisch onderzoek kan nooit een volledig overzicht van alle bronnen worden verkregen. Er is bij dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een bronnenselectie
- Luchtfoto's van de Royal Air Force geven doorgaans een betrouwbare indicatie voor wat betreft de vraag of er mogelijk CE in het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Luchtfoto's geven altijd een momentopname weer. Er kunnen vòòr, na en tussen verschillende opnamedata CE in het onderzoeksgebied terecht zijn gekomen. Het is, vanwege getroffen camouflagemaatregelen, maar zeer de vraag of alle geschutsopstellingen etc. op luchtfoto's kunnen worden teruggevonden
- De ruimrapporten van de EOD kennen hun beperkingen, voor wat betreft de nauwkeurigheid van de vindplaatsbeschrijvingen. Het is niet altijd mogelijk om exact aan te geven waar de CE werden aangetroffen. Deze munitie is bovendien geruimd. Dergelijke beperkingen zijn er ook bij andere geraadpleegde bronnen, zoals bijvoorbeeld documenten uit de gemeentearchieven. Er kan alleen een CE verdacht gebied worden afgebakend met behulp van concrete locatiebeschrijvingen
- De exacte locatie van het Nederlandse Skoda luchtafweergeschut is niet bekend. Derhalve kan er voor deze (gebombardeerde en beschoten) locatie geen CE verdacht gebied worden afgebakend. Dit geldt ook voor de bommen die in achter de bollenschuur van Hoogwerff Kroon vielen

4.3 Soort en verschijningsvorm van explosieven

In de lijst van gebeurtenissen (hoofdstuk 3) zijn in hoofdlijnen de volgende gevechtshandelingen genoemd:

- Geallieerde tactische luchtaanvallen / neergekomen afwerpmunitie, alsmede vliegtuigbeschietingen
- De aanwezigheid van militaire objecten (Duitse stellingen, wapenopstellingen)
- Vliegtuigcrashes
- Locaties waar munitie is gedumpt
- Een vernietigingslocatie van CE

Voor de genoemde handeling is beoordeeld of – als gevolg van de handeling – CE in het onderzoeksgebied aangetroffen kunnen worden. Zo ja, dan is tevens beoordeeld welke van de zestien hoofdsoorten CE uit de WSCS-OCE, versie 1, in de bodem aanwezig kunnen zijn.

4.3.1 Neergekomen afwerpmunitie, vliegtuigbeschietingen

In de geraadpleegde bronnen wordt melding gemaakt van luchtaanvallen door jachtvliegtuigen/duikbommenwerpers van de 2nd Tactical Air Force in 1944-1945. Er wordt daarnaast gesproken over in de eerste oorlogsjaren neergekomen afwerpmunitie (type onbekend). Tenslotte is bekend dat het Nederlandse Skoda luchtafweergeschut in de meidagen van 1940 werd gebombardeerd door Duitse jachtvliegtuigen.

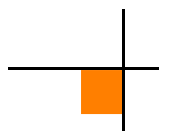
De volgende soorten geallieerde CE zijn als gevolg van de bovengenoemde gevechtshandelingen mogelijk in de bodem van het onderzoeksgebied aanwezig:

Soort explosief	Nationaliteit	Subsoort	Verschijningsvorm
Afwerpmunitie (neergekomen in de eerste oorlogsjaren)	Brits	Onbekend	Afgeworpen
Afwerpmunitie (afkomstig van luchtaanvallen 2nd Tactical Air Force, 1944-1945)	Brits	250 lb., 500 lb., 1000 lb.	Afgeworpen

De volgende soorten Duitse CE zijn als gevolg van de bovengenoemde gevechtshandelingen mogelijk in de bodem van het onderzoeksgebied aanwezig (locatie gebombardeerde Nederlandse luchtafweerstellingen landgoed Duivenvoorde).

Soort explosief	Nationaliteit	Subsoort	Verschijningsvorm
Afwerpmunitie	Duits	Vermoedelijk 50 kilo t/m 500 kilo	Afgeworpen

Er wordt daarnaast over geallieerde vliegtuigbeschietingen gesproken. De vermeldingen zijn zodanig globaal, dat er op basis van deze feiten geen CE verdacht gebied kan worden afgebakend. Dit geldt ook voor de noodafworp door een Duits vliegtuig achter de bollenschuur en Duitse luchtaanvallen op het Nederlandse Skoda luchtafweergeschut op landgoed Duivenvoorde. Het is niet mogelijk gebleken om inslaglocaties van V-wapens vast te stellen. AVG beschikt niet over feitelijk bewijs waaruit blijkt dat de Nederlandse luchtafweerstellingen in mei 1940 met 2 cm granaten werden beschoten.

4.3.2 Locaties gedumpte munitie

Rondom en in stellingen en wapenopstellingen kunnen CE zijn achtergelaten of gedumpt. Dit zijn potentiële dumplocaties.

De volgende hoofdsoorten CE zijn mogelijk ter plaatse van de (voormalige) stellingen in het onderzoeksgebied aanwezig:

Soort explosief	Nationaliteit	Subsoort	Verschijningsvorm
Hand- en geweergrenaten	Duits	Onbekend	Gedumpt / achtergelaten
Klein kaliber munitie (KKM)	Duits	Onbekend	Gedumpt / achtergelaten
Geschutgranaten	Duits	Vanaf 2 cm	Gedumpt / achtergelaten
Geschutgranaten (Nederlandse luchtafweerstellingen landgoed Duivenvoorde)	Oud-Hollands	75 mm Skoda	Gedumpt / achtergelaten

De volgende hoofdsoorten CE zijn mogelijk ter plaatse van de (voormalige) wapenopstellingen in het onderzoeksgebied aanwezig:

Soort explosief	Nationaliteit	Subsoort	Verschijningsvorm
Hand- en geweergrenaten	Duits	Onbekend	Gedumpt / achtergelaten
Klein kaliber munitie (KKM)	Duits	Onbekend	Gedumpt / achtergelaten

4.3.3 Vliegtuigcrashes

Er zijn meerdere (militaire) vliegtuigen in het onderzoeksgebied gecrasht. De crashlocaties zijn alleen globaal bekend. Deze locaties worden derhalve alleen globaal op de presentatiekaart van de verzamelde historische feiten weergegeven en niet op de CE bodembelastingkaart. CE verdachte gebieden kunnen alleen op basis van concrete feiten worden vastgesteld.

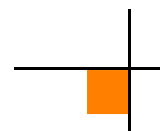
Mogelijk dat getuigen de exacte crashlocaties kunnen aanwijzen. Ter plaatse van crashlocaties kunnen de volgende CE worden aangetroffen:

Soort explosief	Nationaliteit	Verschijningsvorm
Vliegtuigboordwapenmunitie	Nederlands/Geallieerd	Onderdeel van vliegtuigwrak
Afwerpmunitie (alleen indien het een vliegtuig betreft dat zich niet van zijn bommenlast had ontdaan!)	Geallieerd	Onderdeel van vliegtuigwrak

4.3.4 Vernietigingslocatie voor CE

Er werden CE vernietigd ter plaatse van het zgn. 'bomgat'. Hier kunnen mogelijk de volgende CE worden aangetroffen:

Soort explosief	Nationaliteit	Verschijningsvorm
CE afkomstig van vernietigingslocatie	Duits (mogelijk ook geallieerd en Oud-Hollands)	CE afkomstig van een vernietigingslocatie

4.3.5 Munitieopslag in open veld

Er lag een munitieopslag in het open veld. Hier kunnen mogelijk de volgende CE worden aangetroffen:

Soort explosief	Nationaliteit	Verschijningsvorm
CE afkomstig van de locatie van de veldopslag	Duits	Achtergelaten, gedumpt

4.4 Aantal mogelijk aan te treffen explosieven

De volgende aantallen CE zijn vermoedelijk in het onderzoeksgebied aanwezig:

Soort explosief	Aantal mogelijk aan te treffen explosieven
Afwerpmunitie	Een - enkele
Geschutmunitie	Enkele - honderden
Klein kaliber munitie	Enkele - honderden
Hand- en geweergrenaten, steelhandgranaten	Eén - tientallen
CE als onderdeel van vliegtuigcrashes	Enkele - duizenden
CE afkomstig van vernietigingslocatie	Enkele - duizenden
CE afkomstig van munitieopslag in open veld	Enkele - duizenden

4.5 Horizontale en verticale begrenzing verdacht gebied

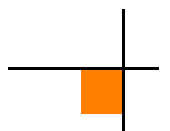
De verdachte gebieden die in deze paragraaf worden besproken zijn ingetekend op de CE bodembelastingskaart. In de volgende deelparagraaf wordt de begrenzing van het verdachte gebied besproken en gemotiveerd.

4.5.1 Verdacht gebied afwerpmunitie

Dit betreft de locaties waar in de Tweede Wereldoorlog afwerpmunitie is neergekomen.

De WSCS-OCE schrijft de volgende afbakening voor voor 'pin point targets':

- Duikbombardeement op zgn. 'pin point target', inslagenpatroon onbekend. Gebied dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen (bijvoorbeeld een brug of militair hoofdkwartier). Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 181 meter, gemeten vanuit het hart van het doel als zijnde CE verdacht aan te merken
- Is er geen duidelijk aanwijsbaar pin point target (181 meter, gemeten vanuit het hart van het doelwit), maar zijn er op de luchtfoto's wel één of meerdere kraters zichtbaar, dan wordt rondom het hart van deze krater(s) een straal van 181 meter getrokken
- Er kan bij op luchtfoto's waargenomen bomkraters lang niet altijd worden bepaald of er sprake is geweest van een bombardement of een noodafworp. De WSCS-OCE schrijft geen afbakening voor ingeval noodafwerpen. Indien niet zeker is of er sprake was van een bombardement of een noodafworp, dan wordt er van een worst case scenario uitgegaan, in dit geval het pin point target (181 meter, gemeten vanuit het hart van het doelwit)

CE kunnen in de vastgestelde verdachte gebieden worden aangetroffen tot een maximale conusweerstand van 10 MPa met een minimale laagdikte van 1 meter. De bovengrens is het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog. De uiteindelijke maximale indringingsdiepte moet worden bepaald aan de hand van sondeergegevens.

4.5.2 Verdachte gebieden defensieve maatregelen / gedumpte munitie

Dit betreft de locaties waar in de Tweede Wereldoorlog defensieve maatregelen werden getroffen. Het volgende onderscheid wordt gemaakt:

- Geschutopstellingen (statisch en mobiel): locatie van geschut, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk
- Wapenopstellingen: opstellingen van handvuurwapens, machinegeweer of andere (semi)automatisch wapens, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk

De WSCS-OCE maakt, voor wat betreft de afbakening van verdachte gebieden waar defensieve maatregelen werden getroffen, het volgende onderscheid:

- Geschutopstellingen: 25 meter rondom het hart van de geschutopstelling is verdacht op CE, maar niet verder dan een eventueel aangrenzende watergang
- Wapenopstellingen: de locaties van de wapenopstellingen zijn verdacht op CE

De in het onderzoeksgebied waargenomen schuilloopgraven zijn, conform de WSCS-OCE niet verdacht op CE.

CE kunnen ter plaatse van geschutopstellingen en wapenopstellingen tot een maximale diepte van 2 meter minus het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog worden aangetroffen. Het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog is de bovengrens van het CE verdachte gebied.

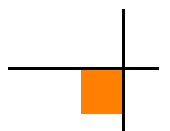
4.5.3 Verdachte gebieden vliegtuigcrashes

Dit betreft de locaties waar in de Tweede Wereldoorlog militaire vliegtuigen zijn gecrasht. De WSCS-OCE schrijft de volgende afbakening voor:

- Crashlocatie vliegtuig. Verdacht op aanwezigheid CE vanwege de crash. Het CE verdachte gebied wordt situationeel bepaald

CE als onderdeel van een vliegtuigcrash kunnen (in het extreemste geval) tot een maximale conusweerstand van 10 MPa met een minimale laagdikte van 1 meter worden aangetroffen. Ter plaatse van crashlocaties kunnen niet alleen CE, maar ook verontreinigde grond, asbest en radioactief materiaal worden aangetroffen.

Gecrashte vliegtuigen die in de Tweede Wereldoorlog aan de oppervlakte lagen werden meestal nog tijdens de oorlogsjaren afgevoerd, mede vanwege de mogelijkheid om kostbaar aluminium kunnen te hergebruiken. De crashlocaties zijn alleen globaal bekend. Zij zijn derhalve alleen weergegeven op de presentatiekaart van de verzamelde historische feiten en niet op de CE bodembelastingkaart die op basis van concrete feiten wordt vastgesteld.

4.5.4 Verdacht gebied vernietigingslocatie CE

Dit betreft de locatie waar volgens dhr. Laurentius CE zijn vernietigd. De WSCS-OCE schrijft de volgende afbakening voor:

- Vernietigingslocatie voor CE. De contour van de springput en afbakening wordt situationeel bepaald, bijvoorbeeld gelet op de afstand van eventueel uitgeworpen CE buiten deze contour

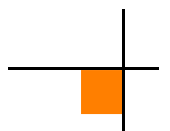
CE werden vaak slordig vernietigd. Zij bleven (deels) achter in de springput of werden in de omgeving weggeslingerd. De diepte van het 'bomgat' (vernietigingslocatie) is niet bekend. Derhalve kan de maximale diepteligging van de CE niet worden bepaald. De minimale diepteligging van de CE is het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog

4.5.5 Verdacht gebied munitieopslag in open veld

Dit betreft de veldopslaglocatie van munitie (bestaande uit meerdere deellocaties). De WSCS-OCE schrijft de volgende afbakening voor:

- Munitieopslag in open veld. Locatie van munitievoorraad in het open veld, niet zijnde binnen een verdedigingswerk. De locatie van de veldopslag is verdacht op CE (dit geldt volgens onze visie ook voor nabijgelegen watergangen)

CE kunnen tot een maximale diepte van 2 meter minus het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog worden aangetroffen. Het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog is de bovengrens van het CE verdachte gebied.

5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

5.1 Conclusie

AVG heeft in opdracht van de gemeente Voorschoten een vooronderzoek CE uitgevoerd ter plaatse van 'Duivenvoordecorridor'.

Op basis van de beoordeelde feiten van het vooronderzoek is geconcludeerd dat er indicaties zijn voor de mogelijke aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied.

De volgende gevechtshandelingen hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden:

- Het afwerpen van vliegtuigbommen en vliegtuigbeschietingen
- Vliegtuigcrashes
- De aanwezigheid van Duitse stellingen en wapenopstellingen
- De vernietiging van CE (vernietigingslocatie voor CE)
- Munitieopslag in open veld
- De dumping van CE op een aangewezen locatie

De volgende CE kunnen mogelijk in het onderzoeksgebied worden aangetroffen:

- Afwerpmunitie / vliegtuigbommen
- CE als onderdeel van vliegtuigcrashes
- Gedumpte munitie
- CE als onderdeel van een vernietigingslocatie
- CE als onderdeel van een munitieopslag

Er zijn tevens vliegtuigbeschietingen in het onderzoeksgebied uitgevoerd. De vermeldingen zijn echter te globaal om een CE verdacht gebied te kunnen afbakenen. Dit geldt ook voor de zeer globale vermelding betreffende afwerpmunitie die zou zijn neergekomen achter de bollenschuur van Hoogwerff-Kroon.

Het onderzoeksgebied is gedeeltelijk verdacht op CE. Het verdachte gebied is horizontaal afgebakend op de CE-bodembelastingkaart (zie bijlage 6.5).

De verticale afbakening van de CE verdachte locaties wordt als volgt bepaald:

Locaties neergekomen afwerpmunitie:

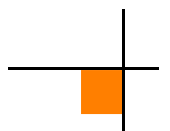
- Ondergrens: CE kunnen in de vastgestelde verdachte gebieden worden aangetroffen tot een maximale conusweerstand van 10 MPa met een minimale laagdikte van 1 meter (maximale indringingsdiepte nader te bepalen op basis van sondeergegevens)
- Bovengrens: het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog

Gedumpte munitie (land):

- Maximale diepteligging: tot maximaal 2 meter minus het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog
- Minimale diepteligging: het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog

Gedumpte munitie (waterbodem):

- Diepteligging: de harde waterbodem van de watergangen

Vernietigingslocatie CE

- Maximale diepteligging: de diepte van het 'bomgat' bij Duivenvoorde (in de periode van de vernietiging van CE) is niet bekend
- Minimale diepteligging: het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog

5.2 Advies vervolgtraject

5.2.1 Aanvullend onderzoek: horen getuigen

AVG kan, in aanvulling op de verplichte bronnen, het bestaande vooronderzoek uitbreiden. Op basis van de geraadpleegde bronnen zijn vliegtuigcrashes, vliegtuigbeschietingen en de locatie van ingeslagen bommen bij de bij de bollenschuur van Hoogwerff-Kroon alleen globaal bekend. Mogelijk dat aan de hand van een aanvullend getuigenonderzoek exacte locaties kunnen worden bepaald.

5.2.2 Opsporing CE

Indien er werkzaamheden in de bodem worden uitgevoerd ter plaatse van CE verdacht gebied, zoals weergegeven op de CE belastingkaart, dan adviseert AVG om de onderstaande vervolgstappen te zetten.

Advies met betrekking tot toekomstige werkzaamheden op afwerpmunitie verdachte gebieden:

- Het laten zetten van sonderingen om zo de maximale indringingsdiepte van vliegtuigbommen te bepalen (mits hier werkzaamheden worden uitgevoerd)
- Hierop volgend het laten uitvoeren van een detectieonderzoek

Advies met betrekking tot toekomstige werkzaamheden overige verdachte gebieden:

- Het laten uitvoeren van een detectieonderzoek

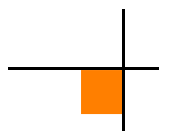
Opeenvolgende stappen CE onderzoek:

Het CE onderzoek maakt onderdeel uit van de opsporingsfase die in paragraaf 6.6 van de WSCS-OCE is beschreven. De opsporingsfase omvat het geheel van organisatie en uitvoering, achtereenvolgens: werkvoorbereiding, detecteren, interpreteren, lokaliseren, laagsgewijs ontgraven en identificeren van de vermoede explosieven, tijdelijk veiligstellen van de situatie tot aan overdracht aan de EOD en proces-verbaal van oplevering aan de opdrachtgever en Bevoegd Gezag.

Om een gedegen detectieonderzoek te kunnen uitvoeren dient het opsporingsgebied goed beloopbaar en vrij van obstakels te zijn. Dat wil zeggen dat alle bovengrondse obstakels, zoals hekwerk, begroeiing en gewas voor aanvang van de detectie moet zijn verwijderd.

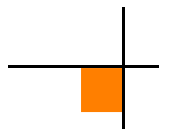
Na het verwijderen van de bovengrondse obstakels kan de locatie worden gedetecteerd. Bomen en begroeiing dienen boven het maaiveld te worden gerooid/gesnoeid.

Indien een analoge detectie wordt uitgevoerd dienen alle verdachte objecten die worden gedetecteerd en waarvan de meetwaardenovereenkomsten vertonen met mogelijk aanwezige CE in kaart worden gebracht door de locatie door middel van GPS in te meten. Bij deze vastlegging dient tevens de vermoedelijke diepte te worden vastgelegd.

Bij het uitvoeren van een computerondersteunde detectie wordt de data vastgelegd in een datalogger. De data wordt na de detectie uitgelezen in een speciaal hiervoor ontworpen softwareprogramma.

De hoeveelheid te benaderen objecten kan pas worden bepaald na het uitvoeren van de detectie. De uit de detectie aangemerkte verdachte objecten worden uitgezet in het opsporingsgebied met behulp van GPS. Deze punten worden vervolgens handmatig en indien nodig machinaal benaderd. Aange troffen objecten worden vervolgens geïdentificeerd en indien nodig veiliggesteld.

6 BIJLAGEN

6.1 Bronnenlijst

6.1.1 Archieven

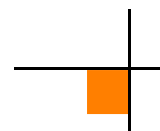
- Archief AVG
- Archief Explosieven Opruimings Dienst Defensie Soesterberg / Semi Statistische Archief Diensten Rijswijk
- Gemeentearchief Voorschoten
- Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie Amsterdam
- Universiteit Wageningen, afdeling Speciale Collecties
- Kadaster Zwolle
- Koninklijke Bibliotheek 's-Gravenhage
- Nationaal Archief 's-Gravenhage / Provinciaal Archief
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie 's-Gravenhage
- The National Archives Londen

6.1.2 Literatuur

- H. Amersfoort / P. Kamphuis (red.), *Mei 1940. De strijd op Nederlands Grondgebied* ('s-Gravenhage 2005)
- R.J. Braggaar, *Achter verduisterde ramen: Voorschotense kronieken 1940-1950* (Alphen aan den Rijn 2009)
- C.D. Kamerling, *Algemeen Overzicht van de strijd om en in de Vesting Holland (zonder het oost-front) en de strijd tegen de luchtlandingstroepen rondom 's-Gravenhage. Mei 1940 ('s-Gravenhage 1954)*
- C.Klep / B. Schoenmaker (red.), *De bevrijding van Nederland 1944 – 1945. Oorlog op de flank* (Den Haag 1995)
- A. Korthals Altes, *Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945* (Amsterdam 1984)
- F.J. Molenaar, *De luchtverdediging mei 1940* ('s-Gravenhage 1977)
- B.C. de Pater/ B. Schoenmaker e.a., *Grote Atlas van Nederland 1930-1950* (2006)
- J. Peeters, *Voorschoten tijdens 1940-1945 en andere wetenswaardigheden* (1995)
- B. Rijnhout, *Het mysterie van de L 7788* (z.p. 1979)
- L. van der Bijl, *Dorp in oorlog: Voorschoten 1940 - 1945* (Katwijk 1994)
- G.J. Zwanenburg, *En nooit was het stil....Kroniek van een Luchtoorlog. Deel 1 & 2.* (Den Haag 1990/1992)

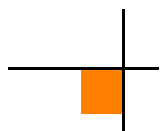
6.1.3 Websites

- <http://www.avg.eu>
- <http://www.duivenvoordecorridor.nl/ambitie>
- <http://www.explosievenopsporing.com>
- <http://www.explosievenopsporing.nl>

6.1.4 Overig

- T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945
- Lokaal deskundigen Martin van Rijn, gemeente Leidschendam-Voorburg, en Victor Laurentius

6.2 Certificaat WSCS-OCE

AVG Explosieven Opsporing Nederland

te Waalwijk
KvK: 12029421

heeft aangetoond dat het managementsysteem en de verrichtte werkzaamheden voldoen aan het:

Systeemcertificaat

Opsporen Conventionele Explosieven WSCS-OCE: 2012, versie 1

Het bedrijf voldoet daarmee aan de in de bovengenoemde werkveldspecifieke certificatieschema vastgelegde eisen ten aanzien van:

Deelgebied A: Opsporing (inclusief vooronderzoek)
Deelgebied B: Civieltechnisch Opsporingsproces

Evaluatie van het managementsysteem heeft plaatsgevonden volgens het certificatiereglement van TÜV Nederland.

Deze certificatie is onderworpen aan een jaarlijkse evaluatie door TÜV Nederland.

Registratienummer: 13380/11.1
Ingangsdatum: 15-12-2015
Certificaat geldig tot: 15-12-2018
Datum eerste certificaat: 15-12-2006

Managing Director
Dhr. E.W.A.C. Franken

TÜV Nederland
De Waal 21 C
5684 PH Best
T: +31 (0) 499 – 339 500
F: +31 (0) 499 – 339 509
E: info@tuv.nl
W: www.tuv.nl

6.3 Richtlijnen WSCS-OCE afbakening verdachte gebieden

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Verdedigingswerk	Groepering van wapenopstellingen en/of geschutsopstellingen, rondom afgezet met een versperring (bijvoorbeeld weerstandskern of steunpunt).	x		Het grondgebied binnen de grenzen van het verdedigingswerk is verdacht. De grenzen worden bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Wapenopstelling	Opstelling van handvuurwapen, machinegeweer of andere (semiautomatisch wapen, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		Locatie van de wapenopstelling.
Geschutopstelling (statisch en mobiel)	Locatie van geschut, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		25 meter rondom het hart van de geschutopstelling, maar niet verder dan een eventueel aangrenzende watergang.
Munitieopslag in open veld	Locatie van munitievoorraad in het open veld, niet zijnde binnen een verdedigingswerk.	x		Locatie van de veldopslaglocatie.
Loopgraaf	Militaire loopgraaf	x		Het gebied binnen de contouren van de loopgraaf is verdacht, bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Tankgracht of -geul	Een diepe (al dan niet droge) gracht of geul met steile wanden, aangebracht om pantservoertuigen tegen te houden.		x	Niet verdacht, tenzij er aanwijzingen zijn dat er mogelijk munitie in gedumpt is.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD géén landmijnen aangetroffen.		x	n.v.t.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD, of bij na-oorlogse activiteiten landmijnen aangetroffen.	x		De grenzen zoals aangegeven in het ruimrapport.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld, waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd.		x	n.v.t.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Niet alle volgens het mijnenlegrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Geen feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.	x		De grenzen zoals aangegeven in het mijnenlegrapport en/of ruimrapport.
Mijnenveld	Mijnenlegrapport aanwezig. Niet alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.		x	n.v.t.
Versperringen	Versperringen, zoals strandversperringen en drakentanden.		x	Tenzij er indicaties zijn dat CE onderdeel uitmaken van de versperring.
Infrastructuur zonder geschutopstelling of munitievoorraad	Militaire werken zoals woononderkomen of werken met een burgerdoel zoals schuilbunker.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van nabijverdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Schuilloopgraaf	Loopgraaf voor burgerbevolking om in te schuilen.		x	n.v.t.
Kampementen	Grondgebied met onderkomens zoals tenten.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van munitieopslag of nabijverdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Mangat	Gat in grond met schuilfunctie, niet in gebruik genomen als schuttersput.		x	n.v.t.
Vernielingslading	Locatie van aangebrachte vernielingslading.	x		Locatie van de vernielingslading.
Artillerie, mortier- of raketbeschieting	Gebied dat is beschoten door mobiel of vast geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudig) raketwerpersysteem.	x		Situationeel te bepalen.
Raketbeschieting inslagenpatroon bekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Inslaggpunt blindganger, zijnde een vliegtuigbom	Vliegtuigbom die niet in werking is getreden.			Te bepalen volgens rekenmethode waarin ten minste rekening wordt gehouden met de volgende parameters: de afwerphoogte, de afwerpsnelheid, het gewicht van de bom, de diameter van de bom en de weerstand van de bodem. Op basis van in ieder geval deze vijf parameters wordt berekend tot welke diepte CE theoretisch kunnen indringen en hoever de maximale horizontale verplaatsing is.

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Crashlocatie vliegtuig	Aanwezigheid van CE vanwege de crash.	x		Situatieel te bepalen.
Krater van gedetoneerde incidentele luchtafweergranaat	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een incidentele luchtafweergranaat bevindt.		x	Tenzij er indicaties zijn dat het geen incidentele luchtafweergranaat betreft.
Inslagpunt van een V-1 wapen	Gebied dat is getroffen door de inslag van een V-1 wapen.	x		15 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke horizontale verplaatsing onder de grond.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-1 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-1 wapen bevindt.	x		50 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke aanwezigheid van explosieve componenten.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-2 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-2 wapen bevindt.	x		Situatieel te bepalen.
Dumpllocatie van munitie en/of toebehoren	Dumpllocatie van CE en/of toebehoren in landbodem of op waterbodem.	x		Locatie van de dump en afbakening verder situatieel te bepalen, bijvoorbeeld dumping in stilstaand of stromend water.
Ongecontroleerde (massa)explosie	(Sympathische) detonatie van een explosieven voorraad zoals ontploffing munitieopslag of munitie trein.	x		Situatieel te bepalen
Vernietigingslocatie voor CE	Eén of meerdere springputten.	x		De contour(en) van de springput(ten) en afbakening verder situatieel te bepalen, bijvoorbeeld gelet op de afstand van eventuele uitgeworpen CE buiten deze contour(en).
Vernielingslading (in werking gesteld)	Locatie van in werking gestelde vernielingslading, waarbij de mogelijkheid bestaat op het aantreffen van niet (geheel) gedetoneerde springlading(en).	x		Locatie waar de vernielingslading in werking is gesteld en afbakening verder situatieel te bepalen.
Tapijtbombardement	Gebied dat is getroffen door een bombardement met middelzware en/of zware bommenwerpers, met als doel om schade aan te richten over een groot gebied.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon ¹ wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Duikbombardement op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel ^{2,3} .
Duikbombardement op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 91 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ^{2,4} .
Raketbeschieting op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 108 meter gemeten vanuit het hart van het doel ^{2,5} .
Raketbeschieting op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn of treinstel op deze spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 80 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ^{2,6} .

¹ Verzameling van de locaties van inslagen van één bepaald toestel of één bepaald bombardement.

² Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/222). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen.

³ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 119 meter neer is gekomen en de maximaal gemeten afstand t.o.v. het doel 181 meter was.

⁴ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50 % van de vliegtuigbommen binnen 46 meter neer is gekomen en de maximaal afstand t.o.v. het doel 91 meter was.

⁵ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel (gebouwen) waarbij opgemerkt moet worden dat de gemiddelde spreiding van de raketten t.o.v. het middelpunt van een salvo 69 meter was, en dat de gemiddelde afstand van het middelpunt van een salvo t.o.v. het doel 39 meter was.

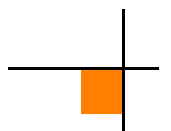
⁶ De genoemde afstand is de maximale afstand gemeten n.a.v. luchtfoto-interpretatie.

Bijlage 4: Eisen te stellen aan materieel

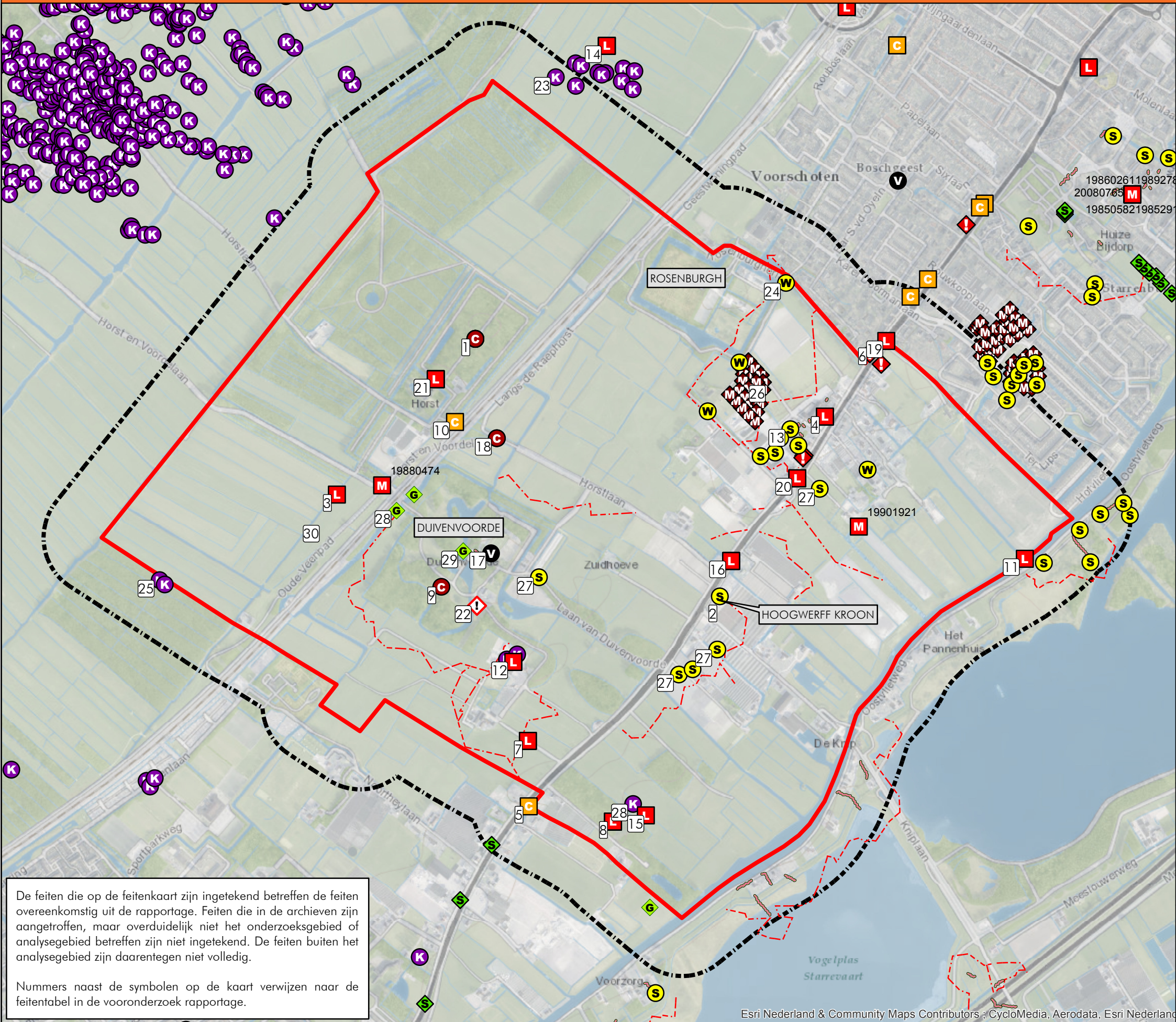
Indien bij het benaderen van CE gebruik wordt gemaakt van materieel dient deze te voldoen aan de onderstaande eisen:

- De naar de graafbak gerichte ruiten zijn voorzien van 33 mm Lexguard materiaal, of een daaraan minimaal gelijkwaardige voorziening. Deze voorziening kan zijn aangebracht door de ruiten te vervangen of door het aanbrengen van een voorzetrui. Indien voorzetruiten worden toegepast dienen de originele ruiten te zijn vervangen door 8 mm Lexan materiaal, of een daaraan minimaal gelijkwaardige voorziening.

6.4 Presentatiekaart verzamelde historische feiten

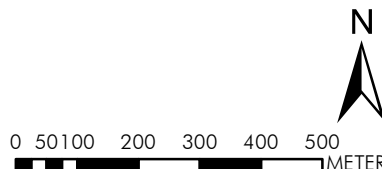

FEITENKAART CE - DUIVENVOORDE CORRIDOR

Legenda

- Verklaring Drs. Victor Laurentius
- Melding m.b.t. CE
- Vernietigingslocatie van CE
- Melding over neergestort vliegtuig (globaal)
- Melding van een luchtaanval (globaal)
- Inzet van EOD
- Stelling
- Wapenopstelling
- Krater >2 meter
- V2 neergestort (globaal)
- Schade door oorlogshandeling
- Opslag van CE (opslagnissen)
- Splitterbox
- Loopgraaf
- Prikkelraadafzetting
- Onderzoeksgebied
- Analysegebied

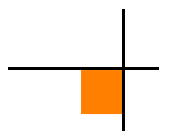
De feiten die op de feitenkaart zijn ingetekend betreffen de feiten overeenkomstig uit de rapportage. Feiten die in de archieven zijn aangetroffen, maar overduidelijk niet het onderzoeksgebied of analysegebied betreffen zijn niet ingetekend. De feiten buiten het analysegebied zijn daarentegen niet volledig.

Nummers naast de symbolen op de kaart verwijzen naar de feitentabel in de vooronderzoek rapportage.

 AVG Explosieven Opsporing Nederland Postbus 160 6590 AD Genneep		Feitenkaart Conventionele Explosieven Gemeente Voorschoten Duivenvoorde Corridor	
Opdrachtgever: gemeente VOORSCHOTEN Gemeente Voorschoten Postbus 393 2250 AJ Voorschoten		Projectnummer: 1562093 Tekeningnummer: FK1 Formaat: A3 Getekend: Paul Gieben/Huibert van Driel Datum: 16-03-2016 Voor akkoord: Menno Abbe	

6.5 CE-bodembelastingkaart (verdacht gebied)

BODEMBELASTINGKAART CE - DUIVENVOORDE CORRIDOR

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Verdacht gebied vernietigingslocatie
- Verdacht gebied wapenopstelling
- Verdacht gebied gedumpte munitie
- Verdacht gebied stelling
- Verdacht gebied afwerpmunitie

Alleen oorlogshandelingen in of nabij het onderzoeksgebied zijn afgebakend.

Nummers naast de symbolen op de kaart verwijzen naar de feitentabel in de vooronderzoek rapportage.

B11: de exacte locatie van het "bomgat" dient te worden vastgesteld middels een veldonderzoek. Dhr. Laurentius heeft deze locatie globaal aangegeven.

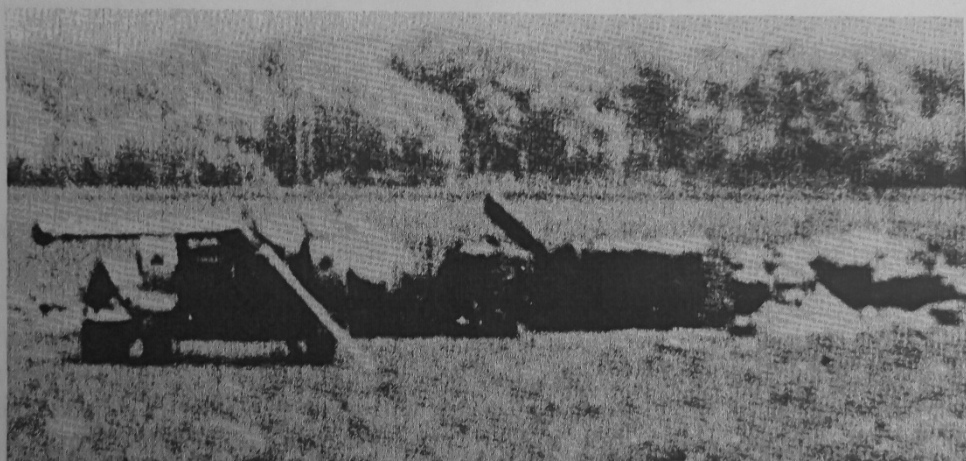
 AVG Explosieven Opsporing Nederland Postbus 160 6590 AD Gennepe	Bodembelastingkaart Conventionele Explosieven	
	Gemeente Voorschoten Duivenvoorde Corridor	
 Opdrachtgever: gemeente VOORSCHOTEN Gemeente Voorschoten Postbus 393 2250 AJ Voorschoten	Projectnummer:	1562093
	Tekeningnummer:	BK1
	Formaat:	A3
	Getekend:	Paul Gieben/Huibert van Driel
	Datum:	16-03-2016
	Voor akkoord:	Menno Abbe

6.6 Afbeeldingen Skoda luchtafweergeschut Duivenvoorde

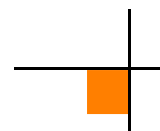
2. Rust op één der haastig aangelegde beschermwallen.

DE KANONNEN VAN DUIVENVOORDE

4. De stelling.

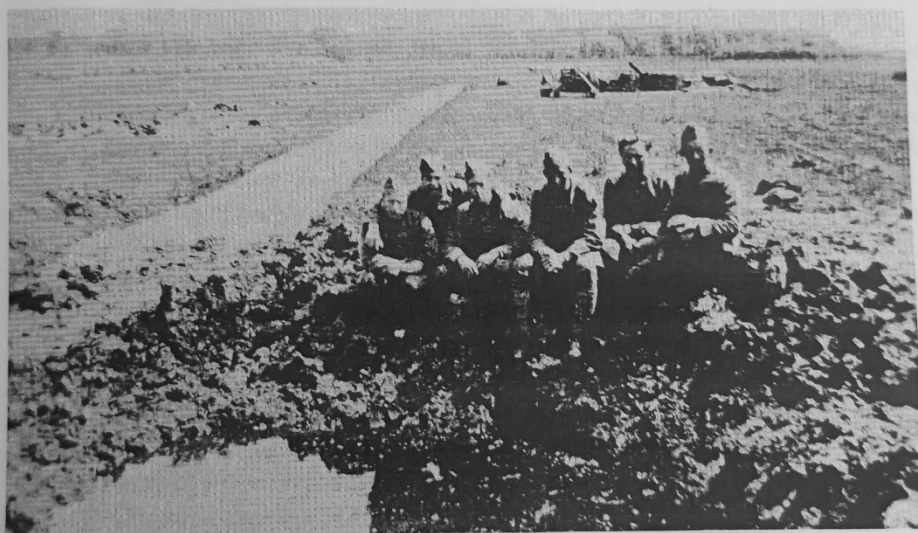

DE KANONNEN VAN DUIVENVOORDE

1. De stilte voor de storm.

DE KANONNEN VAN DUIVENVOORDE

3. Een bomkrater in het weiland. Op de achtergrond het bos van Duivenvoorde.

